
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Carbonero Sánchez, Laura; Prat Grau, Maria, dir.; Soler, Susana, dir. Co-educació a l'etapa d'Educació Primària : estereotips de gènere, preferències i actituds a l'Educació Física i l'esport. 2009.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/69804>

under the terms of the license

Universitat Autònoma de Barcelona

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal

Doctorat Interuniversitari en Educació Física i Esport:
didàctica i desenvolupament professional

TREBALL DE RECERCA

*Coeducació a l'etapa d'Educació Primària:
estereotips de gènere, preferències i actituds
a l'Educació Física i l'esport*

Laura Carbonero Sánchez

Directores:

Dra. Maria Prat i Grau (UAB)

Dra. Susanna Soler i Prat (INEFC Barcelona)

Amb el suport de:

Curs 08 – 09

*"Arrencar-li un petit tros a la utopia
de les paraules democràcia i educació,
posar-les una mica més a prop de la vida real
per a les que vénen darrere, per a ells, també"*

Asins, 1999:109

ÍNDEX

Agraïments	6
1. Introducció i objecte d'estudi	7
1.1. Justificació i motivacions	7
1.2. Objectius de la investigació	9
1.3. Antecedents	9
1.4. Estructura del treball	10
2. Estat de la qüestió	12
2.1. La coeducació és la resposta a les desigualtats entre nenes i nens a l'escola?	12
2.1.1. Conceptualització	12
2.1.2. Cara i creu d'una mateixa moneda: arguments a favor i en contra de la coeducació a partir de la seua història	14
2.1.3. Actualitat del fenomen coeducatiu a l'escola	16
2.2. La coeducació a l'àrea d'Educació Física: potencialitats i obstacles	18
2.2.1. El gènere a l'Educació Física i l'esport: la influència de la transmissió i reproducció dels estereotips tradicionals de gènere en les actituds de l'alumnat d'Educació Primària	19
2.2.2. Activitats <i>roses</i> , <i>blaves</i> i <i>blanques</i> : les preferències dels nens i de les nenes en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport	23
2.2.3. Qüestió d'espai: el pati com a escenari de representació del joc i l'esport segons el gènere	25
3. Disseny de la recerca	28
3.1. Categories i indicadors de l'estudi	28
3.2. Metodologia de la investigació	29
3.3. Tècniques d'obtenció de la informació: tipologia i selecció ...	31
3.3.1. El qüestionari com a instrument de recollida de les dades..	32
3.3.2. Avantatges i desavantatges del qüestionari	33
3.4. Disseny del qüestionari, aplicació i tractament de les dades.	35
3.4.1. Característiques i estructura del qüestionari	35
3.4.2. Procés d'elaboració de l'instrument	35
3.4.3. Definició de la mostra	37
3.4.4. Aplicació del qüestionari i tractament de les dades obtingudes	38
4. Anàlisi i interpretació dels resultats	39
4.1. Preferències de les nenes i dels nens en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport	39
4.2. Estereotips de gènere presents a nenes i nens d'entre 6/12 anys en relació a l'Educació Física i l'esport	64
4.3. Activitats portades a terme, segons el sexe, al pati i a les activitats extraescolars	87
4.4. Representació que del joc i l'esport tenen les nenes i els nens	91
5. Conclusions	107
6. Bibliografia referenciada i consultada	123
7. Annexes	128
Annex 1. Qüestionari sobre estereotips, preferències i actituds presents a nenes i nens d'entre 6/12 anys. Susanna Soler i Prat (2008)	129

ÍNDEX DE TAULES, ANÀLISI AMB L'SPSS I GRÀFICS

Taules

Taula 1. Actituds atribuïdes als diferents sexes segons Rodríguez & Lasaga, 2006	23
Taula 2. Percepció docent dels comportaments de nens i nenes, segons Vázquez, Fernández & López, 2000	23
Taula 3. Categories i indicadors de l'estudi	27
Taula 4. Metodologia de la investigació (Albert, 2007; Arnal, 1997; Bisquerra, 2004)	30
Taula 5. Tècniques d'obtenció d'informació segons la metodologia	31
Taula 6. Activitats, jocs i esports neutres segons l'alumnat	103
Taula 7. Activitats mixtes segons el sexe	106
Taula 8. Actitud de burla i riures del grup d'iguals	114
Taula 9. Felicitacions del grup d'iguals	114
Taula 10. Activitats, jocs i esports considerats pels infants com a propis del sexe femení	120
Taula 11. Activitats, jocs i esports considerats pels infants com a propis del sexe masculí	121

Anàlisi SPSS (taules de contingència i proves de chi-quadrat) i gràfics¹

Anàlisi SPSS 1 Sexe & Teatre o mímica ² + gràfic 1	39
Anàlisi SPSS 2 Sexe & Ball o dansa + gràfic 2	40
Anàlisi SPSS 3 Sexe & Activitats gimnàstiques (acrobàcies) + gràfic 3	40
Anàlisi SPSS 4 Sexe & Jocs de persecució + gràfic 4	41
Anàlisi SPSS 5 Sexe & Activitats de lluita + gràfic 5	41
Anàlisi SPSS 6 Sexe & Amb música + gràfic 6	43
Anàlisi SPSS 7 Sexe & Sense música + gràfic 7	43
Anàlisi SPSS 8 Sexe & Amb pilota + gràfic 8	44
Anàlisi SPSS 9 Sexe & Sense pilota + gràfic 9	44
Anàlisi SPSS 10 Sexe & En equip + gràfic 10	46
Anàlisi SPSS 11 Sexe & Individuals + gràfic 11	46
Anàlisi SPSS 12 Sexe & Quan em canso + gràfic 12	47
Anàlisi SPSS 13 Sexe & Quan no em canso + gràfic 13	47
Anàlisi SPSS 14 Sexe & No competició + gràfic 14	48
Anàlisi SPSS 15 Sexe & Amb competició + gràfic 15	48
Anàlisi SPSS 16 Sexe & En parella + gràfic 16	50
Anàlisi SPSS 17 Sexe & En petits grups + gràfic 17	50
Anàlisi SPSS 18 Sexe & En gran grup + gràfic 18	51
Anàlisi SPSS 19 Sexe & Només nens + gràfic 19	52
Anàlisi SPSS 20 Sexe & Només nenes + gràfic 20	52
Anàlisi SPSS 21 Sexe & Nens i nenes junts + gràfic 21	53
Anàlisi SPSS 22 Sexe & Agafar un nen + gràfic 22	54
Anàlisi SPSS 23 Sexe & Agafar una nena + gràfic 23	55
Anàlisi SPSS 24 Sexe & Molt a prop + gràfic 24	55
Anàlisi SPSS 25 Sexe & Davant el grup + gràfic 25	56
Anàlisi SPSS 26 Sexe & Ningú mira + gràfic 26	56
Anàlisi SPSS 27 Sexe & Quan mira docent + gràfic 27	57
Anàlisi SPSS 28 Sexe & Inici de la fila + gràfic 28	59
Anàlisi SPSS 29 Sexe & Al mig de la fila + gràfic 29	59
Anàlisi SPSS 30 Sexe & Al final de la fila + gràfic 30	60
Anàlisi SPSS 31 Sexe & Dins el gimnàs + gràfic 31	61
Anàlisi SPSS 32 Sexe & Al pati + gràfic 32	61
Anàlisi SPSS 33 Sexe & Al mig de l'espai + gràfic 33	62
Anàlisi SPSS 34 Sexe & A un costat + gràfic 34	62
Anàlisi SPSS 35 Sexe & Classes d'Educació Física + gràfic 35	64
Anàlisi SPSS 36 Sexe & Si no m'agrada faig... + gràfic 36	65
Anàlisi SPSS 37 Sexe & Consideració del docent + gràfic 37	69
Anàlisi SPSS 38 Sexe & Com a mestre prefereixo... + gràfic 38	69
Anàlisi SPSS 39 Sexe & Faig preguntes + gràfic 39	71
Anàlisi SPSS 40 Sexe & Em fa vergonya davant el grup + gràfic 40	72

¹ Hi ha gràfics vinculats amb l'anàlisi de l'SPSS, i per tant, són enumerats conjuntament (per exemple: Anàlisi SPSS 1 Sexe & Teatre o mímica + gràfic 1).

² Aquest títol, i els següents, responen a l'encreuament de variables realitzat amb l'SPSS.

Anàlisi SPSS 41	Sexe & Demano ajuda + gràfic 41	73
Anàlisi SPSS 42	Sexe & Es riuen de mi quan faig balls + gràfic 42	74
Anàlisi SPSS 43	Sexe & Es riuen de mi en esports d'equip + gràfic 43	74
Anàlisi SPSS 44	Sexe & Em feliciten quan faig balls + gràfic 44	76
Anàlisi SPSS 45	Sexe & Em feliciten als esports + gràfic 45	76
Anàlisi SPSS 46	Sexe & Nens i nenes fem coses diferents + gràfic 46	77
Anàlisi SPSS 47	Sexe & Docent m'anima quan alguna cosa no em surt bé + gràfic 47	78
Anàlisi SPSS 48	Sexe & Docent em felicita quan faig alguna cosa bé + gràfic 48	79
Anàlisi SPSS 49	Sexe & Docent em pregunta + gràfic 49	80
Anàlisi SPSS 50	Sexe & Docent em corregeix + gràfic 50	81
Anàlisi SPSS 51	Sexe & Faig demostracions + gràfic 51	82
Anàlisi SPSS 52	Sexe & Docent em castiga + gràfic 52	83
Anàlisi SPSS 53	Sexe & Nens facin aeròbic + gràfic 53	84
Anàlisi SPSS 54	Sexe & Nenes juguin a futbol + gràfic 54	84
Anàlisi SPSS 55	Sexe & Educació Física per separat + gràfic 55	86
Anàlisi SPSS 56	Sexe & Al pati jugo amb... + gràfic 56	87
Anàlisi SPSS 57	Sexe & Activitat extraescolar + gràfic 57	90
Anàlisi SPSS 58	Sexe & Ballet + gràfic 58	91
Anàlisi SPSS 59	Sexe & Aeròbic + gràfic 59	92
Anàlisi SPSS 60	Sexe & Gimnàstica Rítmica + gràfic 60	92
Anàlisi SPSS 61	Sexe & Saltar a corda + gràfic 61	93
Anàlisi SPSS 62	Sexe & Rugbi + gràfic 62	94
Anàlisi SPSS 63	Sexe & Boxa + gràfic 63	95
Anàlisi SPSS 64	Sexe & Bàsquet + gràfic 64	96
Anàlisi SPSS 65	Sexe & Tennis + gràfic 65	96
Anàlisi SPSS 66	Sexe & Hoquei + gràfic 66	97
Anàlisi SPSS 67	Sexe & Pitxi + gràfic 67	97
Anàlisi SPSS 68	Sexe & Handbol + gràfic 68	98
Anàlisi SPSS 69	Sexe & Natació + gràfic 69	98
Anàlisi SPSS 70	Sexe & Activitats a l'aire + gràfic 70	99
Anàlisi SPSS 71	Sexe & Voleibol + gràfic 71	99
Anàlisi SPSS 72	Sexe & Esquí + gràfic 72	100
Anàlisi SPSS 73	Sexe & Activitats d'aventura + gràfic 73	100
Anàlisi SPSS 74	Sexe & Anar en bicicleta + gràfic 74	101
Anàlisi SPSS 75	Sexe & Escalada + gràfic 75	101
Anàlisi SPSS 76	Sexe & Golf + gràfic 76	102
Anàlisi SPSS 77	Sexe & Windsurf + gràfic 77	102
Anàlisi SPSS 78	Sexe & Futbol + gràfic 78	104
Anàlisi SPSS 79	Sexe & Esports de lluita + gràfic 79	104
Anàlisi SPSS 80	Sexe & Patinatge artístic + gràfic 80	105
Anàlisi SPSS 81	Sexe & Motociclisme + gràfic 81	105
Anàlisi SPSS 82	Sexe & Balls tradicionals + gràfic 82	106
Gràfic 83.	Grau d'acord en què els nens facin una exhibició d'aeròbic i les nenes participin a un campionat de futbol	116
Gràfic 84.	Grau de desacord en què els nens facin una exhibició d'aeròbic i les nenes participin a un campionat de futbol	116
Gràfic 85.	Dubtes per mostrar acord o desacord en què els nens facin una exhibició d'aeròbic i les nenes participin a un campionat de futbol	116
Gràfic 86.	Agrupacions al pati de jocs segons el sexe	118

AGRAÏMENTS

Aquest treball de recerca és avui una realitat gràcies a l'ajuda i el suport de diferents persones i organismes. Ara és el moment, per la meva part, de reconèixer-los i agrair-los.

L'ànim de recerca que podem tenir els doctorands i les doctorandes es veu força vegades limitat per la manca de recursos. En el meu cas, però, quan tot just començo en l'apassionant món de la recerca, puc considerar-me una privilegiada.

I és que són varis, com dic, els agraïments que he de fer:

En primer lloc, gràcies a la Maria Prat i a la Susanna Soler, les meves directores en aquest treball. Gràcies a la confiança de la Maria estic avui en aquest punt de la meva carrera, i conèixer la Susanna m'ha permès veure de prop l'àrdua tasca d'una doctoranda en el seu pas a Doctora. Gràcies a totes dues per la seva professionalitat, pel seu compromís, i pel seu suport en els moments complicats.

En segon lloc, gràcies a l'Institut Català de les Dones per la seva col·laboració i suport en aquest treball. Gràcies a l'impuls institucional és que l'àmbit de la recerca pot continuar escurçant el camí que resta cap al canvi i la millora.

També he d'agrair l'ajuda del Miquel Amador i la Laura Arnau, professorat del Departament de Pedagogia Aplicada de la UAB, per la seva ajuda i orientació en el tractament estadístic de les dades.

Vull acabar amb un agraïment especial: el camí d'un doctorand o d'una doctoranda està ple de moments de goig, però també d'incerteses. Implica una dedicació gairebé exclusiva, i que, al meu parer, es dóna gràcies al costat que ens fan les persones que més ens estimen. Vull agrair al pare i a la mare la seva dedicació, la seva confiança i la seva constant companyia. Tot el que sóc ho dec amb ells i aquest és un petit tribut a la seva estima.

Ara, només espero que aquest treball estigui a l'alçada de tot el suport rebut.

Laura Carbonero Sánchez
Bellaterra, setembre de 2009

1. INTRODUCCIÓ I OBJECTE D'ESTUDI

1.1. Justificació i motivacions

La pràctica de l'activitat física i l'esport aporta tot un seguit d'avantatges físics, psicològics i socials a les persones que els practiquen. Amb aquest potencial, l'esport, entès en el seu sentit més ampli, esdevé actualment un autèntic fenomen que mou a un nodrit volum de la societat.

Però, quan un sector de la població no té igualtat de condicions per participar en aquesta activitat, roman en un clar desavantatge en comparació amb el grup practicant. Si aquesta idea l'extrapolem a les diferents realitats segons el sexe, encara ens podem trobar amb una major situació de desigualtat. De fet, la variable sexe es presenta en molts estudis relacionats com a una de les més interessants per a l'anàlisi i interpretació dels resultats.

La història deixa palès que les dones no sempre han gaudit de les mateixes opcions a l'hora de participar amb igualtat d'oportunitats en les diferents expressions i/o manifestacions de la practica esportiva. Si bé és cert que és molt el camí recorregut i nombrosos els obstacles superats, res pot treure que elles parteixen d'un notable desavantatge en comparació amb els homes pel que fa al seu paper en l'Educació Física i l'esport.

Cal tenir en compte que aquesta desigualtat és present en tots els àmbits de l'Educació Física i l'esport: practicants (de lleure i d'alt nivell), càrrecs directius, professorat (especialment en els cossos docents de l'ensenyament universitari), alumnes d'estudis vinculats a l'activitat física i l'esport, etc.

Així doncs, la situació actual en aquest aspecte continua sense ser la que es correspondria amb el perfil de societat que suposadament tenim, ni tampoc és coherent amb els valors socials formalment acceptats. De fet, en el tema que ara ens ocupa, són molts els estudis que manifesten la presència dels estereotips de gènere i la desigualtat entre nenes i nens en l'àmbit de l'Educació Física i l'esport.

Certament, l'Educació Física als centres educatius no escapa a aquesta situació, i encara que l'escola té la possibilitat de ser agent de canvi, fins al moment el seu paper ha claudicat davant la dinàmica social, reproduint, quan no reforçant, aquests estereotips tradicionals de gènere.

No obstant, el més significatiu roman en la immobilitat que aquest tema presenta, doncs si bé és cert que l'activitat física i l'esport (també l'Educació Física escolar) han anat evolucionant i adaptant-se als canvis socials, una observació acurada i crítica permet comprovar que el model masculí continua dominant aquest àmbit (García & Asins, 1995). Així, la discriminació o invisibilització de la dona seria en aquí conseqüència del caràcter eminentment sexista de l'esport.

D'aquesta manera, es fa difícil pensar que les diferències i desigualtats actuals pel que fa a la pràctica esportiva de les dones i els homes siguin únicament fruit de l'atzar (Fernández García, 1996): la causa roman latent

en el nostre entorn, i respon al conjunt de valors, creences i tradicions culturals encara fortament arrelats a la nostra societat actual.

Vázquez (1996: 327,328) fa referència a la presència dels estereotips i els tòpics en l'Educació Física i l'esport quan diu:

"(...) se han generalizado una serie de tópicos sobre la educación física femenina como que las mujeres son inferiores a los hombres en las actividades físico-deportivas, que su práctica es perjudicial para su organismo, que el ejercicio físico violento masculiniza a las mujeres o que no tienen interés ellas mismas en practicarlo"

Possiblement, els avenços aconseguits siguin més aviat conseqüència d'una incorporació de les dones al model esportiu masculí dominant. D'aquesta manera, encara avui perduren les resistències a la cultura esportiva femenina.

Queda molt camí per recórrer en la cerca de la igualtat real entre nenes i nens en l'Educació Física i l'esport. La revisió bibliogràfica permet fer la comprovació de que la situació, malauradament, no ha canviat tant com seria de desitjar. Sembla més aviat que els canvis produïts són més de forma que de fons (Lasaga & Rodríguez, 2006), i que l'únic aconseguit fins al moment és una situació supèrflua en la que hem passat de l'escolarització segregada a la mixta, però sense fer evolucionar alhora el model educatiu. Són les nenes les que han d'assumir i acceptar el model masculí imperant en el marc escolar.

Els estudis sobre Educació Física escolar de Martínez Álvarez & García Monge (2002: 120,121) ajuden a reforçar aquesta afirmació:

"... a les classes d'Educació Física *es juga a casa dels nois* i encara que una noia pot destacar en el joc, l'èxit acostuma a mesurar-se segons les normes definides pels seus companys. A més a més, les activitats *de nois* són millor acceptades per les noies que a la inversa.

(...)

Tot plegat reforça la idea que l'únic currículum legítim d'Educació Física és el que s'acosta a la cultura lúdica masculina i que ha de ser aquesta la que predomini a l'escola mixta"

I no només són les diferents autores i autors del tema els que perceben la permanència dels estereotips en l'Educació Física i l'esport. Diferents organismes oficials se'n fan també ressó d'aquesta situació. Prenem com a exemple les reflexions del Consell de la Joventut de Barcelona (2008: 4):

"L'esport és un dels elements culturals on s'observa més clarament la reproducció dels estereotips tradicionals de gènere i un dels àmbits socials en el qual es donen més situacions de discriminació.

Segons la Secretaria General de l'Esport, les dades sobre la participació esportiva de la població mostren encara la influència dels models tradicionals de gènere"

La consulta i lectura bibliogràfica, amb el posterior anàlisi i reflexió, ens porta a formular-nos diverses qüestions sobre la viabilitat o no de treballar en la reducció dels estereotips tradicionals de gènere en el nostre camp d'actuació.

Aquest treball vol ser una petita aportació en la resposta a aquests interrogants en particular, i a la línia de recerca sobre gènere i esport, en general. La nostra motivació és que sigui una ajuda més en el camí envers el canvi i la millora, i en la cerca d'una igualtat real entre homes i dones.

1.2. Objectius de la investigació

Els objectius plantejats en aquest projecte són:

- Identificar les preferències de les nenes i els nens en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport.
- Conèixer els estereotips de gènere presents a nenes i nens d'entre 6/12 anys en relació a l'Educació Física i l'esport.
- Identificar les activitats portades a terme, segons el sexe, al pati i a les activitats extraescolars.
- Analitzar la representació que del joc i l'esport (si és masculí o femení) en tenen les nenes i els nens.

1.3. Antecedents

Aquest treball de recerca arrenca d'un treball anterior dut a terme per la Dra. Susanna Soler durant la realització de la seva tesi doctoral³. En aquesta tesi doctoral no es van poder analitzar i interpretar totes les dades recollides, de manera que ara, amb aquest nou treball, es pretén recuperar aquella informació i continuar el procés de recerca.

Paral·lelament, tot això s'emmarca en el treball realitzat fins al moment pel grup de recerca *Valors en Joc* de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i de l'INEFC de Barcelona. La responsable principal del Grup de Recerca, és la Doctora Maria Prat⁴. El grup comparteix estudis amb membres de l'INEFC, concretament amb la doctora Susanna Soler⁵.

En aquest grup d'investigació actualment es consolida una línia de recerca vinculada a temes de gènere en l'Educació Física, l'activitat física i l'esport. La trajectòria recorreguda fins al moment en aquest àmbit es materialitza en els ajuts de recerca concedits al grup en els darrers anys:

- *L'esport femení a la UAB. Diagnòstic de la situació actual i estratègies per a la promoció.*

Projecte realitzat amb el suport de l'Institut Català de les Dones (convocatòria 2006). Es tracta d'una diagnosi de la situació de l'esport femení al Servei d'Activitat Física de la UAB. A partir d'aquesta "radiografia" de la realitat, s'analitzen les possibles causes de la desigualtat i es proposen accions per afavorir un increment de la participació femenina en el Servei.

³ Soler, Susanna (2008). *Les relacions de gènere en Educació Física a l'escola primària. Anàlisi dels processos de reproducció, resistència i canvi a l'aula*. Tesi doctoral. Disponible a: <http://www.tdx.cat/TDX-0113109-132005>

⁴ Professora titular a la Facultat de Ciències de l'Educació a la UAB. Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal, Unitat d'Educació Física. Vice-rectora de la UAB. Coordinadora del grup de recerca de *Valors en Joc* i de l'Observatori Crític de l'Esport.

⁵ Professora titular a l'INEFC de Barcelona. Laboratori d'Investigació en Ciències Socials. Membre dels grups de recerca de *Valors en Joc* i del Grup d'Estudi Dona i Esport (GEDE).

- *Desenvolupament i avaluació d'estratègies per a la promoció de la participació femenina al Servei d'Activitat Física de la UAB.*

Amb el suport dels Ajuts per a projectes sobre sexisme de la UAB (convocatòria 2007). En aquest projecte es defineixen les propostes de l'estudi previ (estudi anterior), que es tradueixen en una intervenció en el curs 2007/2008 per al foment de la participació de les dones a les pràctiques esportives universitàries.

- *Estratègies per a la promoció de la participació femenina al Servei d'Activitat Física de la UAB.*

Estudi realitzat amb el suport de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR), en la convocatòria d'ajuts per a l'estudi de desigualtats originades per motius de gènere en l'àmbit científic i universitari (any 2008).

Actualment, aquestes propostes d'intervenció s'han materialitzat en accions pròpies del programa anual del Servei d'Activitat Física de la UAB. *Valors en Joc*, com a grup de recerca col·laborador, s'encarregarà del seu seguiment.

Tanmateix, es detecta en el grup, la necessitat d'impulsar la recerca en l'àmbit dels estereotips de gènere a l'Educació Física a l'etapa de Primària. I és que, com veurem més endavant, quan parlem d'actituds i representacions, les intervencions que es vulguin dur a terme han de ser aplicades des d'edats primerenques.

1.4. Estructura del treball

Un cop introduïda la temàtica d'aquesta recerca, així com el seu objecte d'estudi, s'enllesteix aquest primer apartat fent una breu descripció del contingut dels punts següents:

En l'apartat següent, s'elabora l'*estat de la qüestió*, partint d'un marc introductor i on es defineix el concepte de coeducació i es fa un ràpid recorregut a la seva trajectòria, plantejant els arguments a favor i en contra, i la seva situació actual en les escoles.

En el mateix punt es contextualitza aquesta qüestió en l'àrea d'Educació Física: l'objectiu és fer una aportació sobre la presència dels estereotips de gènere en aquesta matèria, així com també en l'esport i les activitats i jocs en el pati escolar. El nostre interès es centra en quines són les preferències i les actituds de les nenes i els nens davant l'Educació Física en particular, i l'esport en general.

El tercer punt presenta el *disseny de la recerca*, que comença amb la definició de les categories i indicadors de l'estudi, i la referència a la metodologia adoptada en aquest treball.

Tot seguit, es pot trobar una breu introducció a les tècniques d'obtenció de la informació, per posteriorment concretar en les característiques pròpies dels qüestionaris com a instrument particular, els seus avantatges i possibles inconvenients.

En el mateix punt, es descriu el qüestionari específic que ha servit d'eina de recollida de les dades en aquest treball de recerca: el seu procés d'elaboració i d'aplicació, i el tractament de les dades obtingudes. També es defineix la mostra objecte d'estudi.

A continuació, al quart punt, l'atenció es dirigeix a un dels objectius bàsics d'aquest treball de recerca, que és buidar les dades recollides i interpretar els *resultats* obtinguts.

Les *conclusions* de tot plegat es poden consultar en el cinquè apartat.

Per últim, els apartats sisè i setè, estan dedicats, respectivament, a la *bibliografia consultada i referenciada* i a la informació complementària dels *annexos*.

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

L'estat de la qüestió d'aquest treball s'organitza en tres apartats diferenciats:

En primer lloc, s'introdueix el concepte de coeducació de manera genèrica, fent referència a la situació actual d'aquest fenomen en els centres educatius.

En segon lloc, es contextualitza el tema en la nostra àrea d'interès, l'Educació Física. L'objectiu en aquest cas és identificar-la com a matèria que, per la seva idiosincràsia, pot ser:

- o bé objecte de reproducció dels estereotips de gènere,
- o bé un context sensible al canvi, afavorint un espai privilegiat en la cerca de la millora.

Es fa referència, a més, a dos aspectes clau: les actituds i preferències de les nenes i dels nens envers l'Educació Física i l'esport, i les relacions i interaccions d'aquests en els espais d'Educació Física i el pati de jocs.

2.1. La coeducació és la resposta a les desigualtats entre nenes i nens a l'escola?

2.1.1. Conceptualització

Són moltes les definicions fetes sobre el concepte de coeducació, i és precisament aquesta proliferació conceptual la causa de què trobem aportacions més o menys precises. Tomé (2002: 50), per exemple, fa una breu però concreta definició del terme coeducació:

"Definimos la coeducación como la educación democrática de niñas y niños, hombres y mujeres para las esferas públicas (ámbito laboral y político) y las esferas privadas (ámbito doméstico y de las relaciones personales)"

La *Guia de coeducació per als centres educatius* (2008: 5,6), editada per l'Institut Català de les Dones, profunditza més en el terme i assenyala:

"Coeducar significa superar les relacions de poder que supediten un sexe a l'altre, incorporar en igualtat de condicions les realitats i la història de les dones i dels homes per poder actuar en igualtat, i reconèixer alhora les diferències pròpies de cada gènere.

(...)

La coeducació és el principi bàsic que ha d'assegurar la participació i el desenvolupament de totes les persones sense distinció i ha d'esdevenir una eina imprescindible per construir i desenvolupar un nou pacte de ciutadania"

Així doncs, la coeducació es rebel·la, en principi, com la garantia d'igualtat de condicions entre tots els individus, siguin aquests d'un o un altre sexe: igualtat de condicions i d'oportunitats que el nostre sistema educatiu cerca i pretén oferir als infants i joves en procés de formació.

Però, la discrepància arriba quan establerta oficialment la coeducació, la igualtat donada no és real, sinó figurada.

En la pràctica, no és suficient amb tenir nenes i nens junts en una mateixa aula: la coeducació no és només això, la seva complexitat va més enllà de qualsevol formalisme material i observable, perquè la necessitat és arribar a la igualtat real en el tracte amb ambdós sexes (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990).

Vázquez (1996: 323,324) defineix els trets d'un model coeducatiu real així:

"Este modelo (*model coeducatiu*) implica, no solamente educar conjuntamente chicos y chicas en un mismo espacio escolar y con el mismo currículum, sino procurar las condiciones para que cuenten con una igualdad real de oportunidades a través del respeto y valoración de las características de ambos grupos. Se basa pues en la distinción de las diferencias de sexo y género, tratando de eliminar la jerarquía de los roles de género.

La coeducación supone:

-No aceptar el currículum masculino como universal.

-Corregir los estereotipos sexistas en el comportamiento del profesorado y del alumnado.

-Desarrollar las cualidades y capacidades individuales con independencia del género"

Sembla doncs, que per arribar a l'origen de la situació convé sortir d'allò purament teòric i formal i observar com és la realitat en els centres educatius.

L'anàlisi de la convivència entre els membres de la comunitat educativa, de les interaccions i relacions donades entre ells, fa concloure en què allò més encertat actualment és diferenciar entre educació mixta i coeducació. La primera es limitaria a l'acció de coexistir, nens i nenes, en un mateix espai físic. Es podria assegurar que comparteixen també un currículum, però aquesta seria una afirmació que obviaria la influència del currículum ocult. La segona, la coeducació, és el que encara està per aconseguir.

És necessari tenir molt clara quina és la diferència entre ambdós conceptes. Subirats & Tomé (1992: 16) fan aquesta diferenciació:

"(...) l'escola mixta no és coeducativa, sinó que ha suposat l'extensió dels models culturals masculins al conjunt de la població, (...) un sistema escolar coeducatiu ha de permetre integrar, en l'educació dels homes i les dones, elements culturals que abans eren considerats específics per a cadascun dels sexes"

Així, **avui podem afirmar que tenim una escola mixta**, resultat d'un llarg procés de transformació social on les dones han hagut de guanyar-se a pols el ser ciutadanes de ple dret com els homes. **No podem gosar a dir que tenim una escola coeducativa** perquè resten encara molts factors condicionants 'pendents' de canvi.

Però, aquests factors no depenen en exclusiva de l'escola, doncs aquesta és una tasca massa complexa per ser tractada unilateralment i en solitari.

Quan els nens i nenes arriben a la seva etapa d'escolarització, ja porten amb ells una *maleta d'experiències* on els rols assignats (i imposats) a cada gènere han estat presents. La socialització primària en el si familiar, la influència i el tractament dels mitjans de comunicació, i les diferents instàncies socials, són els contextos previs a l'escola on els infants aprenen què s'espera d'elles i d'ells pel simple fet de ser nena o nen.

Estem davant, doncs, d'un clar determinisme biològic consolidat pel domini de les tradicions i creences culturals.

L'escola, tot i ser una de les organitzacions socials que potser més està arriscant en aquí, encara és massa partícip d'aquesta transmissió estereotipada, negant l'existència del model femení i adoptant com a universal els trets del model masculí. D'aquesta manera, també en l'àmbit escolar, les nenes s'han vist obligades, *d'amagat*, a adaptar-se i assimilar l'omnipresència androcèntrica a les aules.

Resta molt per fer en aquest tema, i és possible que per això mateix no sigui gens fàcil concretar el concepte de coeducació. Potser, fins i tot, que no sigui recomanable proporcionar una definició tancada: l'educació és un fenomen en constant canvi i evolució, i la coeducació forçosament ha de veure's arrossegada en aquest esdevenir.

Asins (1999: 107) en fa una reflexió força significativa relacionada amb aquesta última idea, i que pot cloure de manera simbòlica aquest apartat:

"Em vaig cansar de col·locar la paraula coeducació com si fos un avís per a navegants. Em vaig cansar de sentir-me obligada a definir aquesta paraula nova que no té una definició única, ni closa, ni definitiva"

2.1.2. Cara i creu d'una mateixa moneda: arguments a favor i en contra de la coeducació a partir de la seva història.

La coeducació, entesa aleshores com a educació mixta, s'inicia en alguns centres espanyols en el primer terç del segle XX. A la Segona República (1931-1939), un terç de les escoles de l'Estat han adoptat aquesta nova pedagogia.

En aquell moment, l'objectiu és expandir la coeducació a la totalitat dels centres educatius, però la insurrecció militar ho impedeix. El 1936, la coeducació és considerada un error republicà i cau en la prohibició (Subirats & Tomé, 1992).

L'educació femenina retorna a la invisibilització i la ignorància, fins l'arribada, el 1970, de la Ley General de Educación (LGE), que anul·la la prohibició de l'escola mixta i enllesteix les consideracions legals necessàries per *reconstruir-la*. S'estableix, a més, un currículum escolar comú per a nens i nenes fins els 13 anys.

A nivell europeu, l'Assemblea General de les Nacions Unides aprova, el 18 de desembre de 1979, la *Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona* (Subirats & Tomé, 1992). El tema de l'educació femenina i la seva discriminació és inclòs com a element clau del debat.

Des d'aleshores, la discussió roman oberta. Realment la coeducació resulta un concepte polèmic, provocant l'existència tant de partícips com de detractors que defensen respectivament els seus pros i contres a partir de diferents arguments.

Sarramona (2006), en el seu llibre *Debate sobre la educación (dos posturas enfrentadas)*, fa una representació en clau de diàleg entre dos professionals de l'educació ideològicament contraposats. En un moment donat de la seva conversació aquests fan referència a la coeducació. Tot i que si analitzem el contingut, comprovarem que del que realment en parlen és d'educació mixta, en les paraules que l'autor adjudica a cada personatge es reflecteixen perfectament els arguments de partidaris i detractors del concepte:

Aquells que no contempen la coeducació com a escolarització vàlida (entenem que tampoc l'educació mixta), s'emparen en l'existència d'altres tipus d'escolarització possibles per excusar l'educació separada de nens i nenes. Parlen d'agrupacions escolars segons la llengua, segons certes habilitats (músics, esportistes d'elit, etc.), o segons necessitats educatives específiques, tot afirmant que aquestes no responen necessàriament a una diferenciació de rols socials.

Segons aquest sector, al món occidental és una opció lliure de les famílies el fet d'escolaritzar els seus fills i filles en l'educació separada o mixta: això no respondria, n'afegeixen, a un criteri determinista en funció del naixement, sinó simplement a una elecció derivada de les conviccions educatives.

Afirmen, a més, que la coeducació no ha de ser una exigència ni una obligació, ja que no és necessària des del moment en què a la nostra societat la igualtat entre homes i dones està legalment garantida.

Altre argument que utilitzen els defensors de l'escola separada és de caire psicopedagògic i evolutiu, on els estudiosos d'aquesta línia assenyalen els avantatges de l'educació separada entre nenes i nens especialment a partir de la segona infància i l'adolescència.

La raó que addueixen en aquesta afirmació és que, donada la diferència en el ritme maduratiu entre homes i dones (la qual es fa notable en les dues etapes esmentades), apareix tot un conjunt de divergències en els interessos, les necessitats, visions del món, etc., que fa molt difícil el tractament pedagògic adequat en un aula mixta.

Les nenes arriben a la pubertat aproximadament dos o tres anys abans que els seus companys coetanis, i això és prou justificació en aquest cas per defensar la idoneïtat d'una atenció educativa diferenciada que el nostre sistema educatiu no garanteix amb l'edat cronològica com a criteri d'agrupament de l'alumnat.

Es tractaria, doncs, d'una defensa de l'escolarització separada per 'oferir a les nenes una escolarització més acord amb les seves etapes evolutives'.

Seguint en la mateixa perspectiva, des de l'escolarització separada s'eviten la precocitat de les relacions sexuals entre adolescents que conviuen a les aules, idea que, a més de respondre a consideracions morals i religioses, defensa que aquestes relacions primerenques no aporten res positiu al desenvolupament personal dels adolescents, ni al conjunt de la societat.

A més, segons els defensors d'aquest tipus d'educació, els nois que comparteixen espai escolar amb noies poden arribar a interioritzar que el fet d'acceptar les normes ordinàries de l'escola suposa un comportament efeminat: adverteixen que elles accepten la normativa amb més facilitat i

ells responen amb conductes negatives per ressaltar la seva masculinitat. En aquest cas, les noies es veuen mediatitzades, adopten postures retretes i deixen d'intervenir. En definitiva, s'invisibilitzen.

D'aquí, assenyalen, que els analistes de l'àmbit educatiu estiguin revisant els principis 'excessivament optimistes', segons ells, de la coeducació.

Per la seva banda, els partidaris de la coeducació rebaten aquests arguments, començant perquè una educació separada en funció del sexe és una manifestació explícita de la defensa d'una educació diferenciada a partir dels rols socials assignats a cada gènere.

I és que no és igual educar segons les habilitats d'un determinat grup (aspecte però, també discutible), que separar els alumnes per un tret genètic, com el fet de ser nenes o nens. Així, ja no es donaria a la persona –sigui home o dona– l'opció individual d'acollir-se a altres possibilitats que puguin estar al seu abast.

Els autors i autores d'aquesta tendència coeducativa refusen les raons psicopedagògiques dels que demanen una educació separada, doncs creuen que aquestes sovint emmascaren ideologies socials i/o religioses que res tenen a veure amb el que convé o no a les escoles i als seus infants.

A més, les diferències de comportament a l'aula anteriorment assenyalades, són considerades en aquí fruit de l'arrossegament durant generacions d'una educació diferenciada a partir del rol assignat a homes i dones (rol tradicional de l'home actiu, inconformista i neguitós i de la dona madura, tranquil·la i responsable).

La realitat és que molt membres d'un mateix sexe presenten trets comuns amb els de l'altre, essent les diferències una qüestió més de caire individual/personal, que no pas de tipus global o segons el gènere.

Pel que fa a la precocitat sexual dels púbers com a factor condicionant d'una educació conjunta, una idea defensada des de la coeducació és que precisament la manera de no sexuar les relacions entre els infants i els joves és propiciant que convisquin i es coneguin mútuament. Així és que poden arribar a tenir uns paràmetres de convivència compartida fora del temps d'oci, on realment pugui posar-se de manifest que la diferència és pròpia de cada individu, i no una qüestió de gènere. D'igual manera passa amb els comportaments estereotipats d'uns i unes altres.

D'aquesta manera, no es tracta de si noies i nois estan junts a escola. Aquest és un problema més de fons i força arrelat, relacionat amb la imatge que cada gènere té de l'altre.

2.1.3. Actualitat del fenomen coeducatiu a l'escola.

Ja s'ha assenyalat a l'apartat 2.1.1: encara que la coeducació és establerta oficialment, avui dia no podem pas dir que la nostra escola sigui una escola coeducativa.

La coeducació està encara a mig camí, i els trets que la diferencien d'una educació mixta romanen a hores d'ara plasmats en un paper. La realitat educativa continua influenciada per un bagatge sociocultural força arrelat,

l'influx del qual impregna el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants i joves, i la convivència d'aquests a l'aula.

Però l'educació mixta, de fet el que tenim avui dia a l'escola, resulta encara més complexa que no pas l'educació segregada. I ho és perquè amb ella es formalitza oficiosament la igualtat entre nenes i nens, i suposadament desapareixen les situacions discriminatòries en l'entorn escolar.

Falses aparences, doncs l'escola mixta està basada en un model androcèntric que no pot oferir cap garantia d'igualtat (Soler, 2008). Tornaríem a ser-hi en l'alienació del model femení i la supremacia del masculí. Només una situació maquillada i aparent, en la que precisament la invisibilitat dels estereotips els fa prendre més força i impregnar la pràctica educativa diària.

Aquest aspecte, però, no afecta només al sexe femení. Les conseqüències van més enllà, i convé considerar aquestes paraules de Soler (2008: 81):

"Com a conseqüència d'aquest model educatiu androcèntric, les nenes han de desenvolupar un doble sistema de valors, el que s'aprèn a l'escola i és necessari en el món del treball productiu, d'una banda, i el que s'aprèn a l'entorn familiar i d'amistats més propi de la feminitat i adequat per a l'àmbit privat, de l'altra. (...)

Els nens, per la seva banda, han de resistir la tensió per mantenir el rol dominant i la ridiculització o penalització si adopten comportaments femenins, (...)

Així doncs, el sexisme no afecta només un grup sexual, sinó que perjudica a tot l'alumnat. Nois i noies interioritzen un rol sexual que els delimita tant pel que fa a les funcions com als valors que s'incorporen".

L'experiència educativa ens mostra que la igualtat d'oportunitats a les aules continua essent un *mite* (Camps, 2000). No és suficient amb posar físicament junts als infants, nens i nenes, ni tampoc la solució acaba en garantir-los l'accés a l'escolarització pública i obligatòria.

La clau es trobaria en el rerefons dels valors, les creences, les ideologies i els costums, perquè és a partir del treball constant d'aquests i de la sensibilització real envers el tema que es poden anar assolint fites reals i permanents en el temps.

Potser encara estem a meitat del camí. Això tampoc no és un problema, sempre que l'actitud general sigui positiva i receptiva als canvis que progressivament s'han de donar. El perill d'això és que romanem en l'estatisme i el conformisme, i que deixem estar els objectius d'una educació justa en deixar-nos anar per falses aparences.

El nostre perfil de societat requereix d'una educació en igualtat de condicions per tots els seus membres, siguin dones o homes. Però no ens equivoquem, tampoc no es tracta de proporcionar el mateix a tothom, sinó de cercar un tractament equitatiu que respongui a les necessitats de cada individu només pel fet de ser una persona única, i no per "ser dona" o "ser home".

Els **principis d'equitat i d'individualització** seran, doncs, els eixos vertebradors d'aquest treball de recerca.

A aquest principi d'equitat ja en feia referència, el 1996, la Comissió Internacional sobre Educació per al Segle XXI, en el conegut com a *Informe Delors* (1996: 67, 165):

"El principi d'equitat implica un esforç particular per suprimir totes les desigualtats entre sexes en matèria d'educació, ja que aquestes diferències originen constants inferioritats que afecten les dones al llarg de la seva vida. A més, ara tots els experts reconeixen el paper estratègic de l'educació de les dones en el desenvolupament (...)

La Comissió(...) considera que la denegació de la igualtat amb els homes, de la qual les dones són víctimes en la majoria de les regions del món, massivament o sota formes més insidioses segons les tradicions i les circumstàncies, continua sent, en aquest final del segle XX, per la seva extensió i gravetat, un atemptant contra els drets de la persona (...) El fet de garantir a les noies i a les dones una educació que els permeti recuperar com més aviat millor la distància que les separa dels homes per obrir-los unes vies d'acció i d'accés al poder en els àmbits laborals, social i polític, no respon únicament a una exigència ètica. Molts estudis evidencien un fet social més gran: arreu el món, les dones han esdevingut actors econòmics de primer ordre, encara que els indicadors utilitzats tendeixin massa sovint a minimitzar o amagar la seva veritable contribució al desenvolupament. (...) l'educació de les dones i de les noies és una de les millors inversions de futur (...) El nostre món, dominat de forma massa exclusiva pels homes, té molt a aprendre i a esperar de l'emancipació femenina"

El sexisme es troba encara a tot arreu, no només en l'àmbit educatiu, ni únicament en el de l'Educació Física i l'esport. Sempre ha condicionat les relacions humanes i tot el que les envolta, però també és ara que podem començar a pensar que entre tots podem fer que perdi força.

Com diuen Subirats i Tomé (2007: 10), "*ja no estem en el temps de la resignació*". Aquesta pot ser la nostra màxima per desviar la mirada cap a un nou horitzó, on un canvi d'actituds origini el tracte respectuós al que tota persona, home o dona, en té dret.

Són precisament les actituds, les creences i els valors personals l'objectiu primordial per treballar en aquest cas. De poc serveixen les lleis d'igualtat, o que a les escoles es parli de coeducació si això no passa d'un simple ornament extern. És en el si de les actituds que cal començar.

Provem ara, a partir d'aquesta *nova mirada*, a endinsar-nos en l'àmbit de l'Educació Física i l'esport i les diferències donades segons el gènere.

2.2. La coeducació a l'àrea d'Educació Física: potencialitats i obstacles

Possiblement, un dels contextos en què ens podem moure i on més es reproduïen els estereotips tradicionals de gènere, sigui en l'àmbit de l'Educació Física i l'esport.

De les diferents àrees de coneixement del currículum escolar, aquesta n'és una de les que més han trigat en considerar els estereotips transmesos (Martínez Álvarez & García Monge, 2002).

Així, ens trobem amb diferents situacions de discriminació envers les nenes, també envers alguns nens, pel fet unes de no pertànyer al sexe dominant i uns altres per no identificar-se amb el model que els hi és assignat.

A això cal sumar el fet que, per la pròpia naturalesa de l'àrea, en Educació Física es dóna un alt percentatge de contactes físics personals, aspecte que tan aviat representa un recurs positiu en el treball de les interrelacions nens-nenes, com també suposa un obstacle que provoca conflictes en el grup.

Aleshores,

- el domini del model masculí,
- i una pressió sociocultural diferenciada segons el sexe, generadora dels rols específics de gènere i responsable de l'assignació de l'activitat física i l'esport segons si s'és dona o s'és home...

són alguns dels factors que fan de *caldo de cultiu* en la permanència dels estereotips tradicionals de gènere.

En l'Educació Física escolar, Soler (2008) assenyala la necessitat de contemplar aquesta matèria des d'una doble vessant en el cas dels estereotips i les relacions de gènere:

1. Com a context de transmissió i de reproducció d'aquests en l'alumnat,
2. o com a espai de canvi i millora, en la cerca d'un tracte individualitzat i equitatiu.

Així doncs, ens trobem en una dicotomia amb dos extrems ben diferenciats, motiu pel qual s'origina una situació complexa on l'Educació Física i l'esport es perfilen com a espais privilegiats per a la superació dels estereotips tradicionals de gènere, tot i ser alhora dos contextos on aquests estereotips romanen més arrelats.

2.2.1. El gènere a l'Educació Física i l'esport: la influència de la transmissió i la reproducció dels estereotips de gènere en les actituds de l'alumnat d'Educació Primària

Ja s'ha comentat a línies anteriors: l'àmbit de l'Educació Física i l'esport és encara un dels que més transmet i reproduïx els estereotips tradicionals de gènere. L'existència d'una pràctica esportiva diferent segons el sexe, la divisió dels espais (Subirats & Tomé, 1992), entre d'altres, són alguns dels factors susceptibles d'observació en la discriminació per qüestió de gènere.

I és que, tot i que l'àrea d'Educació Física gaudeix d'una naturalesa procliu a les accions per a la igualtat de sexes, no s'ha aconseguit, fins al moment, arribar a un tipus d'Educació Física sense jerarquies dominants, ni representativa per a tots els infants, ja siguin aquests nens o nenes.

Aquesta és una limitació perllongada en el temps, doncs la història de l'Educació Física està impregnada de l'enfrontament entre classes socials i

sexes (Kirk, 1990), fet que provoca que les restriccions arrossegades romanguin a hores d'ara fortament arrelades.

Així, les sessions d'Educació Física actuals continuen clarament mediatitzades pels rols assignats a cada gènere: ens ho podem trobar en el joc (mitjà utilitzat en l'assoliment dels objectius), i en la mateixa expressió corporal i moviment dels infants.

En aquest cas, resulta representativa la següent afirmació de Bonal (1998: 21):

"En el moviment físic i en el joc quotidià es reproduïxen rols sexuals, relacions de poder, actituds que reforcen la definició de les cultures de gènere, etc."

Però, una ullada al currículum de l'Educació Física a Primària permet contemplar cinc blocs de continguts que, tractats en igualtat de condicions, podrien donar resposta a les diferents característiques i motivacions de l'alumnat:

Bloc 1. El cos. Imatge i percepció.

Bloc 2. Habilitats motrius.

Bloc 3. Activitats físiques artístic-expressives.

Bloc 4. Activitat física i salut.

Bloc 5. Jocs i activitats esportives.

Donat això, potser sigui necessari reparar en les actituds i la consideració que cada mestre o mestra d'Educació Física adopta envers aquests cinc blocs, ja que una selecció de continguts basada en els propis interessos o capacitats, i no pas en criteris pedagògics, sempre donarà lloc a un ensenyament de l'Educació Física esbiaixat i a què hi hagi algun col·lectiu en situació de desigualtat.

Tanmateix, no obviarem tampoc el fet que moltes vegades el docent actua d'aquesta manera intentant pal·liar, així, les queixes dels alumnes més hàbils i dominants quan se'ls proposa una activitat fora de la dinàmica habitual de la classe. És a dir, quan refusen una activitat alternativa a una dinàmica que normalment exclou activitats com les relacionades amb l'expressió corporal, el ritme o la dansa. Aquestes estan relegades a un segon pla a les classes d'Educació Física escolar. De fet, el model imperant a l'Educació Primària és, especialment a partir del cicle mig, el model pre-esportiu. Entre les possibles causes, Soler (2008: 82,83) assenyala aquestes:

"Malgrat les reformes legals, l'expressió corporal, atribuïda a la cultura femenina, es troba relegada en un segon pla dins l'Educació Física. L'expressió corporal, fonamentada en el descobriment de les possibilitats motrius, suposa un fort contrast dins una Educació Física on encara hi ha un clar predomini dels continguts que desenvolupen l'eficàcia motriu. Potser per aquesta raó, i pel fet que s'hagin introduït en darrer lloc en el corpus de l'àrea, l'expressió corporal i les danses tenen un menor estatus dins la cultura professional de l'Educació Física. Un menor estatus que condueix en moltes ocasions al fet que aquests continguts passin a formar part del currículum nul (...).

(...) aquest currículum nul correspon al conjunt de temes que, tot i ser al currículum explícit, no s'ensenyen per diverses raons: no es consideren importants, no agraden al professorat, qui l'ha d'impartir considera que no té la preparació suficient, no es té temps durant el curs, no té aplicabilitat o utilitat aparent, etc."

Aquestes actituds i accions, sovint inconscients, donen pas a un currículum que actua en paral·lel amb l'oficial. Ja s'ha fet menció a ell en línies anteriors: és el conegut com a *currículum ocult*, que impregna la pràctica educativa de la qual nenes i nens perceben diferents situacions que després reproduïxen.

Un currículum ocult que a l'àrea d'Educació Física pren més força i es torna més influent. D'aquí que els diferents estudis destaquin la importància de prendre consciència de la seva existència. Fernández García (2005: 188), a Sánchez Bañuelos, és partidària de la consideració d'aquest currículum no manifest quan assenyalava:

"Examinar el currículo oculto desde la perspectiva de las diferencias de género que transmite es particularmente importante en Educación Física debido a la fuerte asociación entre deporte y masculinidad y a la preocupación femenina acerca de la apariencia corporal"

Aquesta referència de Fernández García ens obliga a tornar a la influència dels rols assignats segons el gènere de l'individu, i a les conseqüents reproduccions i actituds protagonitzades pels infants.

És important assenyalar també que aquestes reproduccions no es donen únicament en un col·lectiu, sinó que afecten ambdós sexes, adoptant cadascú el rol que perceben s'espera d'ells i d'elles.

Els infants interioritzen les normes socials del grup al qual pertanyen, i els seus comportaments van íntimament lligats amb aquestes. Soler (2007: 34) reflecteix aquest procés d'interiorització:

"els infants (...) van configurant la seva identitat ajustant-se a allò que es considera apropiat per als uns i allò que es considera apropiat per a les altres, i també a partir de processos d'exclusió, és a dir, entenent que allò que els correspon a elles, ja no els correspon a ells, i a la inversa"

L'escola és una organització formada per persones. Es tracta d'una construcció social, igual que l'esport, on es dona un conjunt d'interaccions entre els individus que en formen part. Interaccions que estan condicionades per l'omnipresència dels estereotips de gènere, que alhora influeixen les actituds, les eleccions i el desenvolupament de les capacitats de les nenes i dels nens (Soler, Prat, Juncà & Tirado, 2007).

S'anul·la així el principi d'individualitat, a partir del qual cada persona pot expressar-se i escollir en funció dels seus interessos i necessitats. S'obvia aquest principi perquè no oblidem que els estereotips de gènere són excloents entre si, de manera que allò acceptat majoritàriament per al sexe femení no ho és per al sexe masculí, i a la inversa.

Així doncs, els infants són *d'amagat* condicionats i limitats, i se'ls nega el dret d'explotar les seves possibilitats més enllà d'allò que els hi és adjudicat, pel simple fet de ser un nen o una nena.

Aquests factors condicionants tenen a veure en l'Educació Física i l'esport tant amb els aspectes corporals de nens i nenes, com amb les característiques de les activitats que es duen a terme (Soler, 2007).

Pel que fa als trets físics dels infants, el morfotipus masculí és relacionat amb qualitats com la força, la resistència i la velocitat, mentre que el morfotipus femení és identificat tradicionalment amb la fragilitat, la

flexibilitat, les habilitats coordinatives i el ritme. Retornem a les aportacions de Soler (2008: 35,36) quan diu:

“Les habilitats bàsiques també tenen una marca de gènere, de manera que tradicionalment els nens s’identifiquen més amb models atlètics (el salt, la carrera, el llançament) i les nenes s’identifiquen més amb destreses i habilitats coordinatives: els girs, desplaçaments i equilibris (...). En conseqüència, les qualitats motores també tenen una assignació tradicional de gènere, i per això els nens tendeixen habitualment a la motricitat bàsica, en grans espais i moviments bruscs, i en canvi les nenes tendeixen a la motricitat fina, en espais pròxims, amb moviments de precisió, coordinació, equilibri, etc.”

Les classes d’Educació Física no escapen a aquestes etiquetes de gènere. Els continguts que es treballen, el material utilitzat (Fraile, 2001; Soler & Prat, 2002), la metodologia i els criteris d’avaluació, així com les mateixes expectatives del professorat especialista, estan influenciats pels estereotips. Els infants no són aliens amb això, i perceben i interioritzen de manera gairebé inconscient aquesta influència del context.

Nenes i nens són *dòcils en la seva innocència*, i les seves actituds no són més que el reflex d’allò que els adults els transmetem. Transmissions que majoritàriament tenen a veure amb la creença de que les nenes són menys hàbils a nivell motriu que els nens, i que estan menys interessades en la pràctica esportiva que aquests. Idees que no miren el rerefons d’una situació complexa (o que no volen mirar-ho), i que no comproven com la suposada igualtat d’oportunitats d’accés i de pràctica no és tal, ni com les noies queden en un clar desavantatge en comparació amb els seus companys.

Tot això genera un conjunt d’idees i d’actituds en els infants, que posteriorment fan força complexa la convivència harmònica i equitativa a les classes d’Educació Física o a l’esport escolar.

Així, mentre que les noies...

- refusen l’esforç físic,
- identifiquen l’activitat física i l’esport amb el sexe masculí,
- accepten que nens i nois *són millors en l’esport*,
- s’estimen més no participar adduint que *ells no les deixen*,
- no volen jugar amb ells perquè *són uns bruts*,
- o no assisteixen a classe d’Educació Física o no fan esport *perquè tenen el període....*

els nois...

- adquireixen un rol d’herois en la resistència a l’esforç físic,
- afirmen que determinades activitats són *coses de nenes*,
- n’estan convençuts que *els nois són millors que les noies*,
- volen ser el capità de l’equip,
- es neguen a jugar amb les nenes perquè són unes maldestres⁶.

Diferents autors i autores recullen les actituds de nois i noies en l’Educació Física i l’esport. Rodríguez & Lasaga (2006: 24) presenten els valors i qualitats atribuïts a cada sexe:

⁶ Adaptat de la *Guía para una Educación Física no sexista* (1990)

Valors atribuïts al sexe masculí	Valors atribuïts al sexe femení
Agressivitat	Afectivitat
Dominació	Sensibilitat
Protagonisme	Tendresa
Força	Passivitat
Valor	Solidaritat
Competitivitat	Cooperació
Activitat	Expressivitat
	Flexibilitat

Taula 1. Actituds atribuïdes als diferents sexes segons Rodríguez & Lasaga, 2006

També Vázquez, Fernández García & López (2000: 76) diferencien els comportaments d'un i un altre sexe. En aquest cas, però, ho fan a partir de l'anàlisi del discurs docent. El professorat percep de nens i nenes que:

Els nens/nois són més...	Les nenes/noies són més...
Competitius	Reflexives
Dirigits a l'acció	Solidàries
Indisciplinats	Constants
Agressius	Netes
Egocèntrics	Afectives
Forts físicament	Disciplinades
Rebels	Madures
	Atentes

Taula 2. Percepció docent dels comportaments de nens i nenes, segons Vázquez, Fernández & López, 2000

D'aquesta manera les nenes, i els nens que no s'ajusten als paràmetres del model masculí, perceben les baixes expectatives dipositades amb ells i elles. Aquestes percepcions es tradueixen posteriorment en una baix sentiment de competència motriu i baixa autoestima, que alhora provoquen actituds de desmotivació, negació i desinterès envers l'Educació Física i l'esport, i un possible abandó definitiu de la pràctica de l'activitat física.

2.2.2. Activitats roses, blaves i blanques: les preferències dels nens i de les nenes en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport.

La transmissió i permanència dels estereotips de gènere ha provocat inevitablement un etiquetatge de les diferents activitats i modalitats esportives, arrel de les expectatives que els infants dipositen amb elles. Així, és fàcil enumerar pràctiques i esports que, de forma gairebé automàtica, es relacionen amb el sexe masculí o bé amb el sexe femení. També curiosament, aquelles activitats titllades de femenines es presenten com a no indicades pel col·lectiu masculí, i a la inversa, en una representació excloent d'unes i d'altres.

Aquesta és una diferenciació que no té cap tipus de fonament biològic, pel simple fet que aquest no existeix. Els diferents estudis demostren que les diferències entre nens i nenes són molt petites i que només es manifesten a partir de la pubertat (García & Asins, 1995) perquè:

- Velocitat i agilitat no presenten diferències significatives, si no s'hi inclou la força,
- la freqüència motriu i la velocitat de reacció tampoc en presenten,
- l'equilibri, dins la coordinació, i la resistència també són neutres,
- i només en la força els homes són superiors, donada la presència en el seu organisme de la testosterona.

Més aviat, la resposta es troba en una consideració social amb profundes connotacions culturals que s'ha anat arrelant al llarg del procés de socialització, i que ha aconseguit instal·lar-se en el conjunt de valors de la nostra societat, on una activitat estereotipada no només no és considerada pel sexe 'contrari', sinó que ja com a prèvia desperta en aquest actituds de desinterès i d'indiferència. Fins i tot de menyspreu.

Estaríem davant, doncs, d'una *sexualització* de l'Educació Física i de la pràctica esportiva en general.

I si anem més enllà, repassem la bibliografia i els diferents estudis sobre el tema, podrem comprovar que les activitats físiques i els esports considerats com a femenins són menys valorats que els considerats com a masculins.

Es reforça així, la idea del domini exclusiu i de la monopolització de la cultura esportiva masculina, essent lògic que nens i nenes s'apropin a l'Educació Física i l'esport amb unes representacions determinades i que n'adoptin unes actituds concretes.

En general, els nens opten per activitats on poden posar en pràctica allò que se n'espera d'ells (potència, resistència, força i molta competitivitat), mentre que les nenes escullen modalitats on mostrar una bona expressió i control corporal, un adequat sentit del ritme, així com fer gala de la seva flexibilitat i delicadesa (que pel fet de ser dones, se suposa que en tenen).

A més, les noies s'allunyen de la competició perquè es dona per cert que no estan interessades en ella, i que s'estimen més activitats cooperatives on no hi hagi oposició.

Metheny (1965)⁷ porta a terme un estudi en el qual es classifiquen les diferents activitats esportives, segons un sexe i un altre. D'aquesta manera, els resultats obtinguts en aquell moment manifesten que activitats individuals i estètiques com la gimnàstica són més adequades per les noies perquè no impliquen un contacte corporal brusc, ni una interacció dura amb un objecte, entre d'altres.

En els últims anys, però, diversos estudis han anat comprovant una evolució en les actituds i preferències de la canalla envers les activitats físiques i esportives. Allò ha permès identificar un petit conjunt de pràctiques i esports que semblen acceptats per ambdós sexes, tot i que encara apareguin d'altres identificades exclusivament amb un o un altre. Aquestes 'noves' activitats són les conegudes com a *activitats neutres*, i un

⁷ Autora referenciada a Riemer, B. & Visio, M. (2003): "Gender Typing of Sports: An Investigation of Metheny's Classification", a Research Quarterly for Exercise and Sport, nº 74. (Pp. 193-204).

exemple d'elles és el voleibol (Balagué, 1989; Vázquez, 2001; Riemer & Visio, 2003).

Tanmateix, és important considerar si realment aquesta aparició d'activitats neutres no deixa de ser la continuació de l'assimilació i submissió per part de les noies al model esportiu masculí.

Potser, aquest sigui el punt de partida actual en el treball amb les activitats físiques i esportives: el procés de transformació d'activitat estereotipada a neutra, i la prevenció de que aquesta neutralitat no sigui també figurada.

Des de l'Educació Física i l'esport escolar no podem esperar que siguin els infants els qui plategin actituds de canvi, perquè ells només responen a allò que els és transmès. Som els mestres especialistes i tècnics esportius els qui hem de ser acurats en la selecció de les activitats que proposem a la canalla (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990):

- Utilitzant materials alternatius i *asexualitzant* els tradicionals (la corda no és només de nenes, ni la pilota és exclusiva de nens),
- proposant activitats des d'un punt de vista lúdic, i no sempre competitiu,
- valorant les accions motrius dels infants qualitativament, i no només quantitativament,
- desdramatitzant les queixes d'aquells alumnes que es resisteixen a trencar amb el model tradicional i es neguen a participar en activitats alternatives,
- evitant segregacions en l'organització dels grups,
- i molt especialment, coneixent les habilitats i capacitats dels nostres alumnes per organitzar activitats on tots i totes puguin participar, etc.

2.2.3. Qüestió d'espai: el pati com a escenari de representació del joc i de l'esport segons el gènere.

El comportament espacial de l'individu és força complex, i la seva interpretació no és gens fàcil. De fet, aquest és un aspecte estudiat des dels diferents àmbits de les ciències socials i humanes (García & Asins, 1995).

En l'àmbit educatiu, només cal observar des d'un segon pla un gimnàs, una sala d'ús múltiple, o un pati. Segurament l'escena que tinguem al davant serà gairebé idèntica: els nens estaran en el centre de l'espai, ocupant-lo gairebé tot i endinsats en una activitat motriu intensa, possiblement amb una pilota pel mig. Per la seva part, les nenes estaran fent rotllana en un racó, xerrant entre elles, i de tant en tant queixant-se dels xuts descontrolats dels seus companys.

No és pas una distribució intencionada per part dels infants, ni tan sols dels adults. És quelcom automatitzat, i que sorgeix de forma natural.

García & Asins (1995) assenyalen que no és cert que l'ocupació i l'ús dels espais sigui de forma espontània i igualitària. Ans al contrari, respon a factors condicionants com la cultura i l'aprenentatge. Un aprenentatge diferencial per part dels infants, de manera que retornem a les percepcions que nens i nenes experimenten en el seu entorn, i a les reproduccions que posteriorment en realitzen.

Que les dones romanen habitualment en un segon pla no passa inadvertit pels infants. Es tracta d'un aprenentatge implícit, que no s'aprèn a cap lloc de forma intencionada, però que es troba a tot arreu i que s'interioritza inconscientment. Aquest procés d'interiorització culmina amb la reproducció dels models observats, de tal manera que s'origina un cicle tancat poc susceptible al canvi.

També incideix el fet que les nenes són condicionades des d'edats molt primerenques, i en diferents nivells (comportamental, motriu...), entre els quals també es troba el de l'orientació i el desplaçament en l'espai. Així, sota un ideal de sobreprotecció i d'assignació del rol tradicional femení, les noies es veuen privades d'un àmbit del desenvolupament que les mantindrà en desavantatge de manera perllongada i en comparació amb la majoria del col·lectiu masculí.

Aquesta situació va més enllà de l'etapa escolar primària: alumnat universitari dels estudis d'Educació Física reproduceix en els espais esportius de les Facultats la mateixa escena.

A més, si sumem a tot això la tradicional assimilació de conductes submises per part d'elles, disposem doncs de la combinació perfecta que origina actituds d'inhibició abans que d'enfrontament en la reclamació de l'espai.

L'observació dels espais en Educació Física cobra especial importància perquè possiblement sigui l'àrea que disposa dels indrets més amplis en els centres educatius.

En aquests espais esportius poden comprovar-se les conductes espacials de nens i nenes, de nois i noies, ja sigui en horari d'Educació Física com en l'ús d'aquests espais en hores de lleure. Molt possiblement trobarem el grup d'alumnes més actius (normalment nens) llençant a cistella o xutant a porteria, mentre que la majoria de les nenes romanen en espais reduïts i marginals (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990), acompanyades dels nens que no es fan amb el model dominant.

Amb els espais destinats a l'esport extraescolar i el lleure, els diferents autors i autores també estan d'acord: la diferenciació en l'espai segons el gènere és igual de clara.

El pati de jocs és un espai amb tres avantatges bàsics per al seu anàlisi (García & Asins, 1995; Bonal, 1998):

1. És possiblement l'únic espai de l'escola on hi ha (malauradament) una baixa intervenció i implicació per part del professorat, si no és per temes de control i disciplina. El fet de no ser un moment pautat i organitzat pels adults, però, dóna l'opció d'observar l'activitat dels alumnes en el seu grau màxim d'espontaneïtat i realisme.

2. Donada aquesta llibertat en la forma de fer i de jugar dels nens i de les nenes en el pati, i amb el professorat amb l'únic rol de mantenir l'ordre,

aquest espai escolar se'ns presenta com a espai prolífic de les situacions de discriminació segons el sexe.

Així, no deixa de ser aquesta una situació objecte d'anàlisi primer, i d'intervenció pedagògica després.

3. Per les seves característiques, el pati escolar és l'espai per excel·lència dels centres educatius on queden palesos dos principis: el principi d'elecció personal (cada individu es mou per l'espai en funció dels seus interessos i necessitats), i el principi d'alienació per part del grup dominant.

Això implica encetar un procés d'intervenció, destinat a trobar-ne espais (i a retrobar-ne els que ja hi són) on es garanteixi l'equitat, la proporcionalitat i la igualtat d'accés i ús per ambdós sexes.

L'escola té una responsabilitat clau, doncs si bé els infants ja arriben a l'escolarització amb la influència de la socialització primària, no pot defugir del seu deure en la formació d'una identitat reflexiva, crítica i democràtica dels alumnes.

Però, l'objectiu de l'educació escolar en aquí és complex, perquè es tracta de crear en els nens i nenes uns hàbits de distribució i ús equitatiu i igualitari dels espais (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990), sota la influència i resistència dels costums i aprenentatges previs a l'escola.

Aquesta és una tasca educativa difícil perquè implica la no consciència de la situació per part dels nens i nenes. El treball de Tomé & Ruiz Maillo (2002: 80) ajuda a reforçar aquesta idea:

"(...) los niños ocupan la mayor parte del espacio (...) se apropian del centro, mientras que las chicas se reparten los espacios periféricos.
Dos primeras causas (...) justifican dicho reparto: o bien chicos y chicas se han repartido de forma natural el espacio, y las niñas aceptan de entrada el no tener no sólo espacios más reducidos, sino también los más periféricos; o bien aquí ha habido una imposición del espacio de un grupo con respecto del otro. O que ambos fenómenos tienen lugar al mismo tiempo.
Si explicáramos a niños y niñas cómo se han repartido el espacio, constataríamos con toda probabilidad como ni unos ni otras tienen conciencia de dicha desigualdad"

Tanmateix, per dur a terme aquesta intervenció docent, cal un treball previ de sensibilització del mateix professorat, doncs aquest també es deixa anar per l'acceptació, i naturalitza els comportaments espacials de nens i nenes (Bonal, 1998).

3. DISSENY DE LA RECERCA

Aquest apartat descriu els aspectes referents a la metodologia de la investigació, el qüestionari com a tècnica seleccionada per a l'obtenció de la informació, el procés d'elaboració d'aquest, i la seva aplicació amb la mostra definitiva. Prèviament, però, es presenta de forma detallada, i en format taula, les categories de l'estudi.

Finalment, es descriuen el procediment per al tractament i buidatge de les dades, i l'anàlisi i interpretació que se'n desprèn d'aquestes.

3.1. Categories i indicadors de l'estudi

L'anàlisi i interpretació de les dades (veure apartat 4) s'ha dut a terme considerant les categories i indicadors de la taula següent:

CATEGORIES I INDICADORS DE L'ESTUDI		
Categories	Indicadors	
Preferències en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport segons el sexe	Tipus d'activitat	
	Suport musical	Activitats amb música
		Activitats sense música
	Material	Amb pilota
		Altres materials (sense pilota)
	Col·laboració	Activitats en equip
		Activitats individuals
	Forma de fer els grups	En parella
		Petit grup (3-5 components)
		Gran grup (+ de 5 components)
	Relació amb els companys i companyes a les activitats	De les mans amb un nen
		De les mans amb una nena
		Molt a prop uns dels altres
	Posició preferida a la fila	Davant de la fila
		Al mig de la fila
		Al final de la fila
	Lloc on fer Educació Física o jugar	Fer EF a dins del gimnàs
		Fer EF a l'aire lliure
		Jugar al mig del pati o gimnàs
		Jugar a un costat
	Fer activitat amb o sense observadors	Davant dels companys/es
		Quan no mira ningú
		Quan em mira el mestre/a
	Esforç físic	Activitats amb esforç físic
		Activitats sense esforç físic
Estereotips de gènere en relació a l'Educació Física i l'esport segons el sexe i entre els 6-12 anys	Competició	Activitats amb competició
		Activitats sense competició
	Formació del propi grup	Només nens
		Només nenes
		Amb nens i nenes junts
	Gust per les classes d'Educació Física	
	Actitud davant una activitat de classe que no agrada	
	Percepció sobre les expectatives del mestre o mestra d'EF	
	Preferència sobre el sexe del mestre o mestra d'EF	

	Activitats preferides de les classes d'Educació Física	
	Activitats que no es fan, o que es fan poc, però que agraden	
	Activitats massa presents a les classes d'Educació Física	
Estereotips de gènere en relació a l'Educació Física i l'esport segons el sexe i entre els 6-12 anys (continuació)	Acord o desacord en què els nens facin una exhibició de aeròbic	
	Acord o desacord en què les nenes participin a un torneig de futbol	
	Acord o desacord en què nens i nenes facin EF per separat	
	Realització de preguntes i comentaris al mestre/a davant el grup	
	Vergonya per fer activitat davant la resta de companys i companyes	
	Demanda d'ajuda al mestre o mestra d'EF davant una dificultat	
	Existència o no d'activitat segregada en el temps lliure d'EF	
	Riures i burles dels companys/es	Si es fan balls o danses
		Si es fan esports o jocs d'equip
	Felicitacions dels companys/es	Si es fan balls o danses
		Si es fan esports o jocs d'equip
	Motivació docent quan algun exercici no surt bé	
	Felicitacions docents quan algun exercici surt bé	
	Demanda docent de demostracions d'exercicis a l'alumnat	
	Necessitat de tocs d'atenció i càstigs per part del mestre o mestra	
	Preguntes del mestre o mestra d'Educació Física a l'alumnat	
	Correcció docent dels errors i explicació de la forma correcta	
Activitats al pati i a les activitats extraescolars segons el sexe	Pràctica d'esport o activitat física extraescolar	
	Persones amb qui normalment es juga al pati	
	Activitats dutes a terme a l'hora del pati	
Representació del joc i l'esport (si és femení o masculí) segons el sexe	Opinió sobre diferents activitats, jocs i esports	De nenes
		De nens i nenes (mixte)
		De nens
		NS/NC

Taula 3. Categories i indicadors de l'estudi

3.2. Metodologia de la investigació

Aquest treball de recerca s'empara en una línia metodològica quantitativa, i més concretament, respon a la modalitat d'investigació coneguda com a *ex-post-facto*. En relació amb aquesta, el tipus d'estudi és descriptiu⁸. L'instrument utilitzat en l'obtenció de la informació és el qüestionari, eina típica d'aquesta metodologia.

⁸ La modalitat *ex-post-facto* contempla estudis descriptius, correlacionals, comparatiu-kausals i de desenvolupament.

A la taula següent poden observar-se aquestes característiques de la metodologia de forma més detallada:

METODOLOGIA DE LA INVESTIGACIÓ		
Metodologia	QUANTITATIVA →	L'investigador/a s'allunya de la realitat de l'objecte d'estudi, amb la finalitat de detectar fets regulars o repetitius i formular-ne generalitats
Perspectiva	EMPIRICOANALÍTICA →	Recolzada en el principi d'objectivitat. Emfatitza l'evidència empírica (obtinguda mitjançant l'observació) i la quantificació
Modalitat	EX-POST-FACTO →	Els fets que configuren el fenomen objecte d'estudi ja s'han donat prèviament a l'inici de la investigació. Per això la dificultat d'exercir el control propi de la investigació experimental
Tipus d'estudi	DESCRIPTIU →	Opció en investigació quantitativa que pretén realitzar descripcions precises i acurades dels fenòmens educatius. Pròpia de les primeres etapes del disseny d'una investigació, proporciona fets i dades encaminats a la creació de noves teories o investigacions
Instrument	QÜESTIONARI →	Instrument vàlid i fiable. Implica la codificació i quantificació de les dades, i aporta informació d'ampli espectre susceptible de ser analitzada estadísticament, interpretada i contrastada

Taula 4. Metodologia de la investigació (Albert, 2007; Arnal, 1997; Bisquerra, 2004)

Però, no és la intenció d'aquest treball identificar-se amb un paradigma o model en exclusiva. L'educació es desvetlla com a un fenomen massa complex per ser abordat des d'un únic mètode d'investigació, i l'aspiració d'aquest estudi és que tingui continuïtat nodrint-se dels avantatges que proporciona una postura de recerca mixta. I és que, cap de les dues metodologies, quantitativa i qualitativa, resulta més valuosa que l'altra. Cap de les dues pot retre comptes per sí soles del fenomen educatiu, i ni una ni l'altra estan lliures d'error (Arnal, 1997).

Així doncs, tot i que aquest treball comença fent ús de la metodologia quantitativa, la voluntat és que en la seva futura ampliació es complementi i potenciï amb la filosofia i trets de la metodologia qualitativa. Això ens situaria en una posició de *complementarietat entre paradigmes*, o *tesi de la diversitat complementària* (Bisquerra, 2004), on s'admet l'existència de diferents paradigmes i metodologies d'investigació, sense caure en la competitivitat entre uns i altres. De fet, lluny de suposar un problema, la combinació quantitatiu/qualitatiu és una oportunitat d'enriquir i potenciar el procés d'investigació i recerca.

Les aportacions d'Arnal (1997: 15) resumeixen aquestes línies anteriors:

"... la complexitat dels fenòmens educatius i socials (...) solament poden ser captats des de diferents perspectives. Així doncs, si els problemes d'investigació que poden plantejar-se són molts, també han de ser molts els mètodes per a resoldre tals problemes. Tots els problemes tenen en comú l'estructura bàsica que aporta el mètode científic. Per tant, tots gaudeixen d'un estatus científic igual"

3.3. Tècniques d'obtenció de la informació: tipologia i selecció

Heinemann (2003: 90) defineix les tècniques de recollida de dades com a *"procediments de medició o recopilació mitjançant els quals és possible recopilar dades o medicions exactes – és a dir, vàlids, fiables i objectius i, doncs, d'utilitat científica – sobre els objectes d'estudi, amb la finalitat de resoldre la pregunta plantejada a la investigació"*.

Aquestes tècniques de recollida de la informació són diverses. En general, es diferencien segons la naturalesa de la metodologia de la investigació, de manera que podem trobar tres grans grups:

TÈCNIQUES D'OBTENCIÓ D'INFORMACIÓ SEGONS LA METODOLOGIA			
Metodologia	Nomenclatura	Propietat	Tècniques
Quantitativa	Instruments	Mesuren i quantifiquen les variables d'interès en un estudi	Tests Proves objectives Qüestionaris Escala Observació sistemàtica
Qualitativa	Estratègies	Cerquen aspectes més interns de l'individu, amb l'objectiu de conèixer les causes i motivacions de la seva conducta en relació amb l'objecte d'estudi	Entrevista Observació participant Anàlisi documental Autobiografia Històries de vida
Mixta (Quantitativa i Qualitativa)	Mitjans audiovisuals (més instruments i estratègies)	Amb plantejaments tant quantitatius com qualitius, depenent de la finalitat cercada o del moment de la investigació	Vídeo Films Fotografia Magnetòfon Diapositives Més tècniques anteriors

Taula 5. Tècniques d'obtenció d'informació segons la metodologia

La selecció d'un o un altre instrument per part de la persona investigadora dependrà directament de les característiques de l'objecte d'estudi, dels seus objectius i de les variables implicades. Això vol dir que no existeix un instrument millor que un altre. Ans al contrari, tots tenen avantatges però també inconvenients, fins al punt que molt possiblement sigui el mateix investigador o investigadora qui hagi de dissenyar, validar i aplicar el seu propi instrument per a la recerca i recollida de la informació.

En aquest darrer cas, l'objectiu del professional serà garantir que el seu instrument compleix els principis de validesa i de fiabilitat (Bisquerra, 2004), entesos com a la qualitat de mesurar realment les variables en qüestió, i com el grau en què l'aplicació repetida a la mateixa mostra produeix idèntics resultats, respectivament.

3.3.1. El qüestionari com a instrument de recollida de les dades

El qüestionari és un instrument d'obtenció i recollida de la informació que es compon d'un conjunt limitat de preguntes. És una de les tècniques més habituals en recerca quantitativa transversal (recull únic d'informació d'una o varies mostres), i permet obtenir informació precisa i específica sobre l'objecte d'estudi en un moment concret en el temps de la investigació.

L'individu que en una situació determinada respon a un qüestionari, esdevé un intermediari entre la persona investigadora i la realitat del fenomen social que es vol estudiar.

Tot i pertànyer al conjunt d'instruments del paradigma positivista, actualment no sembla haver-hi postures contràries al seu ús en estudis de caràcter qualitatiu o mixte com a instrument complementari en l'obtenció de la informació. De fet, els experts i les expertes en investigació aconsellen no rebutjar *a priori* cap tècnica.

El procés d'elaboració i disseny del qüestionari és un dels factors clau en l'èxit de la investigació. Requereix d'un seguit de fases, que són (Bisquerra, 2004):

Fase 1. Definició dels objectius del qüestionari.

Fase 2. Planificació dels diferents apartats que en formaran part.

Fase 3. Elaboració i selecció de les preguntes.

Fase 4. Anàlisi de la qualitat de les preguntes.

Fase 5. Anàlisi de la fiabilitat i validesa del qüestionari.

Fase 6. Redacció final.

Aquest procés és força complex, i implica un seguit de consideracions a tenir en compte per part del professional de la recerca. Algunes d'aquestes consideracions són les següents:

El qüestionari pot ser monotemàtic o politemàtic (Albert, 2007), segons si cerquen l'objecte d'estudi des d'una o varies perspectives en relació a una o varies variables a mesurar.

Tant l'estructura del qüestionari com la formulació de les preguntes que el componen són aspectes a estudiar amb detall. El qüestionari no ha de ser massa llarg i és convenient que presenti una estructura variada amb la possibilitat de preguntes tancades, obertes, imatges de mostra, etc., especialment si el grup destinatari és jove (és el cas dels infants).

Les preguntes del qüestionari són l'expressió interrogativa de la/s variable/s del nostre estudi. S'han de formular correctament, ser coherents amb l'objectiu de l'estudi i sense ambigüitats. Han de ser breus i comprensibles, i en consonància amb les característiques del grup destinatari. Però, el fet de contenir un llenguatge senzill no treu la necessitat de donar resposta als objectius i variables de l'estudi: és imprescindible que la informació que s'obtingui doni resposta a la pregunta de la investigació.

Cada pregunta ha de fer referència a un sol fet, així com també és imprescindible que garanteixin el principi d'univocitat, és a dir, que tothom que ompli el qüestionari entengui cada qüestió de la mateixa manera.

És important que les preguntes no estiguin formulades de mode suggeridor, que no continguin cap pressuposició ni valoracions.

La fiabilitat i validesa dels resultats dependrà del fet de seleccionar una mostra de la mida adequada. És a dir, cal un nombre suficient d'individus per poder disposar d'una mostra representativa que ens permeti creuar variables, realitzar inferències entre les dades, i garantir uns resultats vàlids i fiables.

També s'ha de tenir en compte el treball posterior del professional investigador. El qüestionari ha de ser clar i fàcil de veure (Heinemann, 2003), de manera que s'alleugeri la tasca de buidatge de les dades.

Per últim, és més que recomanable dur a terme una prova pilot (*pretest*) i passar el qüestionari a un grup petit de la població, d'ídèntiques característiques que la mostra real. Això permet provar i validar el qüestionari, i fer-ne les correccions oportunes abans d'iniciar el treball de camp definitiu. Aquest estudi de prova inclou l'estudi i valoració de l'instrument per part d'un grup d'experts.

Les paraules d'en Heinemann (2003: 167) posen de manifest i destaquen la importància del *pretest*:

"Incluso cuando el instrumento de recopilación se ha seleccionado con todas las reglas y extrema atención, nunca estará libre de fallos (...). Por eso los tests previos son indispensables para todos los instrumentos de recopilación de datos (...)

En una primera etapa se discute el instrumento con todas las personas que colaboran en el proyecto de investigación (...).

En una segunda etapa serán los expertos los que comprueben el instrumento de recopilación. Éstos pueden ser científicos que trabajen en el área de investigación o en otras similares; personas seleccionadas del ámbito de la investigación; especialistas en investigación aplicada (...).

En una tercera etapa se realiza el *pretest* propiamente dicho. Se trata de una *medición de prueba*. La muestra del *pretest* debe ser aproximadamente el 5% de la muestra que se empleará en el estudio"

3.3.2. Avantatges i desavantatges del qüestionari

Un mètode d'investigació no és necessàriament millor que un altre, i aquesta relativitat inclou els instruments d'obtenció de la informació. Així doncs, com la resta d'eines per a la recerca, el qüestionari presenta tants avantatges com desavantatges, i el fet de seleccionar-ho com a instrument portarà al o la professional a prescindir i/o obviar algun aspecte de la investigació.

Precisament, del criteri de l'investigador o investigadora, i de les característiques de la seva línia de recerca, dependrà una o una altra selecció.

Entre els *avantatges* que proporciona l'ús del qüestionari es troben:

- La facilitat de ser aplicats simultàniament a grups més o menys nombrosos.

- La possibilitat d'accedir a fets no observables, com ara preferències, percepcions, emocions o valoracions, entre d'altres, del grup mostra.
- El trencament de la barrera espai-temps, és a dir, la possibilitat de preguntar per fets passats, presents i/o futurs.
- L'avantatge de poder centrar el tema en les variables i els indicadors, fent èmfasi així en els aspectes que interessin al professional i que donen resposta a la seva pregunta d'investigació.
- La rapidesa en la passació del qüestionari i l'obtenció de la informació.
- La possibilitat de comparar dades i resultats entre els diferents individus de la mostra. També, es pot contemplar l'opció que l'individu que contesta el qüestionari respongui a observacions personals (pròpies) i a observacions envers altres persones o fets.
- El tractament de les dades, en el cas d'estudis qualitius, no té per què ser necessàriament estadístic. La informació recollida pot servir per contrastar les dades obtingudes amb d'altres tècniques.

Alguns dels *desavantatges* farien referència a aspectes relacionats amb:

- La recomanació dels experts i expertes en construir el qüestionari passat un temps d'observació de la realitat objecte d'estudi, amb la finalitat de recollir una informació més pertinent, necessària i valuosa.
- La possibilitat d'obtenir respostes *èticament correctes* per part dels individus, mancades de sinceritat i sense ajustar-se a la realitat. El cas dels estereotips és possiblement un dels que més *respostes aparents* pot afavorir.
- El risc que no tothom arribi al mateix significat de les preguntes que formen part del qüestionari.
- La impossibilitat de controlar la totalitat dels aspectes de la situació de medició. En són exemples les característiques del context, el nombre i trets dels individus presents, la situació física dels individus que responen el qüestionari, etc.
- Preguntes massa tancades, que treuen l'espontaneïtat de les respostes individuals (Heinemann, 2003). Hi ha, doncs, la possibilitat de perdre informació valuosa i aclaridora de segons quines respostes.

3.4. Disseny del qüestionari, aplicació i tractament de les dades

3.4.1. Característiques i estructura del qüestionari

L'àmbit de la recerca és tan complex que no és estrany que sigui el propi investigador o investigadora qui hagi de dissenyar, validar i aplicar el seu propi instrument (Heinemann, 2003). De fet, és força difícil que les eines estandarditzades puguin donar resposta als propòsits específics d'un estudi en particular.

En concret, el qüestionari d'aquest treball de recerca representa l'instrument d'obtenció de la informació dissenyat, validat i aplicat per la Doctora Susanna Soler i Prat, a la seva tesi doctoral *Les relacions de gènere en l'Educació Física a l'escola Primària. Anàlisi dels processos de reproducció, resistència i canvi a l'aula* (2008).

Els objectius específics d'aquest qüestionari són:

1. Identificar les preferències de nens i nenes en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport.
2. Conèixer la valoració que en fan de l'Educació Física rebuda.
3. Observar la representació que del joc i l'esport (si és masculí o femení) tenen els nens i les nenes.

D'aquesta manera, el qüestionari està organitzat en quatre blocs diferents, corresponents a:

Bloc A: preferències en l'àmbit de l'Educació Física.

Bloc B: valoració de les classes d'Educació Física.

Bloc C: realització d'altres activitats al pati i en horari extraescolar.

Bloc D: la representació del joc i l'esport.

En total, el qüestionari està compost de 62 ítems o preguntes de tipologia diversa:

- Preguntes amb escala de valoració (Likert),
- amb opcions múltiples a escollir només una, i
- preguntes amb resposta oberta, però limitada en la seva extensió.

En l'apartat següent se'n fa una concreció més detallada del procés d'elaboració d'aquest qüestionari, i a l'annex 1 pot consultar-se una còpia.

3.4.2. Procés d'elaboració de l'instrument

El procés d'elaboració del qüestionari d'aquest treball de recerca respon a les fases següents:

1. Concreció dels objectius del qüestionari

La intenció és que el qüestionari respongui als objectius assenyalats anteriorment (veure apartat 3.4.1.).

La pretensió és obtenir informació envers les preferències dels nens i de les nenes en l'àrea d'Educació Física i la valoració que en fan sobre aquesta matèria, així com també conèixer si practiquen o no algun tipus d'activitat extraescolar esportiva i quina representació segons el gènere fan d'aquestes activitats en particular, i de l'esport en general.

2. Primera redacció dels ítems del qüestionari i presentació a les directores de tesi

Es fa una primera redacció de les preguntes que formaran part del qüestionari, intentant que en el seu conjunt contemplin els objectius, les variables i els indicadors de la investigació.

3. Primera prova pilot

Es fa una primera prova pilot amb la redacció provisional dels ítems. La mostra correspon a quatre infants: dos nens i dues nenes.

4. Primeres modificacions

A partir dels resultats de la prova pilot, i de les valoracions fetes pel grup de treball, es fan les primeres modificacions de l'estructura i de les preguntes del qüestionari, referents a qüestions formals i a continguts, respectivament.

Duts a terme aquests primers canvis, es dissenya la carta destinada als i les jutges, que representen part important en el procés de validació del qüestionari, doncs valoraran la univocitat i pertinença de les preguntes.

5. Validació dels i les jutges i grup de discussió

Es distribueix el qüestionari a les persones seleccionades. En recerca, els jutges i les jutgesses són un grup de persones expertes en la matèria que es pretén estudiar, i als quals se'ls planteja un seguit de qüestions envers l'estructura i el contingut del qüestionari (Bisquerra, 2004).

En aquest cas, l'equip de jutges estava compostat per professionals i especialistes de l'àmbit:

- Mestres d'Educació Primària.
- Professionals de l'àmbit de la Sociologia, especialistes en temes de gènere.
- Especialistes en l'estudi de les relacions de gènere i l'Educació Física.
- Especialistes en Didàctica de l'Educació Física.
- Professionals d'altres ciències (Educació Musical, Bioquímica i Veterinària).
- Professionals de la Psicologia.
- Professionals de la Lingüística.

D'altra banda, s'organitza un grup de discussió sobre les fortaleces i debilitats del qüestionari amb els i les components del grup de recerca de *Valors en Joc* (Universitat Autònoma de Barcelona i INEFC Barcelona).

6. Segona modificació

Un cop recollides les valoracions dels jutges i jutgesses, i considerades les aportacions del grup de discussió, es duen a terme les segones modificacions en el qüestionari.

Aquests canvis tenen a veure amb:

- L'afegiment de nous ítems que poden ajudar a donar resposta als objectius i a la pregunta de la investigació,

- la reformulació de part dels ítems que ja hi eren presents, i amb
- canvis en l'ordre de les respostes en les preguntes amb opcions múltiples, amb l'objectiu de fer més senzill el posterior buidatge de les dades.

7. Segona prova pilot

En aquest cas, la mostra és més ampla que no pas a la primera prova pilot. Està representada per un grup de 5è i un de 6è de Primària. Es comprova especialment el protocol de distribució i les indicacions a donar als nens i nenes.

8. Disseny definitiu

Per últim, un cop recollides totes les valoracions i aportacions del procés d'elaboració de l'instrument, es duu a terme el disseny definitiu:

- Del qüestionari, en la seva versió definitiva per passar a la mostra final (veure annex 1).
- De la carta de presentació i del protocol per als i les mestres de Primària que l'hauran de distribuir.
- De la plantilla amb el programa SPSS⁹, amb el qual es farà el tractament informàtic de les dades obtingudes.

3.4.3. Definició de la mostra

La mostra final està representada per 288 infants (143 nens i 145 nenes), del Cicle Superior d'Educació Primària (cursos de 5è i 6è), pertanyents a vuit escoles (cinc de titularitat pública i 3 concertades, amb presència dels diferents nivells socioeconòmics – baix/mig/alt –).

D'aquests centres, quatre tenen presència d'alumnat immigrant en percentatges variables: una de les escoles presenta un percentatge inferior al 10% d'alumnat forany, mentre que a dues d'elles aquest percentatge és d'aproximadament un 20%. L'última de les escoles acull un 70% d'alumnat nouvingut.

Però, cal destacar que aquesta no pot ser considerada una mostra representativa. La selecció de la mostra es duu a terme mitjançant un *mostreig intencional* (Heinemann, 2003), amb el qual es seleccionen els casos a estudiar segons els objectius de l'estudi. La seva intenció és recollir una mostra heterogènia representativa de la població, considerant els diferents factors implicats i condicionants en el fenomen objecte d'estudi de la seva tesi.

En aquest cas, es tenen en compte aspectes relacionats amb les característiques de:

- Els i les mestres d'Educació Física.
- Els centres educatius.
- **L'alumnat.**

⁹ *Statistical Package for Social Sciences*. Programa informàtic especial d'estadística desenvolupat específicament per a la ràpida realització de càlculs estadístics de les dades recopilades en els estudis en Ciències Socials (Heinemann, 2003).

En aquest treball de recerca l'objectiu és únicament la mostra representada per l'alumnat, definida en aquest apartat. De fet, ells i elles són els destinataris del qüestionari.

D'aquesta mostra de l'alumnat, els aspectes a considerar són dos:

1. El *nivell socioeconòmic*, factor normalment rellevant en la creació de les identitats de gènere i la seva relació amb la pràctica esportiva.
2. La *diversitat cultural*, que dóna lloc a les diferents tradicions culturals i la consideració d'aquestes envers els rols de gènere.

3.4.4. Aplicació del qüestionari i tractament de les dades obtingudes

El qüestionari és aplicat pels mestres d'Educació Física responsables dels alumnes de la mostra. En concret, es tracta de 4 dones i 4 homes de l'especialitat, que a la tesi de la Susanna Soler constitueixen també una dimensió estudiada juntament amb l'alumnat.

Per dur a terme correctament l'aplicació de l'instrument, es presenta prèviament el qüestionari als i les docents i se'ls facilita un protocol de distribució.

Les dades obtingudes en el qüestionari són tractades amb el programa SPSS, que permet disposar de tota la informació recollida i codificada en una única matriu. Aquesta no és més que una estructura en format taula que conté tota la informació de cadascun dels individus o casos de la mostra, organitzats en les diferents variables.

Però, per realitzar l'anàlisi i interpretació de la informació, presentar uns resultats i formular unes conclusions, es fa necessari dur a terme un buidatge de la matriu. En aquest cas, es fan servir les taules de contingència i es demana el chi-quadrat.

Les taules de contingència ens permeten l'opció de creuar dues o més variables qualitatives del nostre estudi, donant lloc a taules de doble entrada que contenen la informació que ens interessa i que prèviament hem seleccionat (Amador, 2006). Donat l'interès d'aquesta recerca, compararem la variable 'sexe' amb la resta de variables implicades.

L'objectiu del chi-quadrat és comprovar si les dues variables creuades són dependents o independents, és a dir, si una d'elles (per nosaltres, la variable sexe) influeix sobre l'altra.

Aquest procediment ens dóna un nivell de significació (*alpha*) del qual s'ha de comprovar si és més gran o més petit que 0.05 (probabilitat de risc d'equivocació). En cas que sigui inferior, estariem parlant de diferències estadístiques significatives¹⁰.

En el buidatge no es perd cap cas: a totes les variables treballades, els 288 casos (individus de la mostra) són vàlids.

¹⁰ En Estadística, un resultat es considera significatiu quan no és probable que s'hagi donat a l'atzar. Quant més petit sigui el nivell de significativitat (<0.05), més forta serà l'evidència que el fet no és una simple coincidència i, per tant, més significatiu serà el resultat. Però, una diferència estadísticament significativa només vol dir que existeixen evidències estadístiques d'una diferència. No significa que aquesta sigui gran, important, o significativa en el sentit estricte de la paraula.

4. ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS

Els resultats obtinguts es presenten organitzats segons els objectius d'aquest treball (veure apartat 1.2.), i són els següents:

4.1. Preferències de les nenes i dels nens en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport

En relació amb el **tipus d'activitats**, als infants se'ls pregunta per jocs i activitats de teatre o màimica, de ball o dansa, activitats gimnàstiques, jocs d'atrapar i jocs o activitats de lluita.

L'SPSS i les proves del chi-quadrat han trobat diferències significatives a les activitats relacionades amb el teatre o màimica, els balls o danses, els jocs de persecució i atrapar, i a les activitats de lluita. Per tant, hi ha dependència entre ambdues variables (sexe i tipus d'activitat). No s'han trobat diferències significatives a les activitats gimnàstiques. Per tant, les dues variables són independents, i no s'influeixen.

Jocs i activitats de teatre o màimica

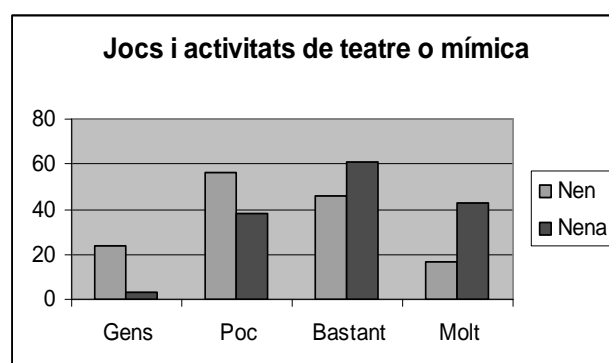
Taula de contingència 1 Sexe & Teatre o màimica
Recompte

		Teatre o màimica				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	24	56	46	17	143
	Nena	3	38	61	43	145
Total		27	94	107	60	288

Proves de chi-quadrat 1

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	33,137(a)	3	,000
Razón de verosimilitudes	35,806	3	,000
Asociación lineal por lineal	31,797	1	,000
N de casos válidos	288		

a 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5.
La frecuencia mínima esperada es 13,41.

Gràfic 1

Jocs i activitats de ball o dansa

Taula de contingència 2 Sexe & Ball o dansa

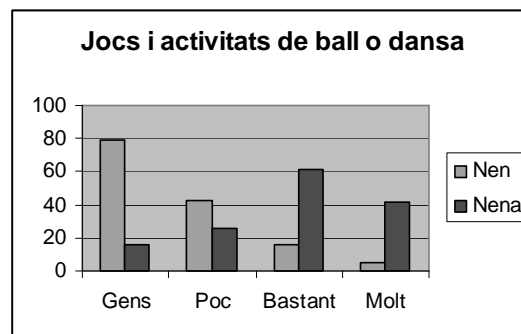
Recompte

		Ball o dansa				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	79	43	16	5	143
	Nena	16	26	61	42	145
	Total	95	69	77	47	288

Proves de chi-quadrat 2

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	101,385(a)	3	,000
Razón de verosimilitudes	111,124	3	,000
Asociación lineal por lineal	96,543	1	,000
N de casos válidos	288		

a. 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 23,34.

Gràfic 2

Activitats gimnàstiques (acrobàcies)

Taula de contingència 3 Sexe & Activitats gimnàstiques

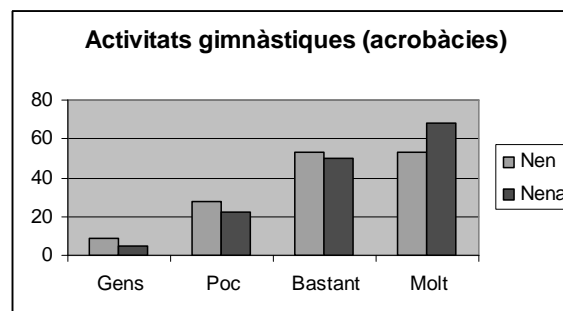
Recompte

		Actv. gimnàstiques				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	Gens
Sexe	Nen	9	28	53	53	143
	Nena	5	22	50	68	145
	Total	14	50	103	121	288

Proves de chi-quadrat 3

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	3,796(a)	3	,284
Razón de verosimilitudes	3,818	3	,282
Asociación lineal por lineal	3,722	1	,054
N de casos válidos	288		

a. 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 6,95.

Gràfic 3

Jocs d'atrapar (de persecució)

Taula de contingència 4 Sexe & Jocs de persecució

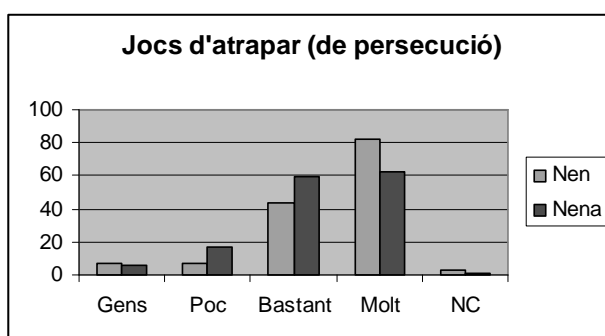
Recompte

		Persecució					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	Gens
Sexe	Nen	7	7	44	82	3	143
	Nena	6	17	59	62	1	145
	Total	13	24	103	144	4	288

Proves de chi-quadrat 4

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	10,192(a)	4	,037
Razón de verosimilitudes	10,385	4	,034
Asociación lineal por lineal	5,261	1	,022
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 4

Jocs, esports o activitats de lluita

Taula de contingència 5 Sexe & Activitats de lluita

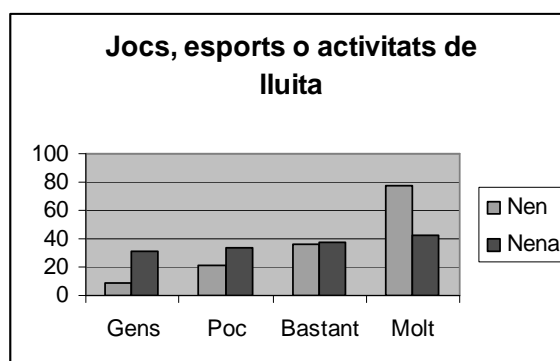
Recompte

		Actv. de lluita				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	9	21	36	77	143
	Nena	31	34	38	42	145
	Total	40	55	74	119	288

Proves de chi-quadrat 5

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	25,508(a)	3	,000
Razón de verosimilitudes	26,389	3	,000
Asociación lineal por lineal	25,261	1	,000
N de casos válidos	288		

a 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 19,86.

Gràfic 5

Són més les nenes que s'inclinen cap a activitats relacionades amb l'expressió corporal que no pas els nens. Però, hi han aspectes que podrien contrariar alguna reflexió teòrica (veure *Conclusions*):

En el teatre i la mímica, si bé es cert que en l'interval bastant-molta preferència de l'escala del qüestionari hi ha un 71.72% de les nenes davant del 44.05% dels nens, també destaca el nombre de nens (32.16%) que afirmen que aquestes activitats els agraden bastant i que representen gairebé el doble dels companys que diuen no tenir cap preferència per elles (16.78%).

Alhora són destacables les nenes (28.27%) que diuen tenir gens i poca preferència per activitats d'aquest tipus.

Al ball i la dansa, el 14.68% dels nens afirma tenir bastant-molta preferència, però són minoria davant el 85.31% dels companys del mateix sexe que opten pel gens-poc.

El cas contrari són les noies, de les quals el 71.03% manifesten bastant-molta preferència, mentre que un 28.96% de les companyes afirma que aquestes activitats les agraden gens o poc.

Les activitats gimnàstiques i els jocs de persecució marquen la diferència. Les dades obtingudes els assenyalen com a activitats ben acceptades tant per nenes com per nens:

- Activitats gimnàstiques: són de bastant-molta preferència per al 74.12% dels nens i el 81.37% de les nenes.

Al 25.87% dels nens i al 18.62% de les nenes no els agraden gens o els agraden poc.

- Jocs d'atrapar: són de bastant-molta preferència per al 88.11% dels nens i el 83.44% de les nenes. Són de poca o gens preferència per al 9.79% dels nens i el 15.86% de les nenes.

Les preferències d'ambdós sexes envers les activitats de lluita són:

- Més de la meitat dels nens (53.84%) tenen molta preferència.

- Equilibri entre sexes en el bastant: el 26.20% de les nenes i el 25.17% dels nens que manifesten força preferència per aquests jocs o esports de lluita.

Segons l'SPSS, són més significatives les diferències en els casos del teatre o mímica, els balls i les danses i les activitats de lluita, que no pas en el jocs d'atrapar o les activitats gimnàstiques.

En el cas dels **materials** que es fan servir a les sessions d'Educació Física, i pel que fa a la presència o no de **suport musical**, l'anàlisi de les dades permet obtenir els resultats següents:

Activitats amb música

Taula de contingència 6 Sexe & Amb música

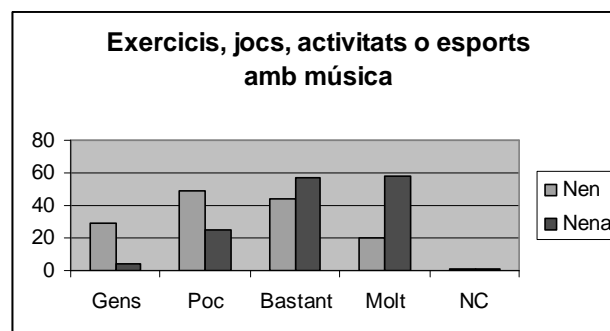
Recompte

		Amb música					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	29	49	44	20	1	143
	Nena	4	25	57	58	1	145
	Total	33	74	101	78	2	288

Proves de chi-quadrat 6

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	46,898(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	50,287	4	,000
Asociación lineal por lineal	36,216	1	,000
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 6

Activitats sense música

Taula de contingència 7 Sexe & Sense música

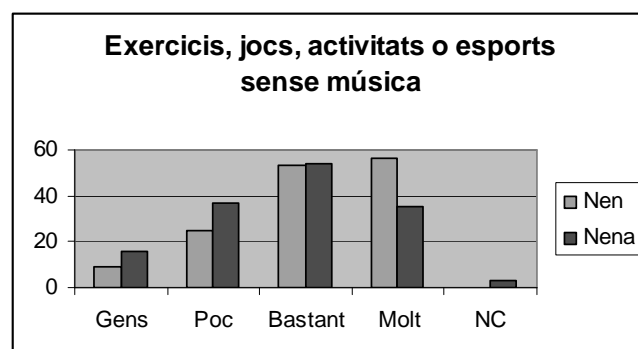
Recompte

		Sense música					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	9	25	53	56	0	143
	Nena	16	37	54	35	3	145
	Total	25	62	107	91	3	288

Proves de chi-quadrat 7

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,125(a)	4	,016
Razón de verosimilitudes	13,368	4	,010
Asociación lineal por lineal	2,319	1	,128
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 7

Material que es fa servir: jocs amb pilota

Taula de contingència 8 Sexe & Amb pilota

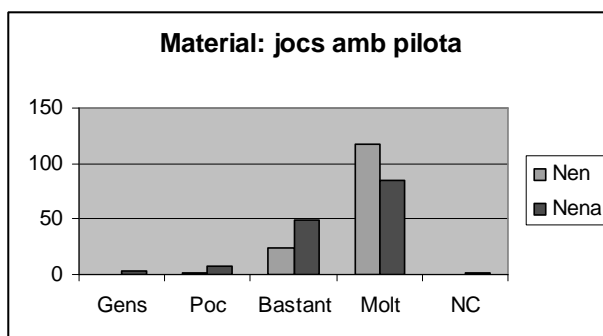
Recompte

		Amb pilota					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	0	1	24	118	0	143
	Nena	3	8	49	84	1	145
	Total	3	9	73	202	1	288

Proves de chi-quadrat 8

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	23,716(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	26,216	4	,000
Asociación lineal por lineal	13,778	1	,000
N de casos válidos	288		

a. 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 8

Material que es fa servir: jocs amb altres materials (sense pilota)

Taula de contingència 9 Sexe & Sense pilota

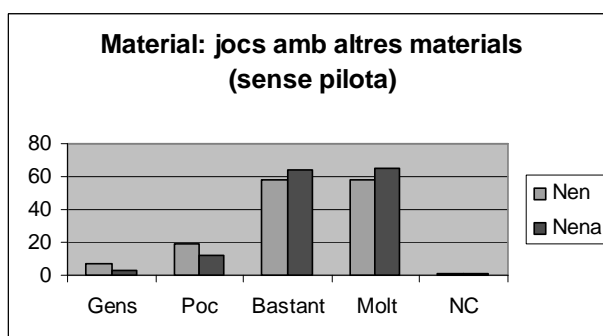
Recompte

		Sense pilota					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	7	19	58	58	1	143
	Nena	3	12	64	65	1	145
	Total	10	31	122	123	2	288

Proves de chi-quadrat 9

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	3,860(a)	4	,425
Razón de verosimilitudes	3,920	4	,417
Asociación lineal por lineal	1,893	1	,169
N de casos válidos	288		

a. 3 casillas (30,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 9

Els resultats més destacables des de la perspectiva de gènere són els relacionats amb la presència o absència de la música.

Les nenes tenen més preferència per les activitats amb suport musical que no els nens. Elles representen el 79.31% amb bastant-molta preferència davant del 44.75% dels nens en el mateix interval, mentre que entre el gens-poca preferència hi ha un 20% de nenes i un 54.54% de nens.

A més, són elles també (61.37% amb bastant-molta preferència) les que igualment semblen no tenir problema amb les activitats i jocs que no van acompanyades de suport musical.

El 76.22% dels nens manifesta bastant i molta preferència per les activitats, jocs o esports sense música, nombre que difereix del 44.75% abans esmentat als que sí agrada la presència musical.

Pel que fa al material, en ambdós sexes es manifesta força preferència tant per l'ús de la pilota com d'altres materials. La gran majoria de nens i de nenes (99.30% i 91.72%, respectivament, situats en el bastant-molt) tenen predilecció pels jocs on la pilota és el material de referència.

Davant d'aquesta majoria, hi ha 1 nen (0.69%) i 11 nenes (7.58%) als quals no agraden aquest material en concret.

Materials diferents a aquest també gaudeixen de gran acceptació per part d'ambdós sexes (88.96% de nenes i 81.11% de nens situats en el bastant-molt).

El 18.18% dels nens i el 10.34% de les nenes, però, diuen no tenir especial predilecció per aquests materials diferents a la pilota (interval gens-poca preferència).

L'SPSS amb la prova del chi-quadrat troba diferències significatives en la preferència per activitats amb música, sense música, i en el cas de la pilota com a material utilitzat a les sessions d'Educació Física.

No es troben diferències en l'ús d'altres materials.

En el qüestionari, a l'alumnat se'l pregunta per la preferència o no envers **activitats individuals o d'equip**, amb implicació o no d'**esforç físic**, i amb o sense **competició**.

Els resultats obtinguts de l'anàlisi són els següents:

Jocs, esports o activitats d'equip

Taula de contingència 10 Sexe & En equip

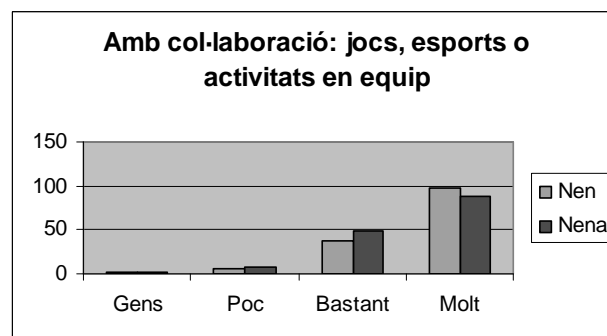
Recompte

		En equip				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	2	6	38	97	143
	Nena	1	7	49	88	145
	Total	3	13	87	185	288

Proves de chi-quadrat 10

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,225(a)	3	,527
Razón de verosimilitudes	2,235	3	,525
Asociación lineal por lineal	,730	1	,393
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (25,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 10

Jocs, esports o activitats individuals

Taula de contingència 11 Sexe & Individuals

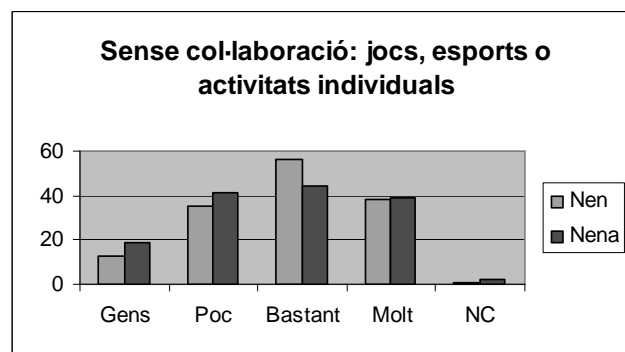
Recompte

		Individuals					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	13	35	56	38	1	143
	Nena	19	41	44	39	2	145
	Total	32	76	100	77	3	288

Proves de chi-quadrat 11

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	3,371(a)	4	,498
Razón de verosimilitudes	3,388	4	,495
Asociación lineal por lineal	,298	1	,585
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 11

Exercicis, jocs o activitats amb esforç físic

Taula de contingència 12 Sexe & Quan em canso

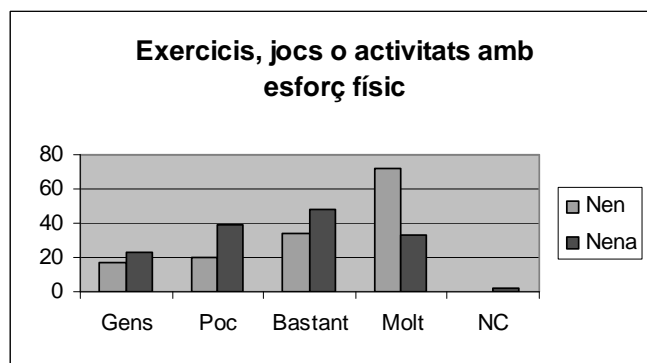
Recompte

		Quan em canso					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	17	20	34	72	0	143
	Nena	23	39	48	33	2	145
	Total	40	59	82	105	2	288

Proves de chi-quadrat 12

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	25,882(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	27,132	4	,000
Asociación lineal por lineal	8,457	1	,004
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 12

Exercicis, jocs o activitats sense esforç físic

Taula de contingència 13 Sexe & Quan no em canso

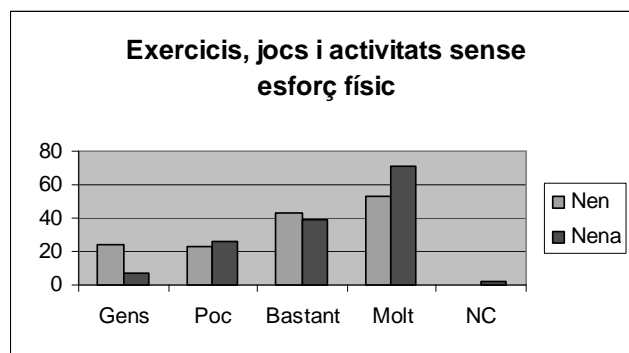
Recompte

		Quan no em canso					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	24	23	43	53	0	143
	Nena	7	26	39	71	2	145
	Total	31	49	82	124	2	288

Proves de chi-quadrat 13

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	14,301(a)	4	,006
Razón de verosimilitudes	15,617	4	,004
Asociación lineal por lineal	10,051	1	,002
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 13

Activitats sense competició

Taula de contingència 14 Sexe & No competició

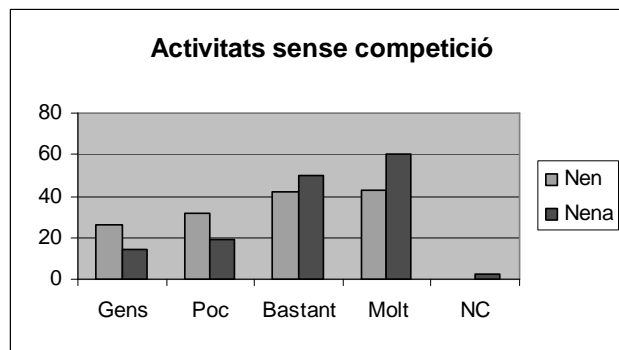
Recompte

		No competició					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	26	32	42	43	0	143
	Nena	14	19	50	60	2	145
	Total	40	51	92	103	2	288

Proves de chi-quadrat 14

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,402(a)	4	,015
Razón de verosimilitudes	13,281	4	,010
Asociación lineal por lineal	11,310	1	,001
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 14

Activitats amb competició

Taula de contingència 15 Sexe & Amb competició

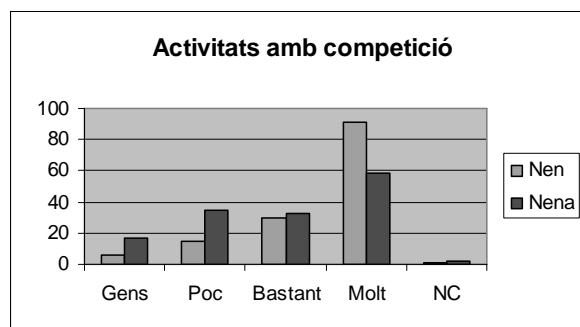
Recompte

		Amb competició					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	6	15	30	91	1	143
	Nena	17	35	33	58	2	145
	Total	23	50	63	149	3	288

Proves de chi-quadrat 15

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	21,033(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	21,549	4	,000
Asociación lineal por lineal	12,615	1	,000
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 15

Pel que fa a la col·laboració (jocs, esports o activitats d'equip) o no col·laboració (individuals), les preferències no es decanten de forma significativa per cap de les dues opcions. Tot i que en les activitats individuals, els 288 casos es reparteixen més o menys equitativament al llarg de l'escala de valors (especialment entre el poc-bastant-molta preferència), la tendència és que en la seva majoria als infants els agraden els dos tipus d'activitats.

De fet, en el cas de les activitats d'equip (amb col·laboració) és un 94.48% de nenes i un 94.40% de nens que assenyalen tenir-les en bastant-molta preferència. Un 5.59% dels nens i un 5.51% de les nenes s'estimen gens-poc aquests jocs, activitats o esports.

L'equilibri entre valors en les activitats no col·laboratives (individuals) fa que el recompte no presenti una dicotomia tan extrema com en el cas del treball en equip: el 57.24% de les nenes i el 65.73% dels nens se situen en l'interval bastant-molta preferència, mentre que un 41.37% de nenes i un 33.56% de nens ho fan en el gens-poc.

L'SPSS no ha trobat diferències significatives en cap dels dos casos, per tant, les variables són independents.

A les activitats amb o sense esforç físic, en el cas d'exercicis, activitats o jocs d'intensitat, els nens es mostren més receptius que no les nenes (al 42.75% d'elles no les agraden, ni al 25.87% d'ells).

Contràriament, hi ha un nodrit grup en ambdós sexes als que sí els agraden bastant o molt aquestes activitats (74.12% dels nens i 55.86% de les nenes).

Les activitats de baixa intensitat també són ben acceptades per l'alumnat (un 67.13% de nens i un 75.86% de nenes en el bastant-molta preferència), encara que el 32.86% dels nens i el 22.75% de les nenes manifesten gens o poca preferència per activitats en què no es cansen.

Filant més prim amb aquesta variable (sense esforç físic), destaquen els dos extrems de l'escala de valors: en el gens (no preferència) es troben el 16.78 dels nens i només el 4.82% de les nenes, mentre que en el molt (màxima preferència) s'inverteixen els sexes amb el 37.06% dels nens i el 48.96% de les nenes.

L'SPSS ha trobat diferències significatives en ambdós casos (amb i sense esforç).

Les noies mostren més preferència per activitats no competitives (75.86% en l'interval bastant-molt) que no els nois (59.44% en el mateix interval). Aquests manifesten força preferència per activitats amb competició (el 84.61% dels casos en el bastant-molt), encara que elles no es queden enrera (el 62.75% en el mateix interval).

Per últim, el 35.86% de les nenes mostren gens o poca preferència en aquestes activitats competitives, juntament amb el 14.68% dels seus companys barons.

L'SPSS ha trobat diferències significatives en ambdós casos.

Al qüestionari apareixen dues preguntes sobre la **formació dels grups**: una fa referència a la seva mida (parelles, petit o gran grup), i l'altra a la **composició del propi grup** segons el sexe:

Formació dels grups: en parella

Taula de contingència 16 Sexe & En parella

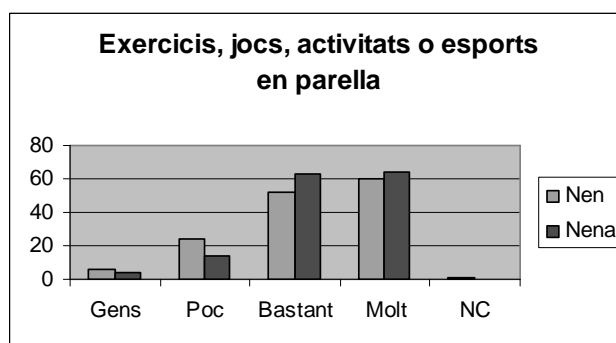
Recompte

		En parella					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	6	24	52	60	1	143
	Nena	4	14	63	64	0	145
Total		10	38	115	124	1	288

Proves de chi-quadrat 16

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	5,199(a)	4	,267
Razón de verosimilitudes	5,621	4	,229
Asociación lineal por lineal	,599	1	,439
N de casos válidos	288		

a. 3 casillas (30,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 16

Formació dels grups: petit grup (3-5 persones)

Taula de contingència 17 Sexe & En petits grups

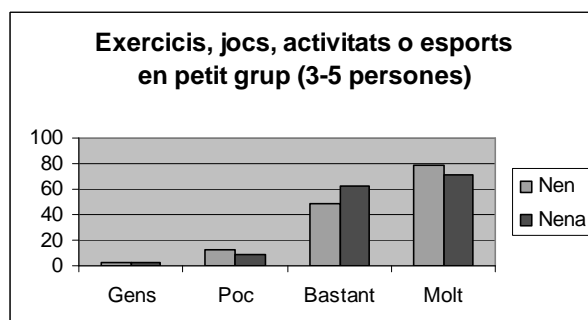
Recompte

		En petits grups				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	3	12	49	79	143
	Nena	2	9	63	71	145
Total		5	21	112	150	288

Proves de chi-quadrat 17

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,791(a)	3	,425
Razón de verosimilitudes	2,799	3	,424
Asociación lineal por lineal	,103	1	,748
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (25,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 17

Formació dels grups: gran grup (més de 5 persones)

Taula de contingència 18 Sexe & En gran grup

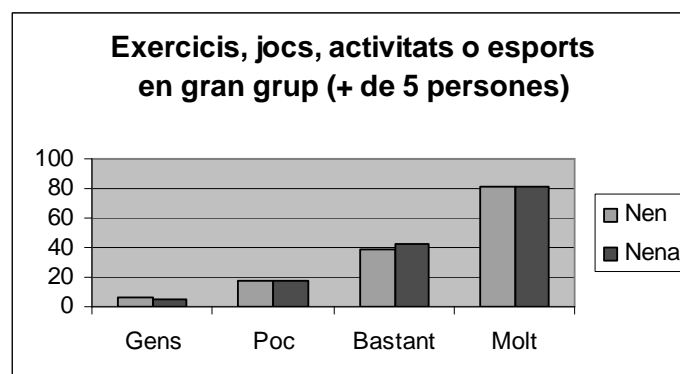
Recompte

		En grans grups			
		Gens	Poc	Bastant	Molt
Sexe	Nen	6	17	39	81
	Nena	5	17	42	81
	Total	11	34	81	162
		Total	288		

Proves de chi-quadrat 18

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	,188(a)	3	,979
Razón de verosimilitudes	,188	3	,979
Asociación lineal por lineal	,008	1	,929
N de casos válidos	288		

a. 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 5,46.

Gràfic 18

Sobre qui forma part del propi grup: millor només nens

Taula de contingència 19 Sexe & Només nens

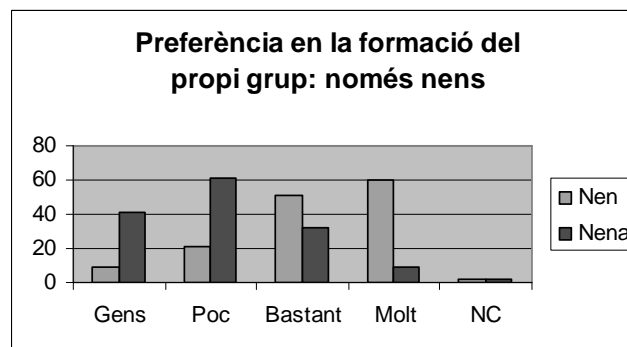
Recompte

		Només nens					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	9	21	51	60	2	143
	Nena	41	61	32	9	2	145
Total		50	82	83	69	4	288

Proves de chi-quadrat 19

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	82,027(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	89,139	4	,000
Asociación lineal por lineal	50,807	1	,000
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 19

Sobre qui forma part del propi grup: millor només nenes

Taula de contingència 20 Sexe & Només nenes

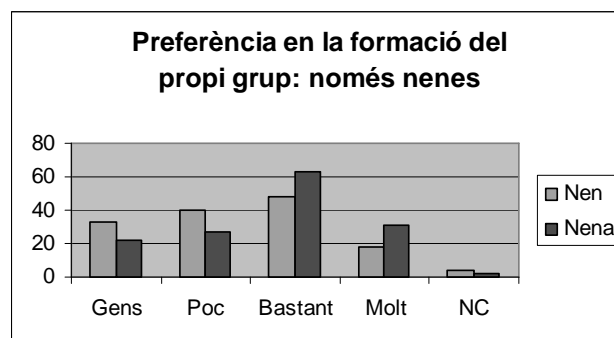
Recompte

		Només nenes					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	33	40	48	18	4	143
	Nena	22	27	63	31	2	145
Total		55	67	111	49	6	288

Proves de chi-quadrat 20

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	10,852(a)	4	,028
Razón de verosimilitudes	10,943	4	,027
Asociación lineal por lineal	2,560	1	,110
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,98.

Gràfic 20

Sobre qui forma part del propi grup: millor amb nens i nenes junts

Taula de contingència 21 Sexe & Nens i nenes junts

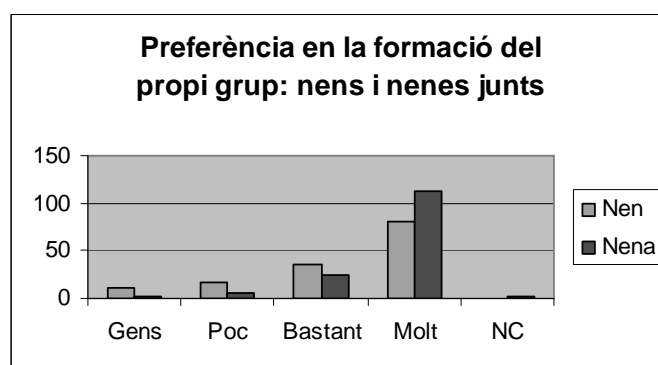
Recompte

		Nens i nenes junts					
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	Total
Sexe	Nen	11	16	36	80	0	143
	Nena	2	6	24	112	1	145
	Total	13	22	60	192	1	288

Proves de chi-quadrat 21

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	19,497(a)	4	,001
Razón de verosimilitudes	20,723	4	,000
Asociación lineal por lineal	18,783	1	,000
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 21

En la formació dels grups per parelles, petit o gran grup, cap dels dos sexes presenta reticències (veure gràfics 16, 17 i 18). Així, tot tipus d'agrupament agrada tant a nenes com a nens:

- Formació en parella: el 87.58% de les nenes i el 78.32% dels nens amb bastant-molta preferència.
- Petit grup: el 92.41% de les nenes i el 89.51% dels nens en el mateix interval.
- Gran grup: el 84.82% de les nenes i el 83.91% dels nens.

I pel que fa a la no preferència dels infants:

- Formació en parella: amb el 12.41% de les nenes i el 20.97% dels nens s'acullen a l'interval gens-poca preferència.
- Petit grup: el 7.58% de les nenes i el 10.48% dels nens en el mateix interval.
- Gran grup: on és un 15.17% de les nenes i un 16.08% dels nens.

Cap de les tres variables presenta diferències significatives segons l'SPSS.

La pregunta sobre qui forma part del propi grup aporta resultats més destacables: la majoria de nens (77.62%) volen que en el seu propi grup n'hi hagi companys del mateix sexe. Un percentatge inferior a aquest dels barons de la mostra (concretament, un 46.15%) s'estimen més que el seu grup estigui format per nenes.

Pel que fa a les noies, un 70.34% d'elles mostren gens-poca preferència en què en el seu grup n'hi hagi nois, i s'estimen més en un 64.82% que els seus grups estiguin formats per companyes.

Contràriament a això, destaquen aquests percentatges:

- El 28.27%% de les noies s'estimen més només nois en el seu grup.
- El 46.15% dels nois s'estimen més que només siguin noies.

La majoria de l'alumnat s'estima més els grups mixtes. Concretament, és un 81.11% dels nens i un 93.79% de les nenes que prefereixen nois i noies junts en els seus grups. Un 18.88% dels nens i un 5.51% de les nenes no tenen preferència per aquest tipus d'agrupament mixte.

L'SPSS ha trobat diferències significatives en els tres casos, però estadísticament, hi ha una diferència més significativa en la variable sobre una formació exclusivament masculina del propi grup, que no en el cas dels grups femenins o mixtes.

Part de l'apartat sobre preferències del qüestionari està relacionat amb el tipus de **relació i contacte** amb els companys i companyes que s'estimen més els infants, i amb el gust o no per realitzar **activitats davant dels altres** (alumnat i mestres). Els resultats són:

Relació i contacte entre companys/es: agafar a un nen de les mans

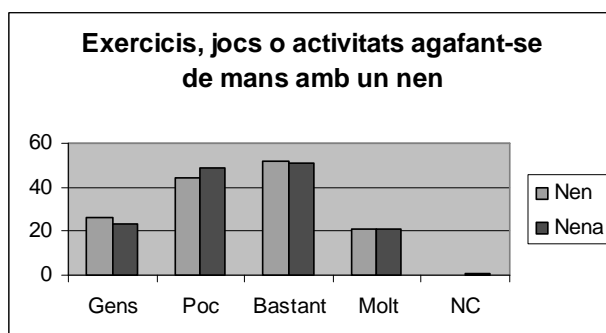
Taula de contingència 22 Sexe & Agafar un nen
Recompte

		Agafar un nen					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	26	44	52	21	0	143
	Nena	23	49	51	21	1	145
	Total	49	93	103	42	1	288

Proves de chi-quadrat 22

	Valor	gl	Sig. asimètrica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	1,448(a)	4	,836
Razón de verosimilitudes	1,835	4	,766
Asociación lineal por lineal	,215	1	,643
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 22

Relació i contacte entre companys/es: agafar a una nena de les mans

Taula de contingència 23 Sexe & Agafar una nena

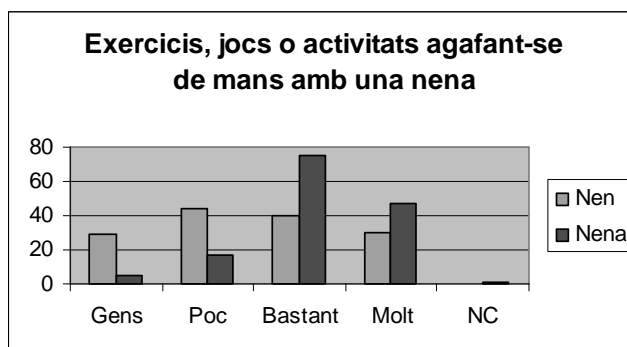
Recompte

		Agafar una nena					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	29	44	40	30	0	143
	Nena	5	17	75	47	1	145
Total		34	61	115	77	1	288

Proves de chi-quadrat 23

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	44,286(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	47,094	4	,000
Asociación lineal por lineal	31,831	1	,000
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 23

Relació i contacte entre companys/es: activitats a prop uns dels altres

Taula de contingència 24 Sexe & Molt a prop

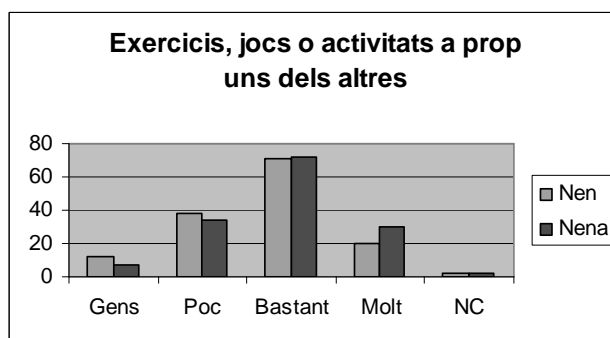
Recompte

		Molt a prop					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	12	38	71	20	2	143
	Nena	7	34	72	30	2	145
Total		19	72	143	50	4	288

Proves de chi-quadrat 24

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	3,531(a)	4	,473
Razón de verosimilitudes	3,560	4	,469
Asociación lineal por lineal	1,736	1	,188
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 24

M'agrada fer activitat davant companys i companyes

Taula de contingència 25 Sexe & Davant el grup

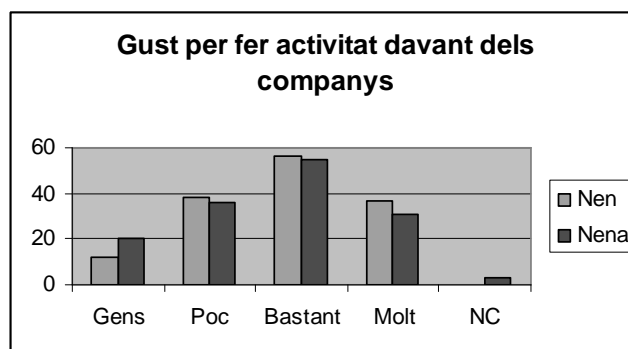
Recompte

		Davant el grup					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	12	38	56	37	0	143
	Nena	20	36	55	31	3	145
Total		32	74	111	68	3	288

Proves de chi-quadrat 25

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	5,579(a)	4	,233
Razón de verosimilitudes	6,760	4	,149
Asociación lineal por lineal	,007	1	,932
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 25

Millor quan no mira ningú

Taula de contingència 26 Sexe & Ningú mira

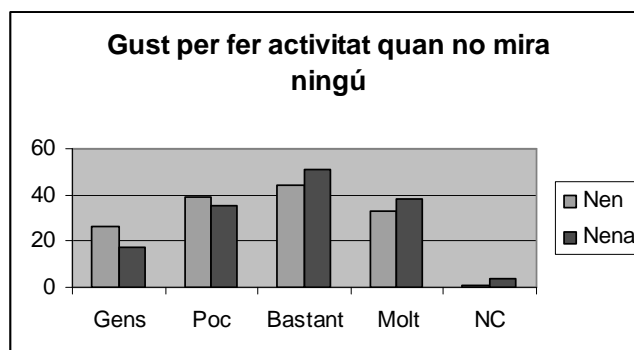
Recompte

		Ningú mira					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	26	39	44	33	1	143
	Nena	17	35	51	38	4	145
Total		43	74	95	71	5	288

Proves de chi-quadrat 26

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	4,754(a)	4	,313
Razón de verosimilitudes	4,896	4	,298
Asociación lineal por lineal	4,238	1	,040
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 26

M'agrada fer activitat quan mira el mestre o la mestra d'Educació Física

Taula de contingència 27 Sexe & Quan mira docent

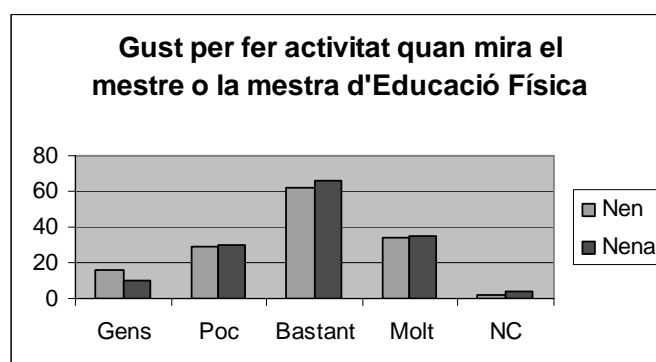
Recompte

		Quan mira Docent					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	16	29	62	34	2	143
	Nena	10	30	66	35	4	145
	Total	26	59	128	69	6	288

Proves de chi-quadrat 27

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,194(a)	4	,700
Razón de verosimilitudes	2,219	4	,695
Asociación lineal por lineal	1,286	1	,257
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,98.

Gràfic 27

En la relació i contacte amb la resta de companys i/o companyes, ambdós sexes manifesten tenir bastant preferència en dur a terme activitats a prop uns dels altres. De fet, són un 49.65% dels nens i un 49.65% també de les nenes.

El valor 'molt' (molta preferència per activitats amb contacte), presenta en aquí uns resultats més discrets, amb un 13.98% dels nens i un 20.68% de les nenes.

Aquest últim valor és superat pel 'poc' (poca preferència), representat per un 26.57% dels nens i un 23.44% de les nenes, i al quals es pot sumar el 'gens' (cap preferència) del 8.39% i el 4.82% de nens i nenes, respectivament.

En l'acció d'agafar a un nen o a una nena de les mans, les nenes manifesten la mateixa preferència que no preferència a l'hora d'agafar-se amb un company nen: un 49.65% afirma tenir bastant-molta preferència en això, però un percentatge idèntic a aquest s'acull a la gens-poca preferència.

Les respostes dels nens ofereixen un resultat destacable: a un 51.04% no els agrada gens o els agrada poc agafar-se de mans amb una nena, però al 48.95% tampoc els agrada fer-ho amb un nen.

Aquests percentatges de nens representen aproximadament la meitat del total de casos del sexe masculí.

També cal considerar el 48.95% de nens que tenen bastant-molta preferència en agafar de les mans a una companya (mateix percentatge que

als que no agrada agafar-se amb un altre nen), i el 51.04% amb la mateixa preferència per donar-li les mans a un company nen (percentatge també idèntic al rebuig a donar-li les mans a una companya).

Hi ha una diferència estadística significativa en la variable 'de mans amb una nena'. Les altres dues no en presenten.

En el cas de fer activitat quan algú mira, els resultats difereixen segons si l'observador és el grup-classe o el professorat d'Educació Física.

Tot i que en ambdós sexes la major part dels casos tenen bastant-molta preferència per què algú els miri, aquests valors són lleugerament més destacables en cas que la presència sigui la del mestre o mestra:

- El 65.03% dels nens i el 59.31% de les nenes tenen bastant-molta preferència en què els seus companys i companyes els vegin fent activitat.

- El 67.13% dels nens i el 69.65% de les nenes opten per aquest grau de preferència si qui mira és el/la mestre/a d'Educació Física.

També resulta significatiu el percentatge de nens i de nenes als que no agrada que els mirin els companys o el professorat mentre fan activitat:

- Un 34.96% dels nens i un 38.62% de les nenes diuen tenir gens-poca preferència en què els mirin els companys i companyes.

- A un 31.46% dels nens i un 27.58% de les nenes no els agrada gens o els agrada poc que els miri el seu mestre o mestra.

Amb la possibilitat que ningú els miri fent activitat, els resultats apareixen relativament equilibrats, encara que hi ha una diferència significativa en el cas de les nenes que no gaudeixen d'aquestes activitats sense espectadors i les que, contràriament, s'estimen més no tenir ningú observant-les:

- A un 45.45% dels nens i un 35.86% de les nenes no els agraden gens o els agraden poc aquestes activitats, i

- a un 53.84% dels nens i un 61.37% de les nenes els agraden bastant o molt.

No s'han trobat diferències estadístiques significatives en cap de les tres variables.

Per últim, i pel que fa a preferències, el qüestionari presenta dues preguntes més: una sobre la posició més estimada per nenes i nens a l'hora de fer la **fila**, i l'altra sobre el seu **lloc preferit per fer Educació Física i/o jugar**. Els resultats són els següents:

Posició preferida a la fila: davant

Taula de contingència 28 Sexe & Inici de la fila

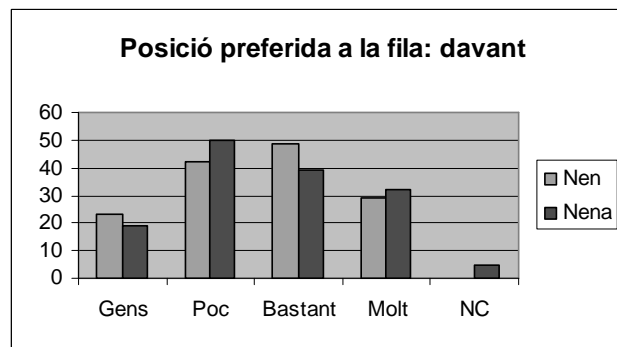
Recompte

		Inici de la fila					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	23	42	49	29	0	143
	Nena	19	50	39	32	5	145
	Total	42	92	88	61	5	288

Proves de chi-quadrat 28

	Valor	gl	Sig. asimptòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	7,347(a)	4	,119
Razón de verosimilitudes	9,282	4	,054
Asociación lineal por lineal	2,363	1	,124
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 28

Posició preferida a la fila: al mig

Taula de contingència 29 Sexe & Al mig de la fila

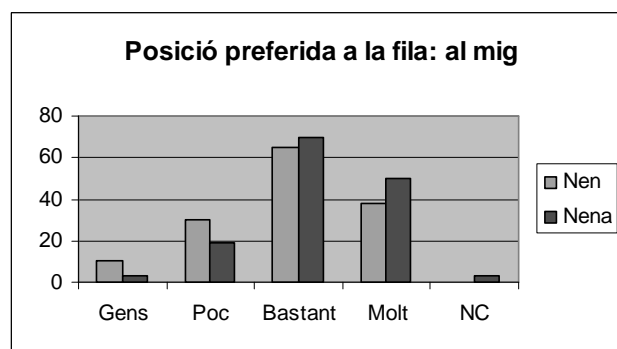
Recompte

		Al mig de la fila					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	10	30	65	38	0	143
	Nena	3	19	70	50	3	145
	Total	13	49	135	88	3	288

Proves de chi-quadrat 29

	Valor	gl	Sig. asimptòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	11,047(a)	4	,026
Razón de verosimilitudes	12,439	4	,014
Asociación lineal por lineal	10,185	1	,001
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 29

Posició preferida a la fila: al final

Taula de contingència 30 Sexe & Al final de la fila

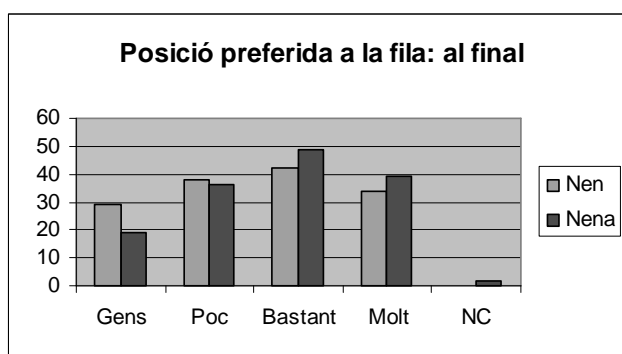
Recompte

		Al final de la fila					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	29	38	42	34	0	143
	Nena	19	36	49	39	2	145
	Total	48	74	91	73	2	288

Proves de chi-quadrat 30

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	5,005(a)	4	,287
Razón de verosimilitudes	5,793	4	,215
Asociación lineal por lineal	4,048	1	,044
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 30

Davant les tres possibilitats de resposta sobre la posició més estimada a la fila, els resultats deixen entreveure la preferència que tant els nens com les nenes diuen tenir pels llocs del mig:

- Davant la fila: un 54.54% dels nens i un 48.96% de les nenes tenen bastant-molta preferència per ser dels primers de la fila. En canvi, al 45.45% d'ells i al 47.58% d'elles no els agrada gens o els agrada poc aquesta posició.

- Al mig de la fila: un 72.02% dels nens i un 82.75% de les nenes manifesten bastant-molta preferència per ser en el centre. Percentatges que difereixen força amb el 27.97% de nois i el 15.17% de noies que valoren gens-poc aquesta posició.

- Al final de la fila: el 53.14% dels nens i el 60.68% de les nenes s'estimen bastant-molt els últims llocs de la fila. El 46.85% dels seus companys i el 37.93% de les companyes no tenen gens preferència per ser els últims o en tenen poca.

Segons l'SPSS, només presenta una diferència estadística significativa la variable 'al mig de la fila'.

Lloc on fer Educació Física: a dins del gimnàs

Taula de contingència 31 Sexe & Dins el gimnàs

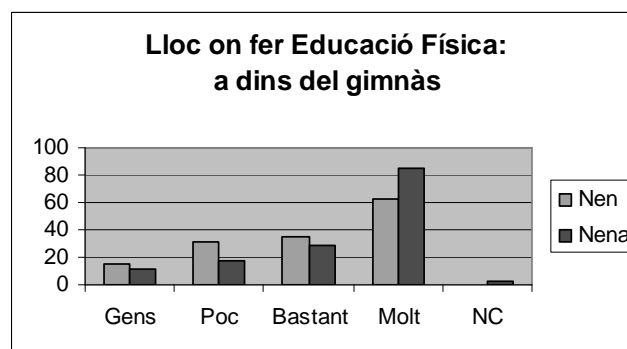
Recompte

		Dins el gimnàs					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	15	31	35	62	0	143
	Nena	11	18	29	85	2	145
Total		26	49	64	147	2	288

Proves de chi-quadrat 31

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	10,212(a)	4	,037
Razón de verosimilitudes	11,044	4	,026
Asociación lineal por lineal	8,549	1	,003
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 31

Lloc on fer Educació Física: a fora el pati o a l'aire lliure

Taula de contingència 32 Sexe & Al pati

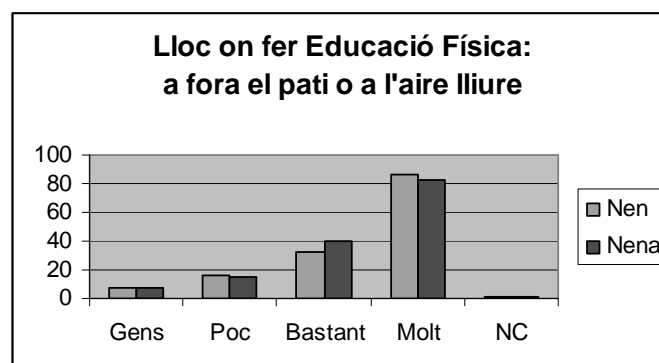
Recompte

		Al pati					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	8	16	32	86	1	143
	Nena	7	15	40	82	1	145
Total		15	31	72	168	2	288

Proves de chi-quadrat 32

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	1,069(a)	4	,899
Razón de verosimilitudes	1,071	4	,899
Asociación lineal por lineal	,012	1	,914
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 32

Lloc on jugar: jugar al mig del pati o del gimnàs

Taula de contingència 33 Sexe & Al mig de l'espai

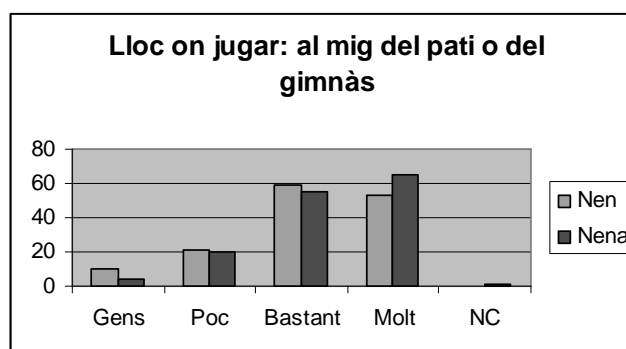
Recompte

		Al mig de l'espai					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	10	21	59	53	0	143
	Nena	4	20	55	65	1	145
Total		14	41	114	118	1	288

Proves de chi-quadrat 33

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	4,943(a)	4	,293
Razón de verosimilitudes	5,416	4	,247
Asociación lineal por lineal	3,885	1	,049
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 33

Jugar a un costat del pati o del gimnàs

Taula de contingència 34 Sexe & A un costat

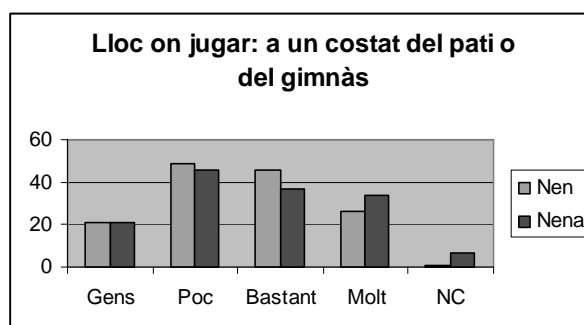
Recompte

		A un costat					Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	NC	
Sexe	Nen	21	49	46	26	1	143
	Nena	21	46	37	34	7	145
Total		42	95	83	60	8	288

Proves de chi-quadrat 34

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	6,624(a)	4	,157
Razón de verosimilitudes	7,191	4	,126
Asociación lineal por lineal	3,787	1	,052
N de casos válidos	288		

a. 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 34

En el qüestionari es demana als infants que manifestin les seves preferències sobre el lloc on més els agrada fer Educació Física: al gimnàs (espai tancat), o a l'exterior (al pati o a l'aire lliure).

A ambdós sexes els agrada tant un lloc com un altre, encara que es percep una lleugera inclinació a fer l'Educació Física al pati o a l'aire lliure:

- Fer Educació Física a dins del gimnàs: al 67.83% dels nens i al 78.62% de les nenes els agrada bastant o molt. Així, les noies representen prop de 11 punts més que els nois en la preferència pels espais tancats.

La diferència amb l'alumnat al que no agrada fer Educació Física a l'interior del gimnàs també és significativa, doncs en aquest cas és un 32.16% dels nens i un 20% de les nenes.

- Fer Educació Física a fora el pati o a l'aire lliure: agrada a un 82.51% dels nens i un 84.13% de les nenes. El 16.78% dels nens i el 15.17% de les nenes manifesten gens o poca preferència.

Sobre l'espai per jugar, les preferències dels infants són aquestes:

- Jugar al mig del pati o del gimnàs: un 78.32% dels nens i un 82.75% de les nenes afirmen tenir bastant-molta preferència. Al 21.67% d'ells i al 16.55% d'elles no els agrada gens o els agrada poc.

- Jugar a un costat del pati o del gimnàs: el 50.34% dels nens i el 48.96% de les nenes manifesten bastant-molta preferència. No agrada gens o agrada poc al 48.95% dels nens i al 46.20% de les nenes.

L'SPSS ha trobat diferència estadística significativa a la variable 'fer Educació Física a dins del gimnàs', però no a la resta (fer Educació Física a l'aire lliure, jugar al mig del pati o gimnàs, i jugar a un costat del pati o del gimnàs).

4.2. Estereotips de gènere presents a nenes i nens d'entre 6/12 anys en relació a l'Educació Física i l'esport

Per conèixer els estereotips de gènere presents en els infants de Primària en relació a l'Educació Física i l'esport, en el qüestionari s'han formulat preguntes referides a:

1. D'una banda, la valoració que les nenes i els nens fan de les **classes d'Educació Física** rebudes a l'escola, i
2. d'altra banda, la seva **opinió sobre diferents situacions** que poden donar-se en aquestes classes, així com el seu acord o desacord amb elles.

Els resultats mostren que a la gran majoria de l'alumnat, nenes i nens, els agraden les classes d'Educació Física a l'escola:

Gust per les classes d'Educació Física

Taula de contingència 35 Sexe & Classes d'Educació Física

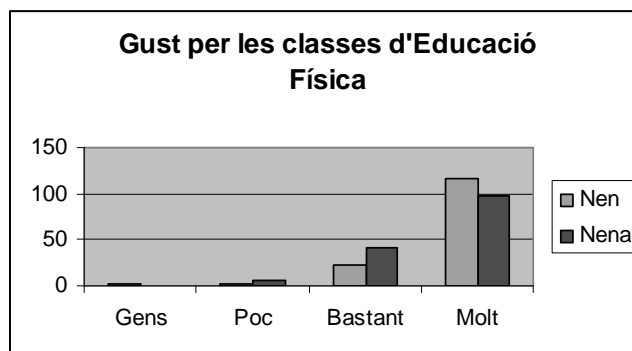
Recompte

		Classes d'Educació Física				Total
		Gens	Poc	Bastant	Molt	
Sexe	Nen	2	2	22	117	143
	Nena	0	6	42	97	145
Total		2	8	64	214	288

Proves de chi-quadrat 35

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,106(a)	3	,007
Razón de verosimilitudes	13,080	3	,004
Asociación lineal por lineal	5,169	1	,023
N de casos válidos	288		

a. 4 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 35

A un 95.86% de les noies i un 97.20% dels nois els agrada bastant o molt l'Educació Física.

El 4.13% de les nenes i el 2.79% dels nens diu tenir poca o cap preferència per la matèria. D'aquests dos últims percentatges, cap nena se situa en el 'gens preferència', mentre que sí ho fan 2 dels nens (1.39%).

L'SPSS n'ha trobat diferència estadística significativa en aquesta variable.

Les respostes de l'alumnat a preguntes com la valoració de la presència i/o absència de determinades activitats a les classes, i a l'actitud adoptada davant una activitat que no els agrada, es tradueixen en els següents resultats:

Actitud adoptada davant una activitat d'Educació Física que no agrada

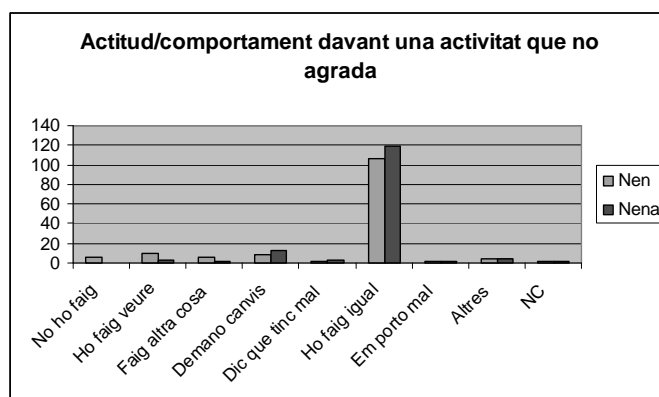
Taula de contingència 36 Sexe & Si no m'agrada faig...

	Recompte									
	Si no m'agrada faig...									
	No ho faig	Faig veure que ho faig	Faig altres coses	Dic que ho canviï	Dic que em fa mal	Ho faig igual	Em comporto malament	Altres	NC	Total
Nen	6	10	6	8	1	106	1	4	1	143
Nena	0	3	2	12	3	119	1	4	1	145
Total	6	13	8	20	4	225	2	8	2	288

Proves de chi-quadrat 36

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,307(a)	9	,061
Razón de verosimilitudes	19,749	9	,020
Asociación lineal por lineal	,096	1	,757
N de casos válidos	288		

a 14 casillas (70,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 36

L'actitud adoptada per la majoria de nenes i de nens és clara: el 82.06% d'elles i el 74.12% d'ells fa l'activitat proposada a classe, encara que aquesta no sigui del seu gust.

Aquesta pregunta del qüestionari n'és, però, d'opció múltiple, i la resta de respostes es reparteixen així:

- El 8.27% de les nenes i el 5.59% dels nens demana al mestre o la mestra que canviï l'activitat.
- El 2.06% de les nenes i el 6.99% dels nens fa veure que fa l'activitat proposada.
- Un 1.37% de les nenes i un 4.19% dels nens diu que fa altres coses.

- Un 4.19% dels nens diu que directament no fa l'activitat si no els agrada. Cap nena dona aquesta resposta.
- En canvi, elles s'acullen una mica més que ells a l'excusa que alguna cosa les fa mal i evitar així fer l'activitat: en concret, són el 2.06% de les nenes (3 casos) davant un únic nen (0.69%).
- Una nena i un nen es comporten malament.
- El 2.75% de les nenes i el 2.79% dels nens diuen que fan altres coses.

Aquesta variable no presenta diferències estadístiques significatives segons l'SPSS.

En el qüestionari hi ha formulades tres preguntes amb resposta oberta, que són:

Pregunta n°39: Què és el que t'agrada més de tot el que fas a les classes d'Educació Física? Escriu com a màxim dues activitats.

Pregunta n°40: Quines altres activitats t'agradaria que es fessin a les classes d'Educació Física (i no es fan o es fan poc)? Escriu com a màxim dues activitats.

Pregunta n°41: Quines activitats consideres que es fan massa sovint a les classes d'Educació Física? Escriu com a màxim dues activitats.

En aquest cas, s'han obviat les taules de contingència i les representacions gràfiques perquè la naturalesa de les preguntes ha donat lloc a una gran diversitat de respostes. Tanmateix, hi ha dades destacables arrel dels resultats obtinguts:

A la pregunta 39, nenes i nens assenyalen les següents activitats, esports i jocs com a preferències a les classes d'Educació Física:

Esports en general: 13.79% de les nenes i 7.69% dels nens. Elles estan, doncs, més de 6 punts per sobre respecte als seus companys. Seguidament, però, es podrà observar com segons del tipus d'esport que es tracti, aquests percentatges s'inverteixen.

- Futbol: amb un 14.48% de les nenes i un 46.15% dels nens. La diferència és de més de 30 punts.
- Bàsquet: escollit pel 15.17% de les nenes i el 9.79% dels nens.
- Ping-pong: amb el 14.48% de les nenes i el 16.08% dels nens.
- Atletisme: 11.03% de les nenes i 8.39% dels nens.
- Tennis: escollit pel 9.65% de les nenes i el 8.39% dels nens.
- Gimnàstica: representada pel 11.72% de les nenes i el 6.99% dels nens.

Jocs en general: són del gust del 18.62% de les nenes i el 11.88% dels nens.

- Joc del pitxi: agrada al 24.13% de les nenes i al 13.28% dels nens.
- Joc de matar: amb un 15.17% de les nenes i un 15.38% dels nens.

El 6.89% de les nenes i el 11.18% dels nens diuen que el que més els agrada és el temps lliure.

No contesten a la pregunta el 5.51% de les nenes, ni el 11.18% dels nens.

La resta de percentatges, significativament inferiors amb aquests, es reparteixen entre els balls, la dansa i l'aeròbic (tots tres assenyalats només per nenes), el rugbi, nens contra nenes, el bàdminton, l'hoquei, el voleibol, la natació, el teatre, saltar a corda, jocs d'atrapar, la muralla i la cassola, a mans i palmes (escollit per un nen), el judo, l'handbol, parlar (una nena), i altres.

A la pregunta 40 es dona també una àmplia diversitat de respostes. Entre les més destacables, trobem esports que com el futbol, el bàsquet i l'hoquei tenen bona acceptació per part dels infants. En el cas del bàsquet no hi ha diferències massa significatives entre sexes, doncs s'acullen amb aquesta opció el 8.27% de les nenes i el 10.48% dels nens.

En el cas del futbol i l'hoquei les diferències s'evidencien amb un 10.34% de nenes i un 28.67% de nens per al primer, i un 6.89% de nenes i un 11.18% de nens per al segon.

L'atletisme és una altra opció presa per nenes i per nens, però amb majoria femenina (11.03% les nenes i 6.99% els nens). A la inversa trobem el patinatge i anar en patins (4.13% de les nenes i 6.29% dels nens). El ping-pong queda més equilibrat (4.13% de les nenes i 4.89% dels nens).

El tennis també mostra diferències, amb un 6.20% de les nenes i un 10.48% dels nens. Més de quatre punts aquests per sobre de les seves companyes.

Succeeix igual amb les activitats de lluita com el karate i el judo (amb un 4.82% de nenes i un 13.28% de nens partidaris d'aquesta pràctica a les classes d'Educació Física). Més de vuit punts de diferència.

Dues activitats relacionades amb l'expressió corporal, la gimnàstica i l'aeròbic, serien del gust especialment de les nenes: la primera amb un 21.37% de les alumnes (i un 6.29% dels alumnes), i la segona amb un 4.82% de les nenes i cap nen.

En canvi, els balls i les danses són escollits per un 6.20% de les nenes i un 4.19% també dels nens.

Els jocs agraden tant a unes com a uns altres. Són escollits pel 4.82% de les nenes i el 4.89% dels nens. El joc de matar (6.20% de nenes i 7.69% de nens) i el joc del pitxi (6.89% i 6.29%) són dos dels favorits.

Però, si hi ha un percentatge que destaca en aquesta pregunta és el que representa el 'no contesta' en el qüestionari: concretament, un 33.10% de les nenes i un 29.37% dels nens.

La resta de percentatges, poc significatius, es reparteixen entre opcions com ara el bàdminton, el voleibol, la natació, el ciclisme, l'escacs, el waterpolo (només nens), el teatre, saltar a corda, la relaxació (una nena), o el breakdance (un nen), jocs d'amagar i atrapar, nens contra nenes (una nena), etc.

A la pregunta 41, els infants donen la seva opinió sobre les activitats que es fan massa sovint a les classes d'Educació Física. Les seves respostes coincideixen plenament amb les activitats, jocs i esports esmentats a les preguntes 39 i 40. Però, la majoria la representa l'abstenció, doncs un 49.65% de les nenes i un 55.24% dels nens no contesten a la pregunta. El percentatge de l'alumnat que sí respon es reparteix de la següent manera:

Esports

- Futbol: amb un 26.89% de les nenes i un 15.38% dels nens.
- Bàsquet: amb el 20% de les nenes i el 16.78% dels nens.
- Atletisme: considerat massa present pel 15.86% de les nenes i el 18.88% dels nens.
- Ping-pong: assenyalat per un 7.58% de les nenes i un 7.69% dels nens

Jocs

- A matar: en aquí les nenes són el 19.31% i els nens el 19.58%
- Joc del pitxi: amb el 13.10% de les nenes i el 9.79% dels nens.

El teatre és massa present pel 9.65% de les nenes i el 6.29% dels nens, essent elles més de tres punts per sobre que ells.

La resta dels percentatges es reparteixen entre activitats, esports i jocs molt semblants als de les dues preguntes anteriors (39 i 40): bàdminton, hoquei, voleibol, gimnàstica, tennis, la muralla, jocs d'atrapar, i altres. L'aeròbic, saltar a corda i els balls i danses són assenyalats només per nens. En canvi, apareix com a novetat el joc de les 10 passades esmentat només per una nena.

Un percentatge d'alumnat afirma que no hi ha cap activitat que es faci massa sovint: el 4.13% de les nenes i el 7.69% dels nens.

Per últim, a l'alumnat se'l pregunta sobre què creuen que pensa el mestre o la mestra d'Educació Física d'ells i elles, així com si s'estimen més que aquesta figura docent estigui representada per una dona o per un home:

Percepció sobre les expectatives del mestre o mestra d'Educació Física

Taula de contingència 37 Sexe & Consideració del docent

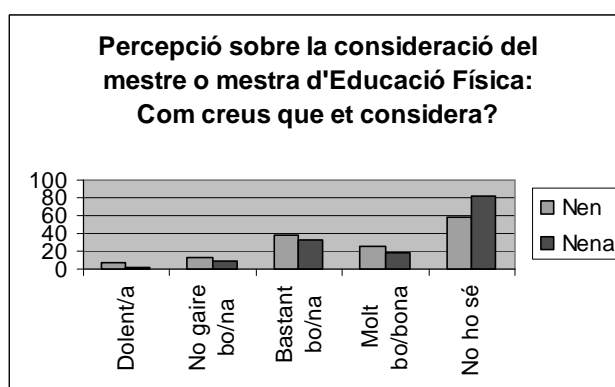
Recompte

		Consideració del docent					Total
		Dolent/a	No gaire bo/bo	Bastant bo/bo	Molt bo/bo	No ho sé	
Sexe	Nen	7	13	39	25	59	143
	Nena	2	9	33	19	82	145
	Total	9	22	72	44	141	288

Proves de chi-quadrat 37

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	8,562(a)	4	,073
Razón de verosimilitudes	8,749	4	,068
Asociación lineal por lineal	7,058	1	,008
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 4,47.

Gràfic 37

Preferència pel sexe del mestre o mestra d'Educació Física

Taula de contingència 38 Sexe & Com a mestre prefereixo....

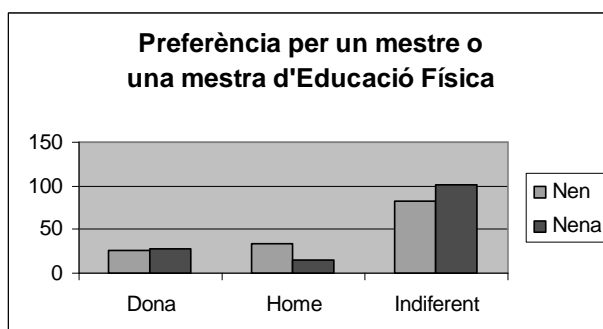
Recompte

		Com a mestre prefereixo....			Total
		Dona	Home	Indiferent	
Sexe	Nen	27	33	83	143
	Nena	28	15	102	145
	Total	55	48	185	288

Proves de chi-quadrat 38

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	8,706(a)	2	,013
Razón de verosimilitudes	8,877	2	,012
Asociación lineal por lineal	1,607	1	,205
N de casos válidos	288		

a 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 23,83.

Gràfic 38

La majoria de les nenes i més de la meitat dels nens no tenen especial preferència pel que fa al sexe del docent o de la docent d'Educació Física. En concret, mostren una actitud indiferent el 70.34% de les nenes i el 58.04% dels nens.

L'alumnat que sí es decanta per una mestra o un mestre és:

- Un 19.31% de les nenes i un 18.88% dels nens, que prefereixen una mestra d'Educació Física.
- Un 10.34% de les nenes i un 23.07% dels nens, que s'estimen que el mestre d'Educació Física sigui millor un home. Els nens superen aquí les seves companyes en gairebé 13 punts.

En aquest cas, sí es dona un resultat significatiu segons l'estadística.

Independentment del sexe del docent, nenes i nens posen de manifest les seves percepcions sobre la consideració que com a alumnes mereixen pel professorat d'Educació Física. Aquestes percepcions dels infants es tradueixen en els resultats següents:

- Un 13.98% dels nens i un 7.58% de les nenes pensa que el seu mestre o la seva mestra d'Educació Física el considera dolent/a o no gaire bo/bona.
- El 44.75% dels nens i el 35.86% de les nenes perceben que el mestre o mestra els considera bastant bo/bona o molt bo/bona.
- Per últim, un 41.25% dels nens i un 56.55% de les nenes no saben quines són les expectatives que generen en el seu mestre o la seva mestra.

L'SPSS no troba diferències estadístiques significatives.

Veiem ara els resultats sobre l'actitud (més o menys extrovertida) de nenes i nens a les sessions d'Educació Física, amb el professorat i amb la resta del grup: la formulació de preguntes o comentaris al mestre/a quan és present tot el grup-classe, l'actitud espontània o de vergonya pel fet de realitzar exercicis o activitats davant de la resta dels companys/es, i la demanda d'ajuda al mestre/a davant una dificultat:

Més de la meitat de les nenes i dels nens només fan a vegades preguntes o comentaris al mestre/a davant el grup. Concretament, representen un 55.86% en el cas de les noies i un 53.14% en el dels nois.

La resta de percentatges són:

- Un 19.31% de les nenes i un 15.38% dels nens mai pregunten ni fan comentaris en aquesta situació.
- Un 22.75% de les nenes i un 29.37% dels nens ho fan sovint o sempre.

No es troben diferències estadístiques significatives.

Realització de preguntes i/o comentaris al mestre/a davant el grup

Taula de contingència 39 Sexe & Faig preguntes

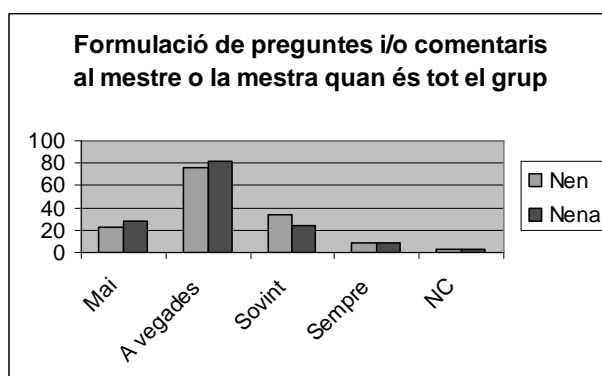
Recompte

		Faig preguntes					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	22	76	34	8	3	143
	Nena	28	81	24	9	3	145
	Total	50	157	58	17	6	288

Proves de chi-quadrat 39

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,648(a)	4	,618
Razón de verosimilitudes	2,659	4	,616
Asociación lineal por lineal	,476	1	,490
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,98.

Gràfic 39

Pel que fa a la vergonya a fer exercici o activitats davant els altres, i a demanar o no ajuda al mestre/a davant les dificultats, els resultats manifesten una major tendència de les nenes a experimentar vergonya, però tenen menys problema a l'hora de demanar ajuda al mestre/a:

Nenes

- Un 33.79% mai té vergonya a fer activitats davant els companys/es, i un 8.96% mai demana ajuda al mestre/a davant una dificultat.
- Un 37.24% té vergonya a vegades, i un 31.72% només a vegades també és que demana ajuda al professorat.
- Un 27.58% i un 57.24% experimenta vergonya davant els companys/es i demana ajuda al mestre/a sovint o sempre, respectivament.

Nens

- Un 50.34% mai té vergonya i un 18.88% mai demana ajuda.
- El 25.84% experimenta a vegades la sensació de vergonya davant els iguals, i en el mateix valor (a vegades) un 33.56% d'ells demana ajuda.
- Un 21.67% i un 44.75% diuen tenir vergonya fent activitat davant el grup i demana ajuda al mestre/a sovint o sempre, respectivament.

Sentiment de vergonya en fer activitat davant la resta

Taula de contingència 40 Sexe & Em fa vergonya davant el grup

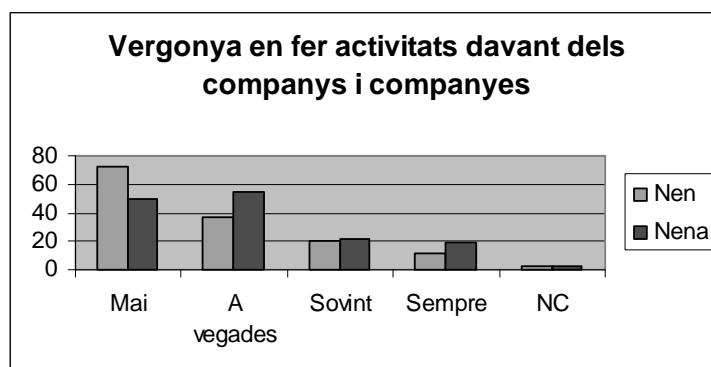
Recompte

		Em fa vergonya davant el grup					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	72	37	20	11	3	143
	Nena	49	54	21	19	2	145
	Total	121	91	41	30	5	288

Proves de chi-quadrat 40

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,892(a)	4	,042
Razón de verosimilitudes	9,964	4	,041
Asociación lineal por lineal	2,049	1	,152
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 40

Aquesta variable presenta diferències estadístiques significatives.

Demanda d'ajuda al mestre o mestra d'Educació Física davant una dificultat

Taula de contingència 41 Sexe & Demano ajuda

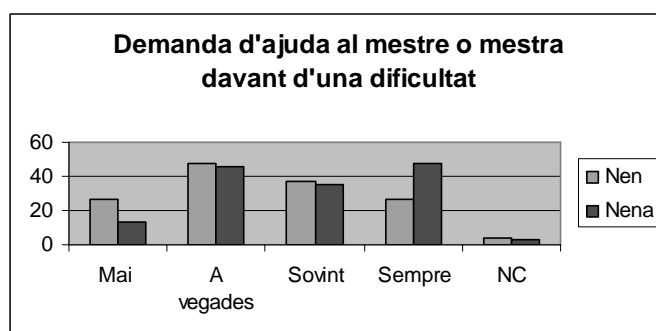
Recompte

		Demano ajuda					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	27	48	37	27	4	143
	Nena	13	46	35	48	3	145
	Total	40	94	72	75	7	288

Proves de chi-quadrat 41

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	11,008(a)	4	,026
Razón de verosimilitudes	11,192	4	,024
Asociación lineal por lineal	3,605	1	,058
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 41

L'SPSS troba diferències estadístiques significatives.

Quatre aspectes del qüestionari força relacionats amb els estereotips de gènere són els referits a:

1. Les possibles burles de companys/es per...
 - fer balls o danses, i
 - per participar en jocs o esports d'equip, i
2. l'existència o no de felicitacions per...
 - fer aquests balls o danses, i
 - per jugar a jocs o esports d'equip.

El buidatge de les dades i la representació gràfica permeten l'anàlisi i interpretació dels resultats següents:

Riures dels companys/es si es fan balls o danses

Taula de contingència 42 Sexe & Es riuen de mi quan faig balls

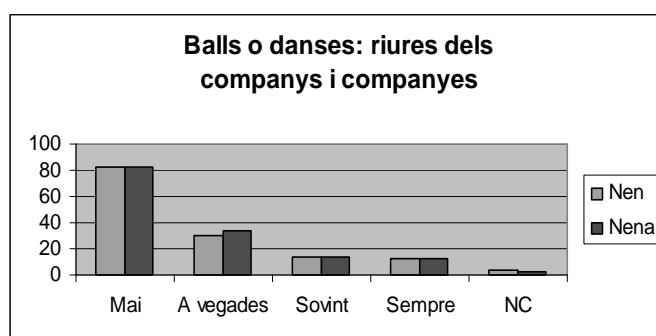
Recompte

		Es riuen de mi quan faig balls					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	82	30	14	13	4	143
	Nena	82	34	14	12	3	145
	Total	164	64	28	25	7	288

Proves de chi-quadrat 42

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	,419(a)	4	,981
Razón de verosimilitudes	,420	4	,981
Asociación lineal por lineal	,121	1	,728
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 42

Riures dels companys/es si es fan jocs i esports d'equip

Taula de contingència 43 Sexe & Es riuen de mi en esports d'equip

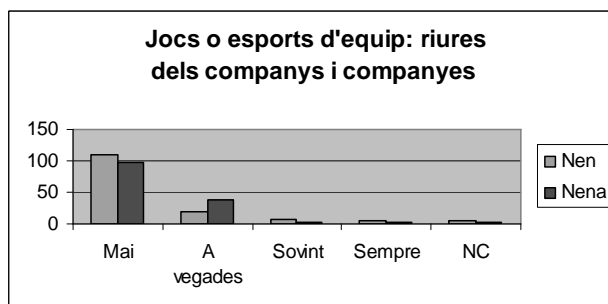
Recompte

		Es riuen de mi en esports d'equip					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	109	19	6	5	4	143
	Nena	97	39	3	3	3	145
	Total	206	58	9	8	7	288

Proves de chi-quadrat 43

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,225(a)	4	,056
Razón de verosimilitudes	9,394	4	,052
Asociación lineal por lineal	,002	1	,963
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 43

Els riures en els balls i en els jocs i esports d'equip no són la tònica habitual per cap dels dos sexes. De fet, més de la meitat tant de nenes com de nens afirmen no patir mai cap burla per part dels companys i companyes de classe. No obstant, no són per obviar el nombre d'alumnes que es situen entre valors com 'a vegades' i 'sovint-sempre'. Destaca també que, en el cas de donar-se riures o burles, aquests són més comuns a les activitats de balls o danses:

Balls o danses

- Un 56.55% de les nenes i un 57.34% dels nens mai han patit els riures del grup.
- Un 23.44% de les nenes i un 20.97% dels nens els han patit a vegades.
- El 17.93% de les nenes i el 18.88% dels nens els pateixen sovint o sempre.

Jocs o esports d'equip

- El 66.89% de les nenes i el 76.22% dels nens mai han rebut les burles dels companys i companyes.
- El 26.89% de les nenes i el 13.28% dels nens els han rebut a vegades.
- Un 4.13% de les nenes i un 7.69% dels nens reben burles sovint o sempre.

Segons l'SPSS, cap d'aquestes dues variables presenta diferències estadístiques significatives.

Igual que resulta interessant conèixer l'existència o no de burles i riures entre iguals a determinades activitats, també n'és convenient saber si, pel contrari, es donen felicitacions entre el grup quan es duen a terme aquestes activitats, i si hi ha possibles diferències entre sexes.

Com es pot observar a les representacions gràfiques següents, continua la tendència a una major bel·ligerància cap als jocs i esports d'equip, que no pas amb els balls i les danses:

Felicitacions dels companys/es si es fan balls o danses

Taula de contingència 44 Sexe & Em feliciten quan faig balls

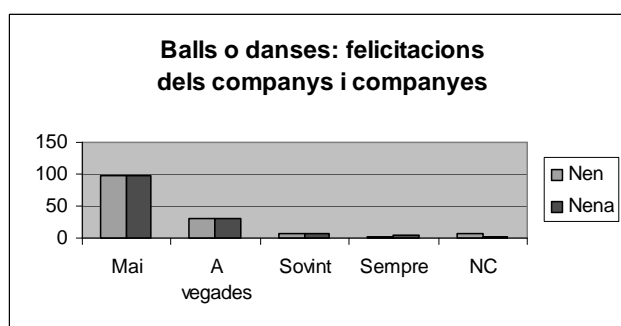
Recompte

		Em feliciten quan faig balls					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	97	31	6	3	6	143
	Nena	97	32	8	5	3	145
	Total	194	63	14	8	9	288

Proves de chi-quadrat 44

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	1,788(a)	4	,775
Razón de verosimilitudes	1,813	4	,770
Asociación lineal por lineal	,316	1	,574
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 44

Felicitacions dels companys/es si es fan jocs o esports d'equip

Taula de contingència 45 Sexe & Em feliciten als esports

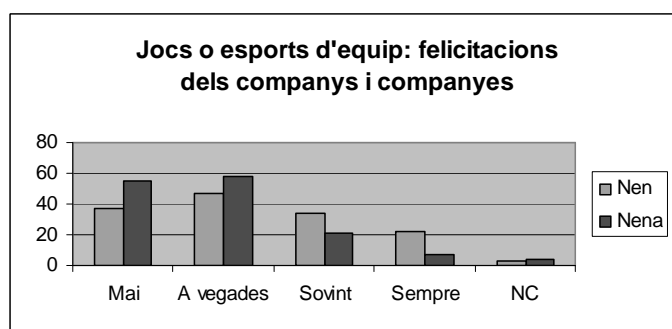
Recompte

		Em feliciten als esports					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	37	47	34	22	3	143
	Nena	55	58	21	7	4	145
	Total	92	105	55	29	7	288

Proves de chi-quadrat 45

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	15,635(a)	4	,004
Razón de verosimilitudes	16,079	4	,003
Asociación lineal por lineal	5,023	1	,025
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 45

Els percentatges en aquestes dues variables es reparteixen de la manera següent:

Balls o danses

- El 66.89% de les nenes i el 67.83% dels nens diuen no haver rebut mai cap felicitació dels companys/es per fer balls o danses.
- El 22.06% de les nenes i el 21.67% dels nens diuen haver rebut aquestes felicitacions a vegades.
- Un 8.96% de les nenes i un 6.29% dels nens les reben sovint o sempre.

Jocs o esports d'equip

- El 37.93% de les nenes i el 25.87% dels nens afirmen no rebre mai cap felicitació per participar a jocs o esports d'equip.
- El 40% de les nenes i el 32.86% dels nens reben felicitacions dels companys/es en aquestes activitats només a vegades.
- El 20% de les nenes i el 39.16% dels nens reben felicitacions sovint o sempre.

L'SPSS ha trobat diferències estadístiques significatives en el cas de les felicitacions en els jocs i esports d'equip, però no en els balls i danses.

Un indicador també força significatiu pel que fa a les relacions entre sexes a les classes d'Educació Física té a veure amb l'activitat de nenes i nens en el temps lliure (temps que el professorat deixa pel joc espontani):

Activitat segons el sexe en el temps lliure d'Educació Física

Taula de contingència 46 Sexe & Nens i nenes fem coses diferents

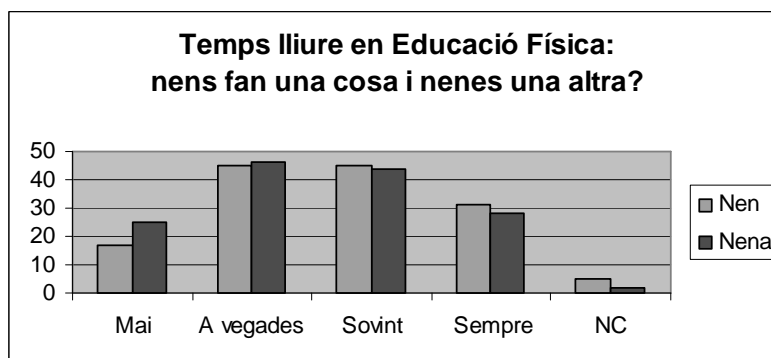
Recompte

		Nens i nenes fem coses diferents					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	17	45	45	31	5	143
	Nena	25	46	44	28	2	145
	Total	42	91	89	59	7	288

Proves de chi-quadrat 46

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,971(a)	4	,563
Razón de verosimilitudes	3,022	4	,554
Asociación lineal por lineal	2,542	1	,111
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 46

Els resultats deixen palesa la tendència de nenes i de nens a fer activitats o jugar agrupats per sexes en el temps lliure de classe. De fet:

- Un 17.24% de les nenes i un 11.88% dels nens diuen que no es fan activitats diferenciades en el temps lliure.
- Un 31.72% de les nenes i un 31.46% dels nens afirmen que a vegades sí es fan activitats diferenciades segons el sexe.
- El 49.65% de les nenes i el 53.14% dels nens diuen que aquestes activitats es fan sovint o sempre.

L'SPSS, però, no troba diferències estadístiques significatives.

La resta de variables relacionades amb el segon objectiu del treball (conèixer els estereotips) tenen a veure amb la relació docent-discent vista des de la perspectiva de l'alumnat. La finalitat és comprovar l'existència o no d'una interrelació diferent entre el professorat d'Educació Física i l'alumne, segons si aquest és una nena o un nen.

Els infants han contestat així a preguntes del qüestionari referides a possibles felicitacions i ànims rebuts per part del mestre o mestra, l'atenció pedagògica d'aquest/a mitjançant preguntes i correccions, i demanant demostracions d'exercicis als infants. També han contestat una pregunta sobre disciplina (tocs d'atenció del mestre/a i aplicació de càstigs):

Motivació del mestre o mestra d'Educació Física davant les errades

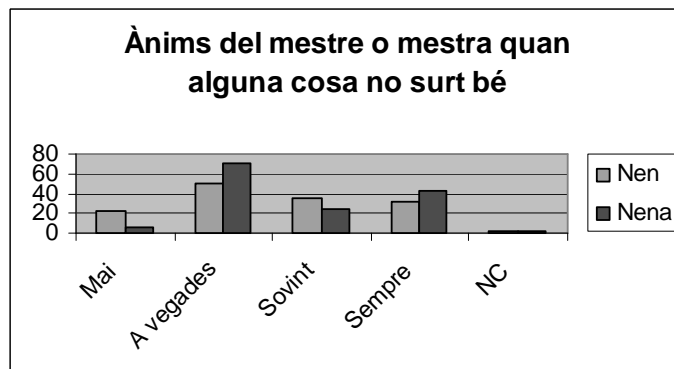
Taula de contingència 47 Sexe & Docent m'anima quan alguna cosa no em surt bé
Recompte

		Docent m'anima quan alguna cosa no em surt bé					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	23	50	36	32	2	143
	Nena	6	70	25	42	2	145
	Total	29	120	61	74	4	288

Proves de chi-quadrat 47

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,621(a)	4	,002
Razón de verosimilitudes	17,318	4	,002
Asociación lineal por lineal	1,392	1	,238
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 47

Aquesta variable sobre els ànims del mestre o mestra sí presenta diferències significatives a nivell estadístic.

Felicitacions del mestre o mestra d'Educació Física

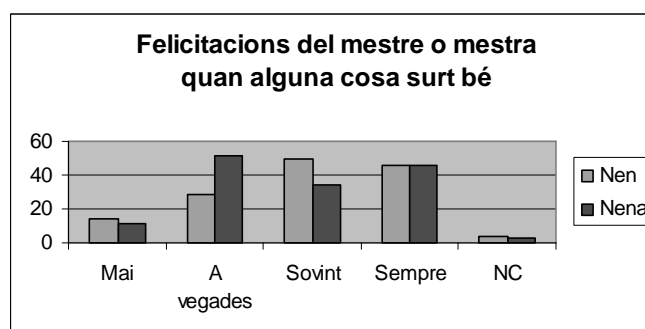
Taula de contingència 48 Sexe & Docent em felicita quan faig alguna cosa bé
Recompte

		Docent em felicita quan faig alguna cosa bé					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	14	29	50	46	4	143
	Nena	11	51	34	46	3	145
Total		25	80	84	92	7	288

Proves de chi-quadrat 48

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,587(a)	4	,048
Razón de verosimilitudes	9,685	4	,046
Asociación lineal por lineal	,923	1	,337
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 48

Segons l'SPSS, en aquest cas també hi ha diferències estadístiques significatives.

Les percepcions que nenes per un costat, i nens per un altre, tenen de la interacció amb el seu mestre o la seva mestra es tradueixen en aquests percentatges:

Nenes

- Un 4.13% diu que el professorat mai l'anima quan alguna cosa surt malament.
- Un 48.27% de les nenes diu rebre ànims del mestre/a quan alguna cosa surt malament només a vegades.
- Un 46.27% reben aquests ànims sovint o sempre.
- Tanmateix, quan algun exercici surt bé és un 7.58% de les nenes que diu no rebre tampoc cap tipus de felicitació per part del docent.
- Un 35.17% rep felicitacions a vegades.
- El 55.17% de les nenes diu rebre aquestes felicitacions, sovint o sempre.

Nens

- El 16.08% dels nens afirmen no rebre mai ànims quan alguna cosa els hi surt malament.
- Un 34.96% afirma rebre aquests ànims per part del mestre/a, però només a vegades.

- El 47.55% diu que el mestre/a els anima davant una errada sovint o sempre.
- Pel que fa a les felicitacions del professorat davant una bona execució, un 9.79% dels nens diuen no rebre-les mai.
- Un 20.27% les rep a vegades, aquestes felicitacions.
- El 67.13% dels nens afirmen rebre felicitacions del mestre/a sovint o sempre.

Sobre la formulació de preguntes a l'alumnat per part del docent, i l'existència de correccions i explicacions davant dels dubtes o males pràctiques, els infants responen:

Formulació de preguntes per part del mestre o mestra

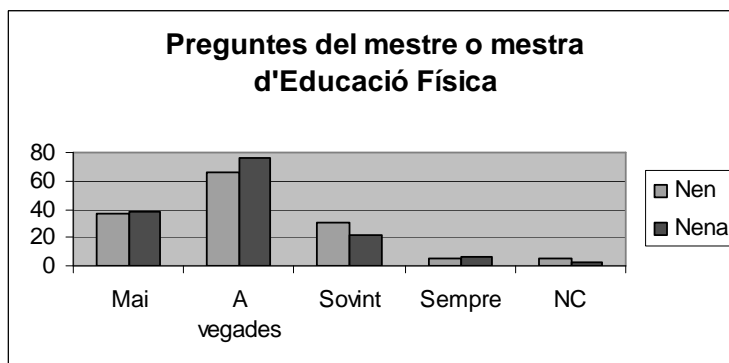
Taula de contingència 49 Sexe & Docent em pregunta
Recompte

		Docent em pregunta					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	37	66	30	5	5	143
	Nena	38	76	22	6	3	145
	Total	75	142	52	11	8	288

Proves de chi-quadrat 49

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,525(a)	4	,640
Razón de verosimilitudes	2,536	4	,638
Asociación lineal por lineal	,825	1	,364
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 49

L'SPSS no troba diferències estadístiques significatives en aquest cas.

Correccions i explicació de la forma de realització correcta per part del mestre/a

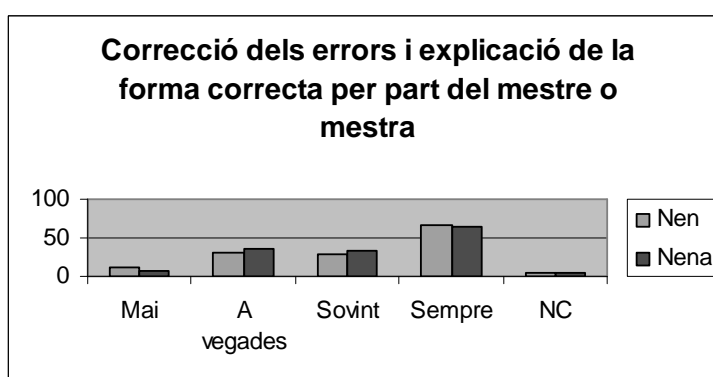
Taula de contingència 50 Sexe & Docent em corregeix
Recompte

		Docent em corregeix					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	12	31	29	67	4	143
	Nena	6	36	34	65	4	145
	Total	18	67	63	132	8	288

Proves de chi-quadrat 50

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,787(a)	4	,594
Razón de verosimilitudes	2,826	4	,587
Asociación lineal por lineal	,037	1	,848
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 50

Nenes i nens coincideixen en què el mestre o la mestra d'Educació Física els corregeix quan fan alguna cosa malament, i que a més, els explica com fer-ho bé:

- El 4.13% de les nenes diuen que això no passa mai, igual que un 8.39% dels nens.
- Un 24.82% de les nenes i un 21.67% dels nens afirmen que això es dona a vegades.
- Un 68.27% de les nenes i un 67.13% dels nens diuen que reben correccions i explicacions del mestre/a sovint o sempre.

No és tan clar el costum del mestre o mestra a fer preguntes a l'alumnat:

- El 26.20% de les nenes i el 25.87% dels nens diuen que mai se'ls fan preguntes.
- Un 52.41% i un 46.15% de les nenes i els nens, respectivament, diuen que el mestre/a els fa preguntes a vegades.
- El 19.31% de les nenes i el 24.47% dels nens diuen que el mestre o mestra els fa preguntes sovint o sempre. Cal tenir en compte que en aquest cas, són dos valors de l'escala agrupats, i que tot i així els percentatges són significativament inferiors a la resta.

Aquesta variable tampoc presenta diferències estadístiques significatives.

Un aspecte habitual a les classes d'Educació Física, per la naturalesa pràctica de la matèria, són les demostracions d'exercicis i activitats. En el qüestionari hi ha una pregunta referida amb això, amb l'objectiu de conèixer si es fa alguna diferència segons el gènere a l'hora de demanar demostracions a l'alumnat:

Petició de demostracions pràctiques a l'alumnat per part del mestre o mestra

Taula de contingència 51 Sexe & Faig demostracions

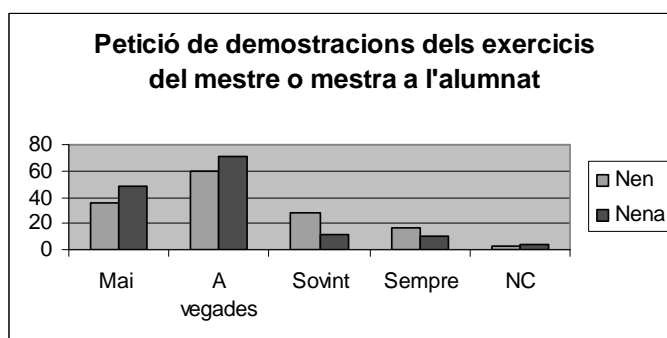
Recompte

		Faig demostracions					
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	Total
Sexe	Nen	35	60	28	17	3	143
	Nena	48	71	12	10	4	145
Total		83	131	40	27	7	288

Proves de chi-quadrat 51

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	11,304(a)	4	,023
Razón de verosimilitudes	11,517	4	,021
Asociación lineal por lineal	2,354	1	,125
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 51

- El 33.10% de les nenes i el 24.47% dels nens diuen que el mestre o la mestra mai els demana fer cap demostració.
- Un 48.96% de les nenes i un 41.95% dels nens diuen que s'ho demana a vegades.
- Dues dades significatives quan són comparades: el 15.17% de les nenes afirmen que el mestre o mestra les demana demostracions sovint o sempre, mentre que en la mateixa valoració hi ha més del doble dels nens (el 31.46%).

L'SPSS assenyala diferències estadístiques significatives.

Altra pregunta del qüestionari fa referència a l'aplicació de càstigs als alumnes més indisiplinats o amb conductes disruptives. Vegem els resultats:

Tocs d'atenció i aplicació de càstigs

Taula de contingència 52 Sexe & Docent em castiga

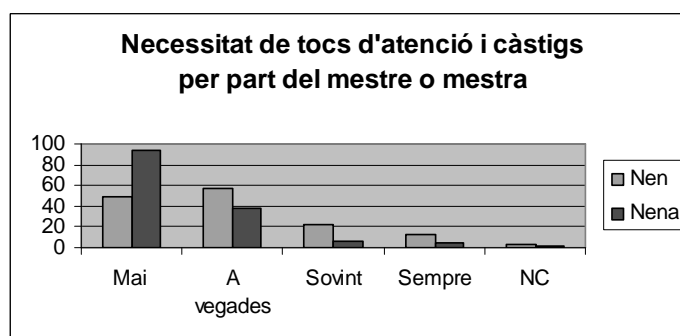
Recompte

		Docent em castiga					Total
		Mai	A vegades	Sovint	Sempre	NC	
Sexe	Nen	49	57	22	12	3	143
	Nena	93	38	7	5	2	145
	Total	142	95	29	17	5	288

Proves de chi-quadrat 52

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	28,262(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	28,992	4	,000
Asociación lineal por lineal	13,262	1	,000
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 52

Les dades són força interessants (l'SPSS troba diferències estadístiques significatives). De fet:

- El 64.13% de les nenes diuen que el mestre o la mestra mai ha de cridar-les l'atenció ni castigar-les. Poc més de la meitat dels seus companys nens (el 34.26%) es troba en aquesta mateixa valoració d'absència de càstigs.
- Un 26.20% de les nenes diuen que són castigades a vegades, igual que el 39.86% dels nens.
- Mentre que un 8.27% de les nenes diuen que el mestre o mestra les crida l'atenció i les castiga sovint o sempre, els nens representen en aquests valors el 23.77% Més de 15 punts de diferència.

D'aquestes preguntes del qüestionari, referides més específicament a la comprovació o no d'estereotips de gènere entre els infants, les tres últimes són força rellevants i tenen a veure amb l'acord o el desacord en què:

- Els nens facin una exhibició d'aeròbic,
- les nenes preguin part en una competició de futbol, i
- nens i nenes facin Educació Física per separat.

Els seus resultats són:

Acord o desacord en què els nens facin una exhibició d'aeròbic

Taula de contingència 53 Sexe & Nens facin aeròbic

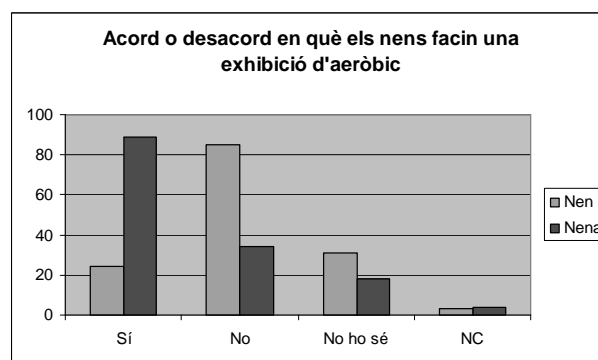
Recompte

		Nens facin aeròbic			
		Sí	No	No ho sé	NC
Sexe	Nen	24	85	31	3
	Nena	89	34	18	4
Total		113	119	49	7
					288

Proves de chi-quadrat 53

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	63,018(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	66,183	4	,000
Asociación lineal por lineal	,010	1	,919
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 53

Acord o desacord en què les nenes participin en una competició de futbol

Taula de contingència 54 Sexe & Nenes juguin a futbol

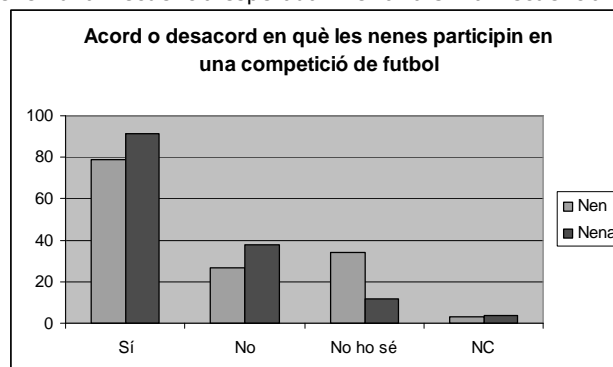
Recompte

		Nenes juguin a futbol			
		Sí	No	No ho sé	NC
Sexe	Nen	79	27	34	3
	Nena	91	38	12	4
Total		170	65	46	7
					288

Proves de chi-quadrat 54

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	13,417(a)	4	,009
Razón de verosimilitudes	13,871	4	,008
Asociación lineal por lineal	,040	1	,842
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 54

Les dades mostren dues situacions relacionades, alhora que oposades: una millor acceptació per part de l'alumnat a què les nenes practiquin esports com el futbol, més que no pas que els nens puguin prendre part a una exhibició d'aeròbic.

Concretem aquesta idea amb els percentatges corresponents. Pel que fa a la possibilitat que els *nens facin aeròbic...*

- El 61.37% de les nenes ho veurien bé, i també estarien d'acord un 16.78% dels nens.
- No estarien d'acord en veure nens fent aeròbic el 23.44% de les nenes, ni el 59.44% dels nens.
- Hi ha també un destacable marge per a la indecisió, doncs el 12.41% de les nenes i el 21.67% dels nens no sabrien si mostrar acord o desacord.
- El 2.75% de les nenes i el 2.09% dels nens no contesten.

D'altra banda, davant una situació en què les *nenes participin en un campionat de futbol...*

- El 62.75% de les nenes estarien d'acord, igual que el 55.24% dels nens, diferència significativa amb el percentatge de nens que mostraven acord a què els membres del seu mateix sexe fessin aeròbic.
- Hi ha més nenes (26.20%) que es mostren contràries a la participació femenina en el futbol, que no pas nens (18.88%).
- El valor 'no ho sé' mostra més presència de dubtes entre els nens. Aquests representen el 23.77%, mentre que les nenes són el 8.27%
- El 2.75% de les nenes i el 2.09% dels nens no contesten a la pregunta.

L'SPSS troba diferències estadístiques significatives en ambdós casos.

A més, la diferència estadística és més significativa en el cas de la variable sobre l'acord o desacord en què els nens facin una exhibició d'aeròbic, que no en la relacionada amb la possibilitat que siguin les nenes les que participin en una competició de futbol.

Queda per veure en aquest segon objectiu del treball (detecció d'estereotips), la postura dels infants davant una situació d'Educació Física separada segons el sexe:

Acord o desacord en què nens i nenes facin Educació Física per separat

Taula de contingència 55 Sexe & Educació Física per separat

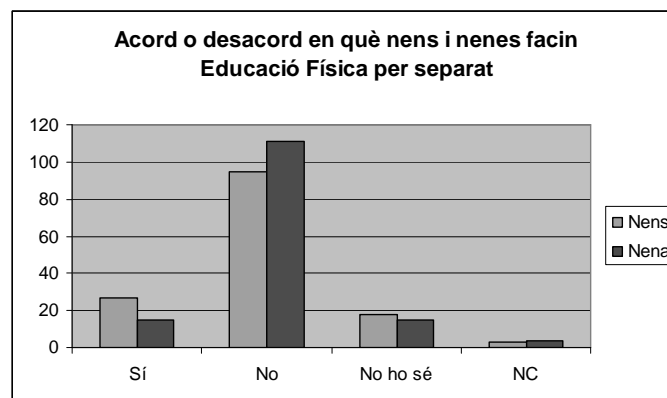
Recompte

		Educació Física per separat			
		Sí	No	No ho sé	NC
Sexe	Nen	27	95	18	3
	Nena	15	111	15	4
Total		42	206	33	7
		Total	143	145	288

Proves de chi-quadrat 55

	Valor	gl	Sig. asimptòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	5,130(a)	4	,274
Razón de verosimilitudes	5,181	4	,269
Asociación lineal por lineal	,011	1	,916
N de casos válidos	288		

a. 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 55

En la seva majoria, tot i les situacions de conflicte que es puguin donar a les classes per raons de sexe, els infants s'estimen més fer l'Educació Física conjuntament. Però, cal considerar aspectes com ara:

- El 18.88% dels nens estaria d'acord en fer Educació Física per separat, més de 8 punts per sobre que les nenes, que són en aquest valor un 10.34%
- La majoria abans esmentada, no partidària d'una Educació Física separada segons el sexe, està representada per un 76.55% de les nenes, que superen en gairebé 10 punts als seus companys nens (66.43%).
- No saben si mostrar acord o desacord un 10.34% de les nenes i un 12.58% dels nens.

L'SPSS, però, no detecta diferències estadístiques significatives.

4.3. Activitats portades a terme, segons el sexe, al pati i a les activitats extraescolars

En el qüestionari, les últimes tres preguntes fan referència a les **activitats que nens i nenes duen a terme al pati i amb qui les fan**, així com també se'ls pregunta per la manera com ocupen el seu **temps extraescolar**.

Pel que fa al temps de pati, els infants han contestat dues preguntes, referides a què fan o a què juguen (podien posar fins a un màxim de tres activitats), i amb quines tres persones estan normalment en aquests moments d'esbarjo:

Companys i companyes de joc al pati

Taula de contingència 56 Sexe & Al pati jugo amb...

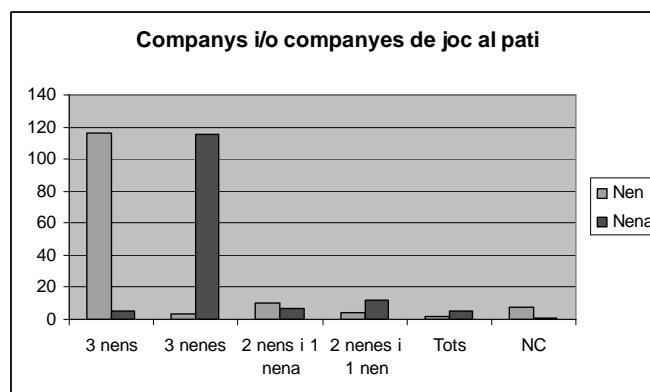
Recompte

		Al pati jugo amb...					
		Tres nens	Tres nenes	Dos nens i una nena	Dues nenes i un nen	Tots	NC
Sexe	Nen	116	3	10	4	2	8
	Nena	5	115	7	12	5	1
Total		121	118	17	16	7	9
		Total					
		288					

Proves de chi-quadrat 56

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	219,443(a)	6	,000
Razón de verosimilitudes	274,196	6	,000
Asociación lineal por lineal	,004	1	,947
N de casos válidos	288		

a. 6 casillas (42,9%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 56

La majoria de nens opta per altres nens com a companys de pati, i la majoria de nenes fa el propi amb les seves companyes. Traduïdes a percentatges, les dades són:

Nenes

- El 79.31% és al pati amb tres companyes nenes, percentatge que es distancia notablement del 3.44% que és al pati amb tres nens.
- El 4.82% té com a companys de pati dos nens i una nena.

- El 8.27% (més de 4 punts per sobre que l'anterior) és al pati amb dues nenes i un nen.
- Un 3.44% és al pati amb tothom.

Nens

- El 81.11% és al pati amb tres nens, mentre que només el 2.09% hi és amb tres nenes.
- Un 6.99% passa aquest temps d'esbarjo amb dos nens i una nena.
- Un 2.79% el passa amb dues nenes i un nen (més de 4 punts per sota amb la dada anterior).
- Un 1.39% és al pati amb tothom.
- El 5.59% no contesta a la pregunta.

L'SPSS amb el càlcul del chi-quadrat ha trobat diferències estadístiques significatives.

Un cop identificades les companyies de nenes i nens al pati, és el moment de comprovar a quines activitats o jocs dediquen aquest temps.

Per qüestió d'espai d'aquest treball, i d'amplitud de les taules de contingència en aquesta variable, no és possible aportar la representació gràfica. Però, hi ha tres *activitats estrella* al pati: futbol, bàsquet i els jocs d'atrapar, que apareixen a la majoria de les tres opcions que tenien nenes i nens per respondre:

Futbol

- És assenyalat en primera opció pel 25.51% de les nenes i pel 62.23% dels nens.
- En segona opció és escollit pel 10.34% de les nenes i pel 16.08% dels nens.
- Apareix com a tercera opció pel 4.82% de les nenes i el 6.29% dels nens.

Bàsquet

- Primera opció pel 5.51% de les nenes i del 4.19% dels nens.
- És la segona preferència del 8.27% de les nenes i del 20.97% dels nens.
- Tercera opció pel 3.44% de les nenes i el 8.39% dels nens.

Jocs d'atrapar

- Són la primera activitat del pati per l'11.03% de les nenes i el 7.69% dels nens.
- Escollits en segon terme pel 8.27% de les nenes i el 15.38% dels nens.
- Tercera opció pel 12.41% de les nenes i el 6.89% dels nens.

Altra activitat de pati que crida l'atenció per la diferència entre sexes és la de 'parlar'. És una activitat assenyalada tant per nenes com per nens, però la diferència entre els percentatges d'unes i d'uns altres és notòria:

- El 15.17% de les nenes i el 2.09% dels nens (més de 13 punts menys) la tenen com a primera preferència per passar el temps de pati.
- El 10.34% de les nenes i el 6.29% dels nens (més de 4 punts menys aquests) l'assenyalen com a segona opció.
- És la tercera opció pel 8.27% de les nenes i el 4.19% dels nens.

Hi ha més activitats mencionades per ambdós sexes, amb percentatges poc significatius i sense diferències entre sexes destacables. Algunes són: jocs, ping-pong, voleibol, pitxi, gimnàstica, atletisme, amagar, a mans i palmes, la cassola, o la *gameboy*.

Per últim, com a aspecte interessant per l'objectiu de l'estudi, s'assenyalen les activitats de pati mencionades només per nenes, o només per nens. Aquestes són¹¹:

Nenes

- Saltar a corda (4.13% de les nenes).
- Balls o danses (2.75%).
- Karate (0.68%).
- Joc de la xarranca (0.68%).

Nens

- Tennis (0.69% dels nens).
- Handbol (2.09%).
- Judo (0.68%).

L'SPSS ha trobat diferències estadístiques significatives.

Sobre les activitats extraescolars, els resultats obtinguts a partir de les respostes de l'alumnat es poden veure reflectits a les taules i el gràfic següents:

¹¹ Tot i que alguns percentatges puguin resultar incoherents en relació a les característiques de l'activitat en sí (per exemple, per jugar a tennis són necessaris com a mínim dos jugadors/es), estan calculats sempre en referència estricta a les respostes dels infants.

Pràctica d'algun esport o activitat física com a extraescolar

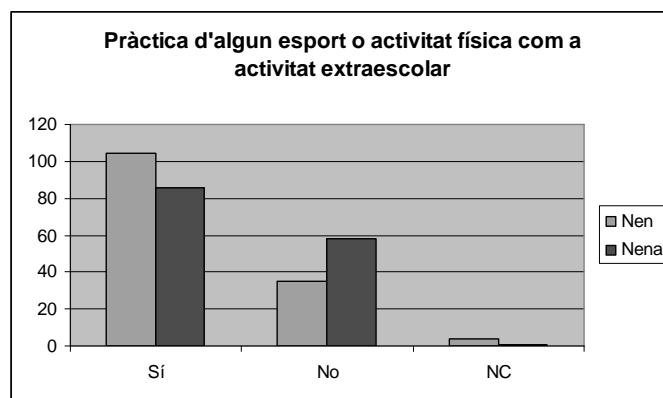
Taula de contingència 57 Sexe & Activitat extraescolar
Recompte

		Activitat extraescolar			
		Sí	No	NC	Total
Sexe	Nen	104	35	4	143
	Nena	86	58	1	145
Total		190	93	5	288

Proves de chi-quadrat 57

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,380(a)	3	,025
Razón de verosimilitudes	9,874	3	,020
Asociación lineal por lineal	,794	1	,373
N de casos válidos	288		

a. 4 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 57

Els nens practiquen més activitats extraescolars relacionades amb l'esport i l'activitat física que no pas les nenes. De fet:

- Practica esport fora de l'escola el 72.72% dels nens i el 59.31% de les nenes.
- No practica cap activitat extraescolar relacionada amb l'activitat física el 24.47% dels nens ni el 40% de les nenes.

L'SPSS troba diferències significatives tant en el cas de si els infants fan o no algun esport o activitat física en horari extraescolar, com, en cas afirmatiu, el tipus d'activitat. Aquest últim aspecte presenta encara una diferència estadística més significativa que el fet de realitzar o no esport i activitat física fora de l'escola. Per la seva extensió, no apareix la taula de contingència, però sí es facilita la prova del chi-quadrat:

Proves de chi-quadrat 57b – Tipus d'activitat extraescolar practicada

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	62,863(a)	20	,000
Razón de verosimilitudes	72,367	20	,000
Asociación lineal por lineal	9,913	1	,002
N de casos válidos	288		

a. 32 casillas (76,2%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

4.4. Representació que del joc i l'esport (si és masculí o femení) en tenen les nenes i els nens

La idea o representació que l'alumnat se'n fa dels diferents esports i jocs s'intenta captar en el qüestionari amb una pregunta, formada per 25 ítems referents a 25 esports o jocs diferents (veure pregunta 59 del qüestionari, annex 1). La intenció és que nens i nenes indiquin si cadascuna d'aquestes activitats o esports són, al seu parer, més pròpies de nenes, de nens, indiferents pel que fa al sexe, o si no sabrien ben bé com catalogar-les.

Els resultats deixen palès que encara avui hi ha un conjunt d'activitats que els nens i les nenes identifiquen com a clarament femenines (*activitats roses*), i un altre grup identificat gairebé en exclusiva amb el sexe masculí (*activitats blaves*).

Tanmateix, destaca el sorgiment de les conegudes com a *activitats neutres*, aquelles que són considerades tant de nenes com de nens. Són les defensades en aquest treball com a *activitats blanques*.

Segons l'SPSS, dels 25 esports, jocs i activitats proposats en el qüestionari, tots presenten diferències estadístiques significatives, amb l'excepció de l'hoquei, l'handbol, la boxa i el voleibol.

Les activitats identificades amb el sexe femení són aquelles relacionades bàsicament amb l'àmbit de l'expressió corporal i les gimnàstiques:

Ballet

Taula de contingència 58 Sexe & Ballet

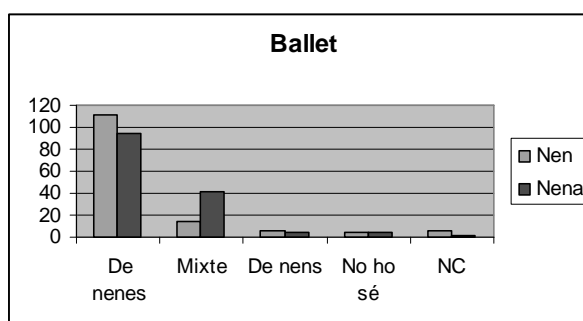
Recompte

		Ballet					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	112	14	6	5	6	143
	Nena	94	41	5	4	1	145
	Total	206	55	11	9	7	288

Proves de chi-quadrat 58

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	18,588(a)	4	,001
Razón de verosimilitudes	19,572	4	,001
Asociación lineal por lineal	,675	1	,411
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 58

Aeròbic

Taula de contingència 59 Sexe & Aeròbic

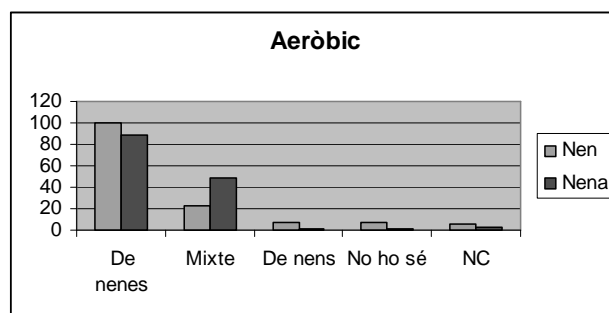
Recompte

		Aeròbic					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	100	23	7	7	6	143
	Nena	89	49	2	2	3	145
	Total	189	72	9	9	9	288

Proves de chi-quadrat 59

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,572(a)	4	,002
Razón de verosimilitudes	17,134	4	,002
Asociación lineal por lineal	,919	1	,338
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 4,47.

Gràfic 59

Gimnàstica rítmica

Taula de contingència 60 Sexe & Gimnàstica Rítmica

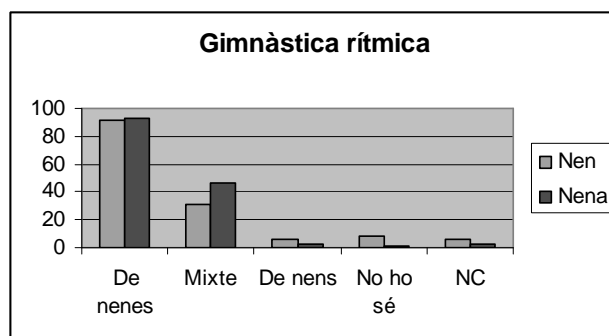
Recompte

		Gimnàstica Rítmica					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	92	31	6	8	6	143
	Nena	93	47	2	1	2	145
	Total	185	78	8	9	8	288

Proves de chi-quadrat 60

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,719(a)	4	,013
Razón de verosimilitudes	13,681	4	,008
Asociación lineal por lineal	3,655	1	,056
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 60

Saltar a corda

Taula de contingència 61 Sexe & Saltar a corda

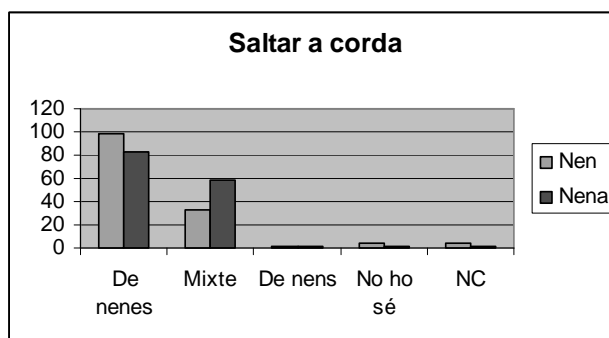
Recompte

		Saltar a corda					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	99	33	2	4	5	143
	Nena	83	58	1	1	2	145
	Total	182	91	3	5	7	288

Proves de chi-quadrat 61

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	11,680(a)	4	,020
Razón de verosimilitudes	11,947	4	,018
Asociación lineal por lineal	,250	1	,617
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 61

Aquestes són les activitats que els infants més han titllat en el qüestionari com a esports o jocs propis de nenes, i els percentatges corresponents són:

Ballet

- El 64.82% de les nenes i el 78.32% dels nens consideren el ballet una activitat femenina.
- Les nenes són més proclius a considerar aquesta disciplina com a activitat mixta. En concret, són un 28.27% enfront del 9.79% dels nens que també la consideren així.
- Només el 3.44% de les nenes i el 4.19% dels nens veuen el ballet com una activitat masculina.
- El 2.75% de les nenes i el 3.49% dels nens se situen en el 'No ho sé', mentre que el 4.19% dels nens no contesten.

Aeròbic

- Aquesta activitat és considerada femenina pel 61.37% de les nenes i el 69.93% dels nens.
- És mixta pel 33.79% de les nenes i el 16.08% dels nens.
- Només un 1.37% de les nenes i un 4.89% dels nens la consideren masculina.
- No saben com catalogar-la un 1.37% de les nenes, ni un 4.89% dels nens.
- No contesta la pregunta el 2.06% de les nenes, ni el 4.19% dels nens.

Gimnàstica rítmica

- Aquesta modalitat de la gimnàstica és considerada femenina pel 64.13% de les nenes i el 64.33% dels nens.
- La consideren mixta el 32.41% de les nenes i el 21.67% dels nens, dades significatives si es té en compte el recorregut històric d'aquesta disciplina esportiva.
- Un 1.37% de les nenes i un 4.19% dels nens veuen aquest esport com a masculí.
- El 5.59% dels nens no saben què contestar, i el 4.19% d'ells no contesten.

Saltar a corda

- El 57.24% de les nenes i el 69.23% dels nens la cataloguen com a femenina.
- El 40% de les nenes i el 23.07% dels nens diuen que és mixta.
- Una única nena (0.68%) i el 1.29% dels nens consideren que és una activitat masculina.
- Una única nena també i el 2.79% dels nens no saben com classificar-la.
- El 1.37% de les nenes i el 3.49% dels nens no contesten.

Només dos esports són considerats masculins per a la majoria dels infants, el rugbi i la boxa:

Rugbi

Taula de contingència 62 Sexe & Rugbi

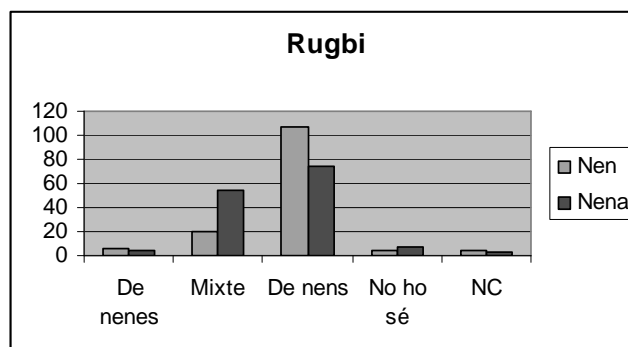
Recompte

		Rugbi					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	6	20	107	5	5	143
	Nena	5	55	75	7	3	145
	Total	11	75	182	12	8	288

Proves de chi-quadrat 62

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	22,871(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	23,558	4	,000
Asociación lineal por lineal	4,395	1	,036
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 62

Boxa

Taula de contingència 63 Sexe & Boxa

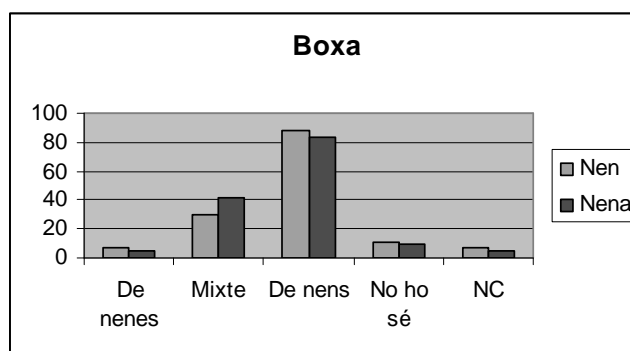
Recompte

		Boxa					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	7	30	88	11	7	143
	Nena	5	42	83	10	5	145
	Total	12	72	171	21	12	288

Proves de chi-quadrat 63

	Valor	gl	Sig. asimptòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,847(a)	4	,584
Razón de verosimilitudes	2,859	4	,582
Asociación lineal por lineal	,766	1	,382
N de casos válidos	288		

a. 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 5,96.

Gràfic 63

Tant un esport com l'altre són considerats masculins, encara que no deixa de ser significativa la valoració de 'mixte' atorgada per part de l'alumnat. Els percentatges poden ajudar a complementar aquesta observació:

Rugbi

- Considerat masculí pel 51.72% de les nenes i el 74.82% dels nens.
- Un percentatge considerable de les nenes (37.93%) el cataloguen d'esport mixte, no tant els nens (13.98%).
- Només un 3.44% de les nenes i un 4.19% dels nens el consideren un esport femení.
- No saben com classificar-ho el 4.82% de les nenes, ni el 3.49% dels nens.
- No contesta el 2.06% de les nenes i el 3.49% dels nens.

Boxa

- Considerat masculí pel 57.24% de les nenes i el 61.53% dels nens.
- Tornen a ser elles (28.96%) les que tendeixen a veure aquest esport com a mixte, encara que el percentatge de nois (20.97%) és superior que en el cas del rugbi.
- El 3.44% de les nenes i el 4.89% dels nens identifiquen la boxa com a una activitat femenina.
- No saben què contestar el 6.89% de les nenes, ni el 7.69% dels nens.
- No contesta el 3.44% de les nenes i el 4.89% dels nens.

Crida l'atenció el sorgiment d'un ample i divers conjunt d'activitats, jocs i esports considerats pels infants com a 'aptes' per ambdós sexes. Són el que a la bibliografia autores i autors anomenen *activitats neutres*:

Bàsquet

Taula de contingència 64 Sexe & Bàsquet

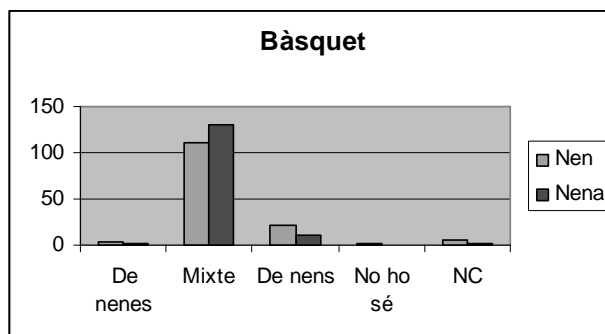
Recompte

		Bàsquet					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	3	111	22	2	5	143
	Nena	2	131	10	0	2	145
	Total	5	242	32	2	7	288

Proves de chi-quadrat 64

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,625(a)	4	,047
Razón de verosimilitudes	10,555	4	,032
Asociación lineal por lineal	3,641	1	,056
N de casos válidos	288		

a. 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,99.

Gràfic 64

Tennis

Taula de contingència 65 Sexe & Tennis

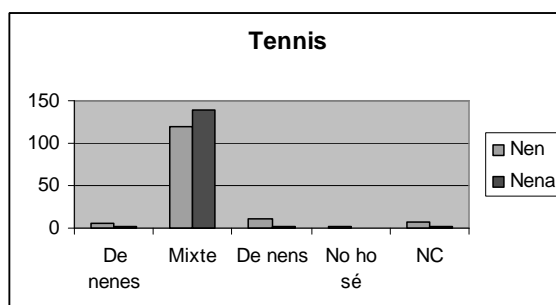
Recompte

		Tennis					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	5	119	10	1	8	143
	Nena	2	139	2	0	2	145
	Total	7	258	12	1	10	288

Proves de chi-quadrat 65

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,756(a)	4	,013
Razón de verosimilitudes	13,930	4	,008
Asociación lineal por lineal	4,966	1	,026
N de casos válidos	288		

a. 5 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es ,50.

Gràfic 65

Hoquei

Taula de contingència 66 Sexe & Hoquei

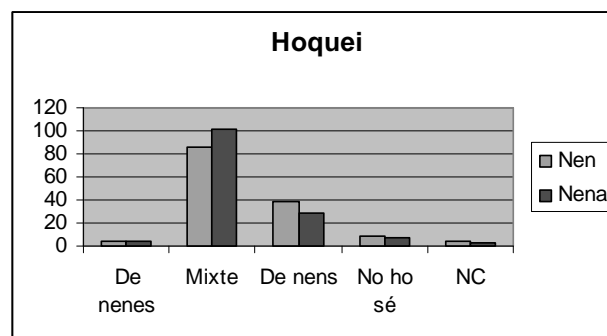
Recompte

		Hoquei					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	5	86	39	8	5	143
	Nena	4	102	29	7	3	145
Total		9	188	68	15	8	288

Proves de chi-quadrat 66

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	3,496(a)	4	,478
Razón de verosimilitudes	3,509	4	,477
Asociación lineal por lineal	1,478	1	,224
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 66

El joc del pitxi

Taula de contingència 67 Sexe & Pitxi

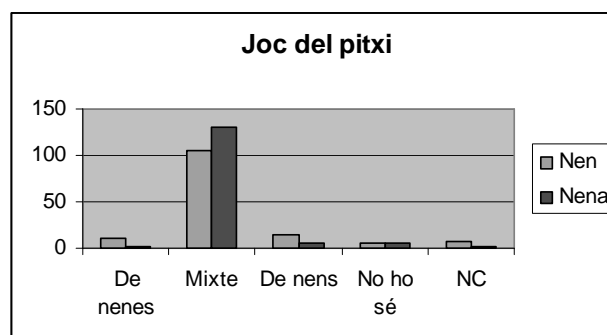
Recompte

		Pitxi					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	10	106	14	6	7	143
	Nena	2	131	5	6	1	145
Total		12	237	19	12	8	288

Proves de chi-quadrat 67

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,721(a)	4	,002
Razón de verosimilitudes	17,951	4	,001
Asociación lineal por lineal	4,261	1	,039
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 67

Handbol

Taula de contingència 68 Sexe & Handbol

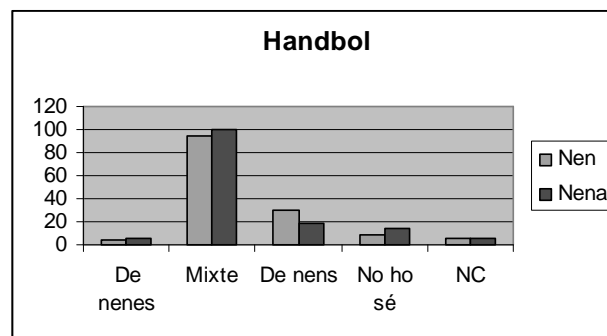
Recompte

		Handbol					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	5	94	30	8	6	143
	Nena	6	100	18	15	6	145
Total		11	194	48	23	12	288

Proves de chi-quadrat 68

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	5,393(a)	4	,249
Razón de verosimilitudes	5,459	4	,243
Asociación lineal por lineal	,000	1	,995
N de casos válidos	288		

a. 0 casillas (,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 5,46.

Gràfic 68

Natació

Taula de contingència 69 Sexe & Natació

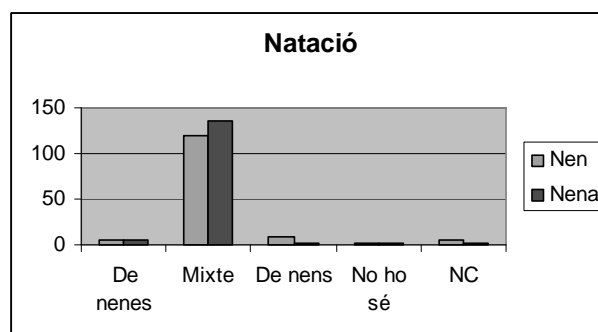
Recompte

		Natació					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	6	120	9	2	6	143
	Nena	5	136	1	1	2	145
Total		11	256	10	3	8	288

Proves de chi-quadrat 69

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	9,811(a)	4	,044
Razón de verosimilitudes	10,872	4	,028
Asociación lineal por lineal	3,387	1	,066
N de casos válidos	288		

a. 5 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 69

Activitats a l'aire (paracaigudisme, ala delta...)

Taula de contingència 70 Sexe & Activitats a l'aire

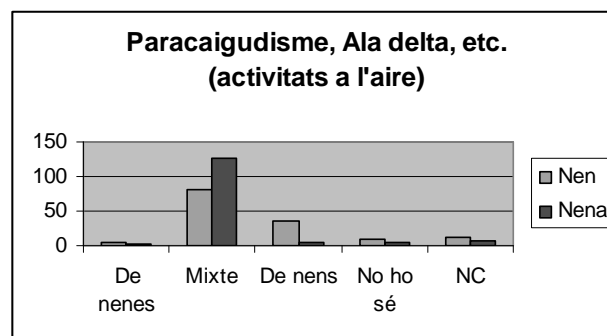
Recompte

		Activitats a l'aire					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	4	81	36	10	12	143
	Nena	3	127	4	5	6	145
	Total	7	208	40	15	18	288

Proves de chi-quadrat 70

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	39,571(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	43,570	4	,000
Asociación lineal por lineal	8,190	1	,004
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 70

Voleibol

Taula de contingència 71 Sexe & Voleibol

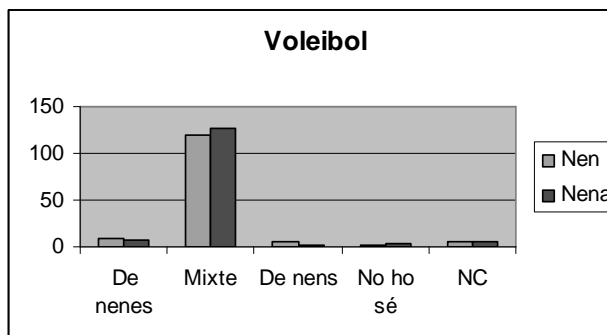
Recompte

		Voleibol					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	9	120	6	2	6	143
	Nena	8	126	2	3	6	145
	Total	17	246	8	5	12	288

Proves de chi-quadrat 71

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	2,391(a)	4	,664
Razón de verosimilitudes	2,486	4	,647
Asociación lineal por lineal	,004	1	,949
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 71

Esquí

Taula de contingència 72 Sexe & Esquí

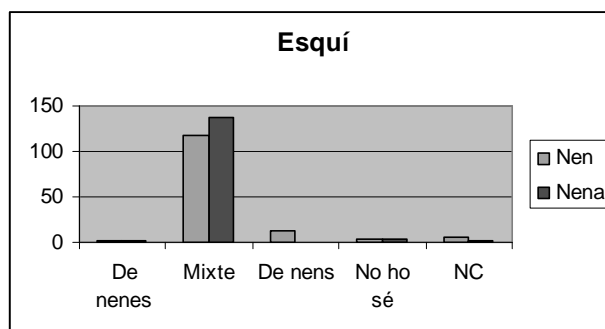
Recompte

		Esquí					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	2	118	13	4	6	143
	Nena	2	138	0	3	2	145
	Total	4	256	13	7	8	288

Proves de chi-quadrat 72

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,692(a)	4	,002
Razón de verosimilitudes	21,808	4	,000
Asociación lineal por lineal	4,551	1	,033
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 72

Activitats d'aventura (ràfting...)

Taula de contingència 73 Sexe & Activitats d'aventura

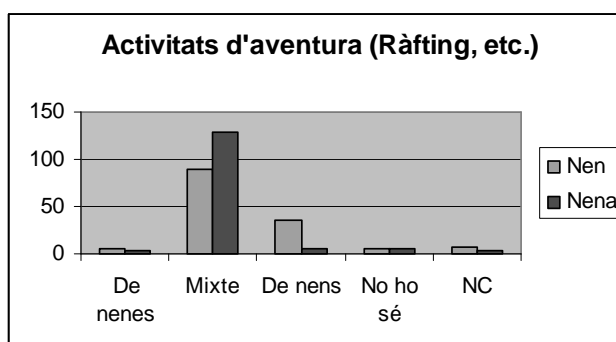
Recompte

		Activitats d'aventura					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	5	89	36	6	7	143
	Nena	3	128	6	5	3	145
	Total	8	217	42	11	10	288

Proves de chi-quadrat 73

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	30,616(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	33,050	4	,000
Asociación lineal por lineal	6,532	1	,011
N de casos válidos	288		

a 3 casillas (30,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,97.

Gràfic 73

Anar en bicicleta

Taula de contingència 74 Sexe & Anar en bicicleta

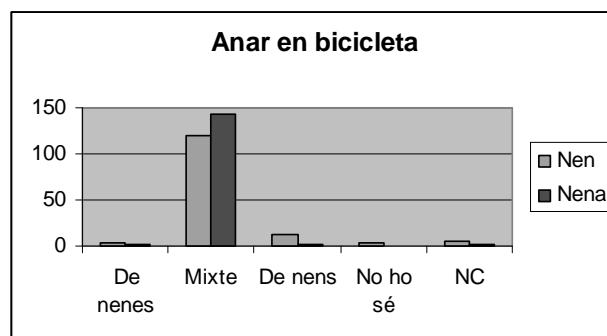
Recompte

		Anar en bicicleta					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	3	119	12	4	5	143
	Nena	1	142	1	0	1	145
Total		4	261	13	4	6	288

Proves de chi-quadrat 74

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	18,988(a)	4	,001
Razón de verosimilitudes	22,489	4	,000
Asociación lineal por lineal	6,526	1	,011
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,99.

Gràfic 74

Escalada

Taula de contingència 75 Sexe & Escalada

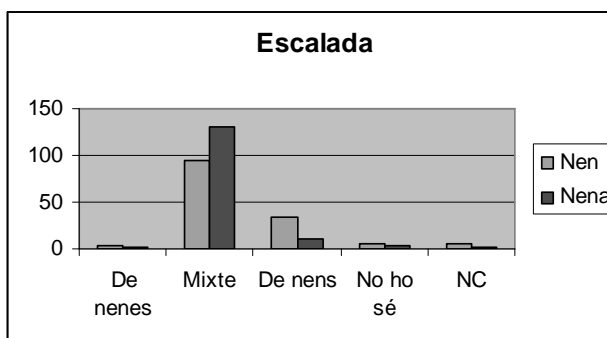
Recompte

		Escalada					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	4	95	34	5	5	143
	Nena	1	130	10	3	1	145
Total		5	225	44	8	6	288

Proves de chi-quadrat 75

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	23,489(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	24,629	4	,000
Asociación lineal por lineal	8,387	1	,004
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,48.

Gràfic 75

Golf

Taula de contingència Sexe 76 * Golf

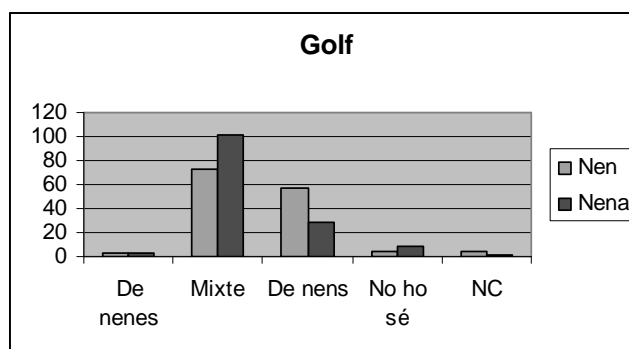
Recompte

		Golf					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	3	73	57	5	5	143
	Nena	3	102	29	9	2	145
Total		6	175	86	14	7	288

Proves de chi-quadrat 76

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	16,337(a)	4	,003
Razón de verosimilitudes	16,586	4	,002
Asociación lineal por lineal	4,355	1	,037
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,98.

Gràfic 76

Windsurf

Taula de contingència 77 Sexe * Windsurf

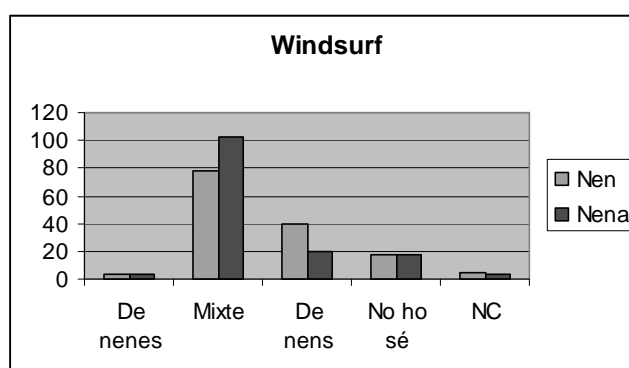
Recompte

		Windsurf					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	3	78	40	17	5	143
	Nena	3	102	20	17	3	145
Total		6	180	60	34	8	288

Proves de chi-quadrat 77

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	10,353(a)	4	,035
Razón de verosimilitudes	10,497	4	,033
Asociación lineal por lineal	2,557	1	,110
N de casos válidos	288		

a 4 casillas (40,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 2,98.

Gràfic 77

Aquestes activitats, jocs i esports són, en el qüestionari, les que els infants han considerat aptes tant per a nenes com per a nens. Destaca el fet que són la majoria de les proposades a la pregunta corresponent (veure pregunta 59, annex 1).

El percentatge de l'alumnat que les ha identificat d'aquesta manera, pot consultar-se a la taula següent:

ACTIVITATS NEUTRES SEGONS L'ALUMNAT		
Activitat, joc o esport	Percentatges	
	Nenes	Nens
Bàsquet	90.34 %	77.62 %
Tennis	95.86 %	83.21 %
Hoquei	70.34 %	60.13 %
El joc del pitxi	90.34 %	74.12 %
Handbol	68.96 %	65.73 %
Natació	93.79 %	83.91 %
Activitats a l'aire	87.58 %	56.64 %
Voleibol	86.89 %	83.91 %
Esquí	95.17 %	82.51 %
Activitats d'aventura	88.27 %	62.23 %
Anar en bicicleta	97.93 %	83.21 %
Escalada	89.65 %	66.43 %
Golf	70.34%	70.34%
Windsurf	51.04%	54.54%

Taula 6. Activitats, jocs i esports neutres segons l'alumnat

S'observa una inclinació superior de les nenes que no pas dels nens a obrir a tothom les diferents activitats, jocs i esports.

A més, en el cas dels percentatges de la taula inferiors al 70%...

- la majoria restant de les nenes opta per catalogar l'esport com a masculí. És el cas de l'handbol (masculí pel 12.41% de les nenes), el golf (20%), i el windsurf (13.79%).
- I la majoria restant en el cas dels nens opta per identificar els esports en concret també com a masculins. És el cas de l'hoquei (27.27% dels nens el consideren masculí), l'handbol (20.97%), les activitats a l'aire (25.17%), activitats d'aventura (25.17%), l'escalada (23.77%), l golf (39.86%), i el windsurf (27.97%).

Per últim, és interessant assenyalar que d'aquestes activitats i esports, hi ha varies que resulten *especials* pels resultats obtinguts. La causa és que les opinions de l'alumnat apareixen clarament dividides en dos grups: els que consideren l'activitat o esport com a mixte i els que s'inclinen cap a un sexe en concret. Són els casos del futbol, els esports de lluita, el patinatge artístic, el motociclisme, i els balls tradicionals.

Futbol

Taula de contingència 78 Sexe & Futbol

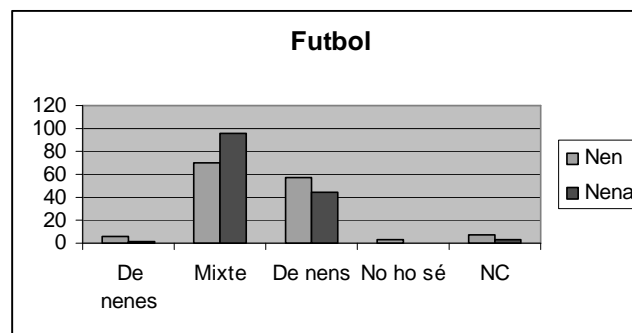
Recompte

		Futbol					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	6	70	57	3	7	143
	Nena	2	96	44	0	3	145
Total		8	166	101	3	10	288

Proves de chi-quadrat 78

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	12,332(a)	4	,015
Razón de verosimilitudes	13,651	4	,008
Asociación lineal por lineal	3,799	1	,051
N de casos válidos	288		

a 5 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 1,49.

Gràfic 78

Esports de lluita (Karate, judo, etc.)

Taula de contingència 79 Sexe & Esports de lluita

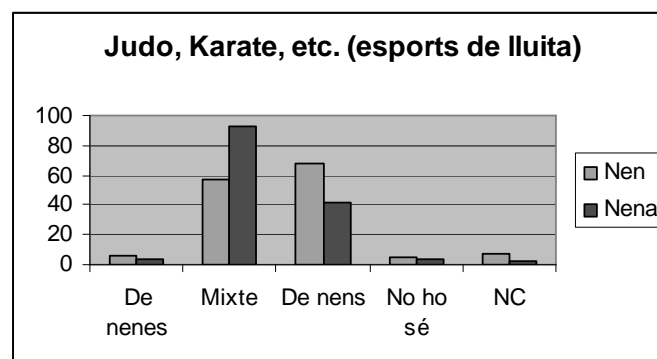
Recompte

		Esports de lluita					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	6	57	68	5	7	143
	Nena	4	93	42	4	2	145
Total		10	150	110	9	9	288

Proves de chi-quadrat 79

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	18,061(a)	4	,001
Razón de verosimilitudes	18,371	4	,001
Asociación lineal por lineal	7,993	1	,005
N de casos válidos	288		

a 5 casillas (50,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 4,47.

Gràfic 79

Patinatge artístic

Taula de contingència 80 Sexe & Patinatge artístic

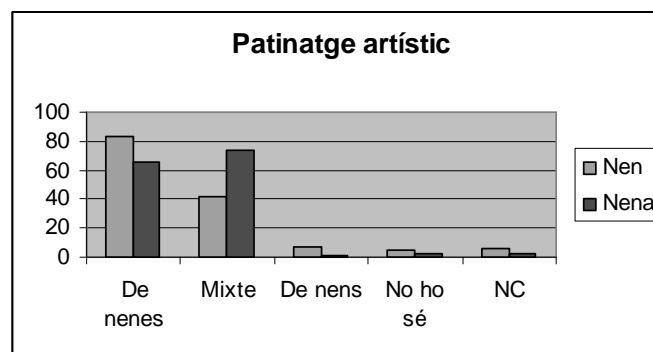
Recompte

		Patinatge artístic					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	83	42	7	5	6	143
	Nena	66	74	1	2	2	145
Total		149	116	8	7	8	288

Proves de chi-quadrat 80

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	18,540(a)	4	,001
Razón de verosimilitudes	19,356	4	,001
Asociación lineal por lineal	,902	1	,342
N de casos válidos	288		

a 6 casillas (60,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 80

Motociclisme

Taula de contingència 81 Sexe & Motociclisme

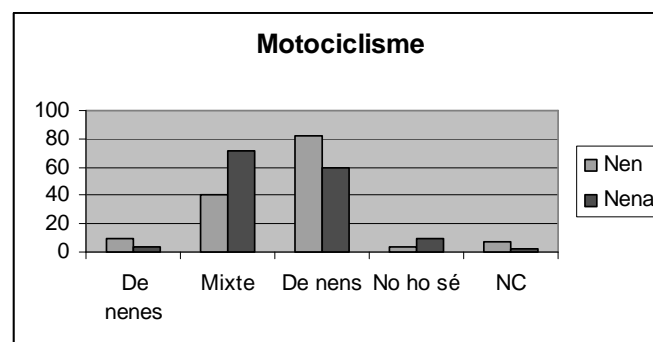
Recompte

		Motociclisme					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	10	41	82	3	7	143
	Nena	4	71	59	9	2	145
Total		14	112	141	12	9	288

Proves de chi-quadrat 81

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	20,124(a)	4	,000
Razón de verosimilitudes	20,627	4	,000
Asociación lineal por lineal	3,537	1	,060
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 4,47.

Gràfic 81

Balls tradicionals

Taula de contingència 82 Sexe & Balls tradicionals

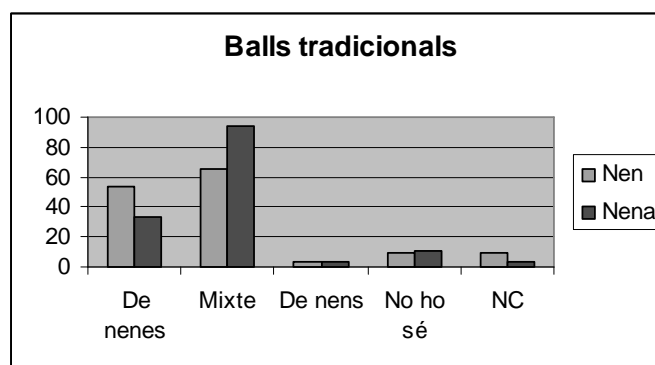
Recompte

		Balls tradicionals					Total
		De nenes	Mixte	De nens	No ho sé	NC	
Sexe	Nen	54	65	4	10	10	143
	Nena	33	94	3	11	4	145
	Total	87	159	7	21	14	288

Proves de chi-quadrat 82

	Valor	gl	Sig. asintótica (bilateral)
Chi-cuadrado de Pearson	13,107(a)	4	,011
Razón de verosimilitudes	13,272	4	,010
Asociación lineal por lineal	,488	1	,485
N de casos válidos	288		

a 2 casillas (20,0%) tienen una frecuencia esperada inferior a 5. La frecuencia mínima esperada es 3,48.

Gràfic 82

Aquests cinc esports o activitats són majoritàriament considerades...

1. D'una banda, mixtes (destacant sempre per sobre el percentatge de nenes en aquest valor)

	ACTIVITAT MIXTA PER...	
	Nenes	Nens
Futbol	66.20 %	48.95 %
Esports de lluita	64.13 %	39.86 %
Patinatge artístic	51.03 %	29.37 %
Motociclisme	48.96 %	28.67 %
Balls tradicionals	64.82 %	45.45 %

Taula 7. Activitats mixtes segons el sexe

2. D'altra banda, femenines en el cas del patinatge artístic (45.51% de nenes i 58.04% de nens) i els balls tradicionals (22.75% i 37.76%), i masculines pel que fa al futbol (30.34% i 39.86% de nenes i de nens, respectivament), els esports de lluita (28.96% i 47.55%) i el motociclisme (40.68% i 57.34%).

5. CONCLUSIONS

A continuació, es formulen les conclusions d'aquest treball. Estan estructurades en quatre blocs, corresponents als objectius que ens plantejàvem a l'inici de la recerca, i seguint així la mateixa estructura que l'anàlisi dels resultats.

Sobre les preferències de les nenes i els nens en les activitats pròpies de l'Educació Física i l'esport (Objectiu 1)

Pel que fa al **tipus d'activitat**, nenes i nens mostren les seves preferències, les quals reafirmen fins a cert punt estudis i teories. De fet, els resultats d'aquest treball evidencien la tendència de les nenes a escollir jocs i activitats relacionats amb el ball i la dansa, les gimnàstiques, o el teatre i la mímica. Per la seva banda, els nens s'identifiquen més amb activitats, esports i jocs de lluita, o activitats gimnàstiques vinculades amb les acrobàcies.

I és que en aquest últim cas, les activitats gimnàstiques tal i com estan formulades en el qüestionari (annex 1), fan més referència a la gimnàstica esportiva o artística, on l'element principal són els exercicis acrobàtics. Potser sigui aquesta la raó per la qual tant nenes com nens mostren força preferència envers l'activitat, doncs recordem que fins al moment aquesta és l'única modalitat gimnàstica amb igual predomini d'homes que de dones.

Els jocs d'atrapar marquen la diferència en aquestes activitats, doncs en general són del gust tant de nenes com de nens. Són jocs populars entre els infants, que es donen fins i tot en el joc espontani d'aquests ja de ben petits. A més, són molt utilitzats a les classes d'Educació Física i a l'esport extraescolar, especialment com a recurs per a la part inicial d'activació o d'escalfament previ.

Les activitats o esports amb **suport musical** (més propis de l'àmbit de l'expressió corporal), reafirmen en certa manera les teories de les autores i autors que inclinen més a les nenes que no pas als nens en aquestes pràctiques.

Tanmateix, continua havent-hi un percentatge de nens proper a la meitat de la mostra masculina als que sí els agraden aquestes activitats, i que en aquest cas han entrat *en confrontació* amb l'altra meitat dels companys del mateix sexe, que no tenen entre les seves preferències activitats, jocs i esports d'aquest tipus.

Les nenes semblen acomodar-se també en esports o activitats sense música, encara que hi ha un percentatge que mostren el seu desinterès, en aquest cas superior que les que deien no tenir preferència per activitats amb suport musical.

Donat això, sembla contraproduent generalitzar la idea que les nenes s'estimen més activitats amb música que no pas els nens, encara que la tendència global pugui resultar aquesta.

Però si bé les preferències manifestades pels infants en aquest treball poden ser coherents amb gran part de les aportacions teòriques, potser sigui prudent no ser massa categòrics. Que hi ha una tendència a escollir

activitats, esports o jocs sota la influència dels valors dels models de gènere és clar. Però, també resulta necessari per a la recerca considerar els percentatges que donen indicis de canvi, ni que sigui de manera discreta o incipient. És el cas de les nenes que manifesten bastant o molta preferència per les activitats de lluita, o els nens que valoren d'igual manera les activitats relacionades amb el teatre i la màscara. També són representatives les nenes a les que no agraden les activitats més pròpies de l'expressió corporal, i els nens que fugen d'activitats amb contacte físic directe.

És possible que sigui en aquests moments quan aquestes dades hagin de ser valorades i se'ls atorgui un significat que doni pas a intervencions en la pràctica. O si més no, una raó de ser que faci caure la primera pedra del mur dels estereotips. Són nenes i nens que representen una minoria en el seu grup d'iguals, però que de fet poden acabar constituint el motor de canvi a les aules, els gimnasos de les escoles, els espais polivalents, les pistes esportives, o el pati de jocs.

I és que una cosa són les preferències dels infants, i una altra de ben diferent l'oferta i les possibilitats de pràctica que se'ls faciliten, sense oblidar els valors socials que els són imposats des d'edats primerenques i segons el seu sexe.

Que l'individu esculli una activitat i no altra no vol dir que aquesta activitat entri dintre de les seves preferències personals, ens passa als adults i més encara els passa als infants, que només poden acollir-se a allò que els és donat. Si aquesta oferta ve prèviament condicionada, la selecció que l'infant faci es veurà igualment influenciada.

A l'estat de la qüestió, Soler (2007) ja feia referència a aquests factors condicionants:

1. Els aspectes corporals de nenes i de nens que els identifiquen amb *models atlètics* als primers, i amb *destreses i habilitats coordinatives* a les segones, i
2. les característiques de la mateixa activitat que es duu a terme.

Altres cas és el dels **materials** utilitzats a les classes d'Educació Física. Els resultats derivats de les respostes de l'alumnat trenquen amb les teories que consideren la pilota com a material exclusiu masculí (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990). Si bé és cert que la pràctica totalitat dels nens tenen aquest material com a favorit, les nenes no són menys. Potser sense oferir-li tanta exclusivitat, elles com els seus companys també accepten de bon gust la pilota com a material de treball i joc a l'Educació Física i l'esport. Es podria considerar la pilota, doncs, com a material en procés d'asexualització (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990). Igualment, ambdós sexes s'acullen favorablement a l'opció de materials diferents a aquest. De fet, l'aparició de materials alternatius i la recuperació de materials i jocs tradicionals ha afavorit que tant nenes com nens s'apropin a un ús més igualitari del material d'Educació Física (Bonal, 1998; Soler & Prat, 2002).

Del conjunt d'activitats, i de les respostes dels infants, s'extreu també una major preferència dels nens per activitats, esports o jocs amb **esforç físic** i que impliquin **competició** que no de les nenes (Rodríguez & Lasaga, 2006; Vázquez, Fernández & López, 2000), tot i que torna a repetir-se el nombre

de casos que *surten* d'aquesta tònica: no es poden obviar el conjunt de nenes que agraeixen activitats intenses i/o competitives, ni el conjunt de nens als que també agraden activitats més tranquil·les i de cooperació. De fet, la preferència per un tipus d'activitat no té per què excloure el gust per l'altra.

Però siguin o no de caire competitiu, o d'una intensitat més o menys alta, els infants coincideixen en el gust pels jocs, esports o activitats d'equip (94.48% de les nenes i 94.40% dels nens). En cas que l'activitat sigui individual, les preferències o no preferències queden més repartides en ambdós sexes.

En relació al **treball o activitat en equip**, hi ha tres variables en el treball que poden relacionar-se amb aquesta preferència manifestada pels infants:

1. Formació dels grups per fer activitat: en parella, petit grup, o gran grup.
2. Formació del propi grup: només nens, només nenes, o nens i nenes junts.
3. La relació i contacte entre companys i companyes: activitats agafant les mans a un nen, agafant les mans a una nena, o activitats molt a prop uns dels altres.

De les tres opcions sobre la formació dels grups, nenes i nens no semblen tenir reticències en cap d'elles. Tant el treball en parella, com el dut a terme en petit i gran grup, compten amb la valoració positiva de la majoria de l'alumnat enquestat.

Altres temes diferents són la **formació del propi grup**, és a dir, aquell agrupament que no depèn de les directrius del professorat d'Educació Física, sinó que es deu a les afinitats entre els nens i les nenes d'un grup-classe, per exemple.

Davant la possibilitat d'agrupar-se per sexes, els nens volen que en el seu grup hi hagi només companys del mateix sexe, i les nenes volen el propi amb les seves companyes. No obstant, continua havent-hi una part de l'alumnat que no té problema en agrupar-se amb companys de l'altre sexe, i que inconscientment trenquen amb els estereotips. Entre ells, els nens que no volen jugar a futbol i s'estimen més xerrar tranquil·lament, i les nenes que sí volen jugar-hi.

Però, en la mateixa variable, l'opció de formar el propi grup per nens i nenes junts gaudeix del beneplàcit de la major part dels infants de la mostra, tot i que amb certa diferència pel que fa a una major acceptació dels grups mixtos per part de les noies que no dels nois, aspecte que es podria relacionar amb el valor de cooperació que segons teòriques i teòrics es pot atribuir més aviat al sexe femení (Rodríguez & Lasaga, 2006).

L'Educació Física com a matèria escolar en concret, i l'esport com a activitat en general, impliquen per les seves característiques un grau considerable de **contacte físic**. Aquest contacte pot provocar l'aparició de conflictes entre l'alumnat, especialment en el cas de sexes diferents, que donin lloc a situacions difícils de reconduir per part del professorat d'Educació Física. De fet, no és gens estrany trobar docents que canvien programacions o

activitats a canvi de no veure's en l'intent de gestionar un conflicte a l'aula (Soler, 2008). Aquesta actitud habitualment afavoreix a la majoria dominant i al·liona a la minoria, que potser intentarà cercar a les activitats extraescolars allò que inexplicablement se'ls nega a l'escola.

Als infants se'ls pregunta sobre les activitats, els jocs o els esports que impliquen relació i contacte entre companys i companyes, i entre les conclusions a les que les seves respostes donen peu, trobem:

- Tant a nenes com a nens els agraden les activitats amb contacte físic entre companys i companyes (70.34% i 63.63% respectivament).
- No obstant, en el moment de fer la pregunta concretant el sexe de la persona amb qui s'ha de prendre contacte, les respostes varien. En cas d'haver d'agafar de les mans a una nena, les companyes no mostren problema (84.13%), però els nens es mostren més reticents (els agrada a un 48.95%). La situació canvia en cas de donar la mà a un nen: part de les nenes passen a no mostrar massa preferència per la situació (49.65%), però, curiosament, tampoc és una situació agraïda pels companys del mateix sexe (a un 48.95% no els agrada).

Dades com les referides a **fer activitat davant algú** que mira, o la posició preferida a la **fila**, no donen lloc a conclusions significatives pel que fa al sexe de l'alumnat. Les respostes semblen més aviat el resultat de preferències personals, que poc o res tenen a veure amb el sexe de l'alumne o alumna.

Sí hi ha, però, una major disposició de l'alumnat a ser observats fent activitat, si qui els mira és el mestre o mestra d'Educació Física. Lògic, si és té en compte que en aquest cas és la figura adulta significativa, amb la qual els infants volen aconseguir una valoració positiva d'ells i d'elles com a alumnes.

També les respostes donades pels infants al **lloc on fer l'Educació Física** (a dins del gimnàs, o a l'aire lliure/pati) i al **lloc on jugar** (al mig de l'espai o als costats) poden relacionar-se amb les diferents teories assenyalades a l'estat de la qüestió d'aquest treball.

A la majoria de l'alumnat els agrada tant un lloc com un altre per fer les classes d'Educació Física, amb una certa preferència pels espais oberts que s'observa lleugerament superior en els nens. Les nenes, per la seva banda, mostren una inclinació pel gimnàs (espai tancat) una mica més acusada que els seus companys, aspecte que ja recullen a les seves aportacions García & Asins (1995), Bonal (1998) o Subirats & Tomé (2007).

El lloc on jugar (o l'espai ocupat) és un aspecte que pot contradir algunes aportacions teòriques (Tomé & Ruiz Mailló, 2002), doncs la major part de l'alumnat independentment del sexe s'estima més jugar al mig de pati o del gimnàs. A més, si filem prim amb les xifres, és major el nombre de nenes que opten pel mig de l'espai que no el nombre de nens, dels quals, a més, hi ha més d'un 20% que afirma no trobar-se a gust en aquest lloc davant del 16.55% de les companyes que opinen igual que ells.

Els costats de l'espai, pati o gimnàs, no gaudeixen de la mateixa preferència per part dels infants, tant nenes com nens. Sí hi ha una part de la mostra que juga en aquí, però sense diferències significatives pel que fa al sexe

(48.96% de les nenes i 50.34% dels nens). És més, si partim de les teories que relacionen els racons de l'espai com a lloc d'estança de les nenes (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990), aquesta dada fins i tot podria, en certa manera, començar a qüestionar-les.

Cal considerar, però, les aportacions de García & Asins (1995) sobre la complexitat de la interpretació de l'espai. Es tracta d'un aspecte que implica la part no conscient de la persona, així com la naturalització i la interiorització de les pràctiques socials.

De fet, l'aplicació del qüestionari d'aquest treball resulta del tot insuficient per treure conclusions fermes sobre el comportament espacial dels infants, més encara per determinar aquest comportament en funció del sexe. Nenes i nens poden respondre a on els agrada jugar, però això no té per què correspondre's amb on acaben jugant en la pràctica.

Adoptar una metodologia de caire mixta, on tècniques com aquest qüestionari puguin complementar-se amb d'altres de tipus qualitatiu (preferiblement l'observació), aportaria molta més riquesa en la recerca d'aspectes com, per exemple, la divisió dels espais.

L'aspecte espacial, doncs, roman com a "factor susceptible d'observació en la discriminació per qüestió de gènere" (Subirats & Tomé, 1992).

Sobre els estereotips de gènere presents a nenes i nens d'entre 6/12 anys en relació a l'Educació Física i l'esport (Objectiu 2)

Les **classes d'Educació Física** resulten agradables per a més del 95% tant de les nenes com dels nens de la mostra, dada que posaria en qüestió la teoria de què les noies no tenen preferència per aquesta matèria.

De fet, no hi ha cap nena que en el qüestionari assenyali el valor "gens" preferència de l'escala, però sí hi ha dos nens. No obstant, sí que són 6 les noies (4.13%) que diuen que aquestes classes li agraden "poc", i 2 els nois (1.39%).

A les classes, encara que una **activitat** pugui no ser del gust de l'alumnat, tant les nenes com els nens l'accepten de forma majoritària i la fan. En aquesta majoria, elles representen un percentatge superior als seus companys en gairebé 8 punts més (82.06% i 74.12% respectivament). D'ells, destaca el 4.19% dels que diuen no fer l'activitat proposada. Cap nena dóna aquesta resposta, de manera que en aquest cas l'actitud de rebel·lia explícita assenyalada per autors i autores com Vázquez, Fernández & López (2000) s'observaria en ells (tot i que en minoria), i no en elles.

Pel que fa a les preferències sobre les activitats que es fan a les classes d'Educació Física, la diversitat de respostes dels infants és ampla. Però, la major part de les activitats més assenyalades per ambdós sexes són relacionades amb esports i jocs.

El percentatge de noies a les que agrada l'esport és força superior al dels nois (13.79% i 7.69% respectivament), dada que entra en contradicció amb les aportacions teòriques que atribueixen al sexe femení cert desinterès per l'activitat física i l'esport, i la identificació d'aquests amb el sexe masculí (*Guía para una Educación no sexista*, 1990).

Possiblement estariem, doncs, en el tòpic que assenyala Vázquez (1996: 327,328):

"(...) se han generalizado una serie de tópicos sobre la educación física femenina como que (...) no tienen interés ellas mismas (*les dones*) en practicarlo (*l'exercici físic*)".

Les activitats i els esports més propis de l'expressió corporal queden en un segon pla: fins i tot és superior el percentatge de nenes que prefereixen un esport "típicament masculí" com el futbol (14.48%) que el percentatge de les que s'estimen més esports o activitats com la gimnàstica (11.72%), el ball i la dansa (1.37%, o l'aeròbic (2.06%). Destaca el fet que aquestes dues últimes pràctiques només han estat assenyalades per nenes, no per nens.

Una activitat també de l'àmbit de l'expressió corporal i assenyalada per nenes i per nens, és el teatre amb el 4.13% de les nenes i el 3.49% dels nens.

Una primera conclusió d'això ens portaria a preguntar-nos si és que realment als infants no els criden massa l'atenció aquestes activitats d'expressió corporal, o si la raó aniria més en la direcció d'una aplicació esbiaixada i seleccionada del currículum escolar. Selecció que pot donar-se pels diferents motius que Soler (2008) ja assenyalava a l'estat de la qüestió, a saber: manca de formació sobre expressió corporal per part del

professorat d'Educació Física, manca de temps lectiu (motiu recolzat en l'estatus inferior dels continguts de l'expressió corporal en comparació amb d'altres com els jocs i les activitats esportives), manca d'interès per part del mestre o mestra, etc.

Seguint amb la **figura docent**, les preferències dels infants pel que fa al sexe del seu mestre o la seva mestra d'Educació Física són quelcom indiferent per prop del 60% dels nens (58.04%) i més del 70% de les nenes (70.34%).

Alhora hi ha més nens que nenes que s'estimen més un mestre d'Educació Física home (23.07% i 10.34% respectivament), i un percentatge gairebé idèntic entre sí que troba millor una mestra d'Educació Física (19.31% de les nenes i 18.88% dels nens).

Tot i que aquest 23.07% dels nens pot fer pensar en la permanència encara del model estereotipat del mestre d'Educació Física, "home, alt i fort", la resta dels resultats donen lloc a relacionar-los amb les identifications que els infants poden fer amb una persona adulta del seu mateix sexe, o independentment d'aquest, amb experiències anteriors amb altres docents.

En el **sentiment de vergonya** per fer activitat davant la resta del grup-classe, la tendència és que les nenes mostren més pudor a l'hora de fer activitat davant del grup (el 37.24% té vergonya a vegades, i el 27.58% sovint o sempre). Aquests són sentiments de vergonya que des de les diferents aportacions teòriques es poden relacionar amb la sexualització del moviment corporal i amb la inhibició motriu assignada socialment a les nenes. Com assenyalen Bonal (1998), "en el moviment físic i en el joc quotidià es reproduïxen rols sexuals, relacions de poder, actituds que reforcen la definició de les cultures de gènere, etc.", i Soler (2005): "la fuerte asociación entre deporte y masculinidad y (...) la preocupación femenina acerca de la apariencia corporal".

Els nens semblen ser, per les seves respostes, més desimbolts en aquesta situació (el 50.34% mai té vergonya). I diem sembla perquè, de fet, no cal oblidar les diferències individuals de cadascú, independents del seu sexe. No es poden obviar percentatges com: el 33.79% de les nenes no té vergonya mai fent activitat davant el grup-classe, així com el 25.84% dels nens experimenten aquest sentiment a vegades, i el 21.67% d'ells ho fan sovint o sempre.

Respecte a la **relació professorat-alumne/a**, la intenció és saber com és aquesta relació a ulls dels infants, i si hi ha diferències segons el sexe d'aquests. Els resultats obtinguts permeten fer les conclusions següents:

Més de la meitat de les nenes (56.55%) no sap quina és la consideració que el mestre o mestra d'Educació Física té d'elles com alumnes. Si tenim en compte que en la mateixa situació es troba el 41.25% dels seus companys barons, podem pensar més aviat en un problema d'interacció del professorat cap al seu alumnat que no en una qüestió de gènere.

No obstant, no deixa de ser significatiu des del tema que ens ocupa que les noies superin en més de 15 punts el percentatge dels nois.

Contràriament, les nenes demanen més ajuda al mestre o mestra d'Educació Física que no pas els nens (57.24% i 44.75% respectivament, ho fan sovint o sempre). La diferència és en aquest cas de més de 12 punts. La situació contrària (no demanen mai ajuda) fa que els percentatges s'inverteixin, essent aquí el 18.88% dels nens i el 8.96% de les nenes. Gairebé 10 punts de diferència, que podrien estar relacionats amb els valors imposats al sexe masculí, com ara la pressió sociocultural entorn a la fortalesa i valor que pel fet de ser nois se'ls suposa (Rodríguez & Lasaga, 2006), però que també podrien ser conseqüència del desinterès o la no consideració de la necessitat d'ajuda per part del nen.

Pel que fa als **ànims** que el professorat dóna als alumnes davant d'una errada, es pot concloure que la majoria de les nenes i dels nens reben ànims del seu mestre o mestra, però que en cas de no rebre'ls són més els nens (16.08%) que no les nenes (4.13%). Gairebé 12 punts de diferència que poden fer pensar que la fortalesa que se'ls suposa als nois implica que tampoc rebin ànims quan potser els necessiten. De fet recordem que, com diu Soler (2008) "el sexisme no afecta només un grup sexual, sinó que perjudica a tot l'alumnat".

Les respostes sobre les **felicitações** docents quan un exercici surt bé afavoreix més ambdós grups, i, a més, inverteix els percentatges anteriors: ara són un 55.17% de les nenes felicitades i un 67.13% dels nens. Tornen a ser gairebé 12 punts, però en sentit contrari a l'anterior i que fan retornar a les aportacions de Vázquez (1996) quan assenyala la necessitat de "corregir los estereotipos sexistas en el comportamiento del profesorado (...)".

Aquesta última aportació teòrica ens servirà també com a suport del fet que el percentatge de nens que diuen fer sovint o sempre **demostracions** pràctiques a classe per demanda del mestre/a és el doble que el de nenes (31.46% i 15.17% respectivament).

Els tocs d'atenció i l'aplicació de **càstigs** per part del professorat d'Educació Física són més comuns amb els nens, que no pas amb les nenes:

- Un 64.13% de les nenes mai són castigades. Tampoc ho són el 34.26% dels nens, però la diferència és de gairebé 30 punts.
- Un 8.27% de les nenes són castigades sovint o sempre, mentre que en el mateix cas el percentatge dels nens s'eleva a un 23.77% (més de 15 punts de diferència).

D'aquesta manera, teories com la de Vázquez, Fernández & López (2000) es veurien en aquest cas confirmades. La majoria de les nenes es mostren més disciplinades, i una part significativa dels nens es mostren més indisiplinats o rebels. De fet, cal recordar que l'aportació d'aquestes tres autores prové d'un estudi sobre la percepció docent dels comportaments dels nens i de les nenes.

Es pot concloure també que hi ha més presència de **burles** i riures cap al nen o nena que fa una activitat com el ball o la dansa, que no amb el que fa un joc o esport d'equip. A més, en ambdós casos - balls/danses i jocs/esports d'equip -, els nens són més objecte d'aquestes burles que les nenes:

ACTITUD DE BURLA I RIURES DEL GRUP D'IGUALS		
	Nenes	Nens
A balls i danses	17.93%	18.88%
A jocs i esports d'equip	4.13%	7.69%

Taula 8. Actitud de burla i riures del grup d'iguals

I pel que fa a les **felicitaions del grup**, aquestes són més presents en el cas de dur a terme jocs i esports d'equip que no pas balls i danses. Els nens són més felicitats en els esports que les nenes:

FELICITACIONS DEL GRUP D'IGUALS		
	Nenes	Nens
A balls i danses	8.96%	6.29%
A jocs i esports d'equip	20%	39.16%

Taula 9. Felicitacions del grup d'iguals

Així doncs, els resultats deixen palès que els jocs i esports d'equip estan millor considerats pels infants que no les activitats pròpies de l'expressió corporal. Tornaríem llavors a l'estatus secundari d'aquests continguts (Soler, 2008), que si bé són en el currículum explícit en igualtat de condicions que la resta, en la pràctica no gaudeixen del mateix tractament. I si a conclusions anteriors en parlàvem d'un tracte desigual dels continguts curriculars per part del professorat, inevitablement aquesta desigualtat es transmet al grup-classe.

Sembla doncs, que les activitats, jocs i esports tradicionalment identificats amb el sexe masculí són millor acceptats que no pas els propis de la cultura tradicional femenina. A més, aquest major grau d'acceptació es dona tant en nens com en nenes, de manera que aquestes accepten millor les activitats més "pròpies" de nois, que no a la inversa (Martínez Álvarez & García Monge, 2002).

Alhora, en el cas dels jocs i esports d'equip, els nens reben més felicitacions, però també més burles que no les seves companyes, aspecte que pot correspondre's amb el fet que a ells se'ls suposa una habilitat motriu més eficaç que en cas de no ser-ho tant, o en cas d'una errada puntual, els hi comporta una sanció major per part del grup (potser també per part dels adults).

A més, aquells que duen a terme una activitat d'expressió corporal reben menys felicitacions que no els que fan jocs o esports d'equip. Així, igual que les seves companyes, es veuen atrapats entre la divergència del que potser volen fer i el que se n'espera d'ells. En paraules de Soler (2008) a l'estat de la qüestió: "els nens, per la seva banda, han de resistir la tensió per mantenir el rol dominant i la ridiculització o penalització si adopten comportaments femenins, (...)".

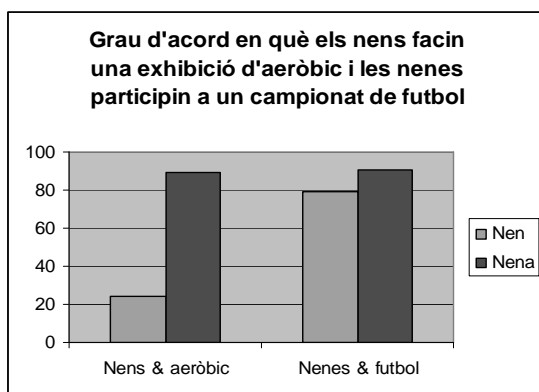
Aquestes conclusions es poden relacionar amb l'acord o desacord que els infants mostren amb, d'una banda, que els nens puguin fer una exhibició d'aeròbic, i d'altra banda, que les nenes puguin participar en un torneig de futbol. Novament, s'observa una major acceptació per part de les nenes amb les activitats més identificades amb el sexe masculí, que no pas els nens amb les activitats més "típicament" femenines (Martínez Álvarez & García Monge, 2002): elles mostren més acord que ells en què els nens facin l'aeròbic, i elles també mostren més acord que ells en què les nenes juguin a futbol.

No obstant, destaca d'aquesta última dada que la diferència entre sexes a l'aeròbic és molt més significativa que no en el cas del futbol. És a dir, els nens mostren més acord en què les nenes facin futbol, que no en què companys seus puguin fer una exhibició d'aeròbic. Sembla, doncs, que encara estem davant del domini del currículum masculí com a universal (Vázquez, 1996), i amb clares reticències al canvi.

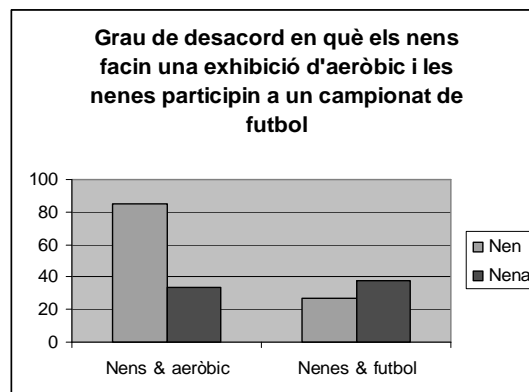
Les noies tenen assimilat aquest model androcèntric (Subirats & Tomé, 1992; Martínez Álvarez & García Monge, 2002; Soler, 2008), donat que les que mostren el seu desacord en què les nenes participin al futbol són més que no els nens.

Destaca també d'aquest punt els dubtes que els infants tenen a l'hora de mostrar el seu acord o desacord amb aquestes situacions concretes que se'ls plantegen. Possiblement dubtes derivats del que ells i elles poden pensar i la contradicció amb el que perceben que se n'espera que pensin.

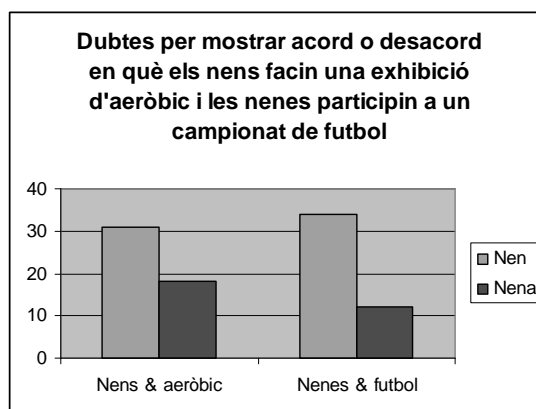
Els gràfics següents pretenen reafirmar aquestes últimes conclusions:

Gràfic 83

Gràfic 84

Gràfic 85

Per últim, aquestes dades permeten concloure amb l'existència encara d'activitats estereotipades en funció de les seves característiques (Soler, 2007), però aquest és un aspecte que es tractarà amb més detall a les conclusions de l'objectiu 4.

En el **temps lliure** d'Educació Física l'activitat és habitualment diferenciada i separada segons el sexe (el 49.65% de les nenes i el 53.14% dels nens diuen que ho és sovint o sempre), de manera que podríem concloure en la divergència de preferències i en la divisió dels espais segons el sexe (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990; García & Asins, 1995; Bonal, 1998; Tomé & Ruiz Mailló, 2002; Soler, 2007).

Davant la possibilitat de fer l'**Educació Física separada**, la majoria dels nens i les nenes es mostren contraris.

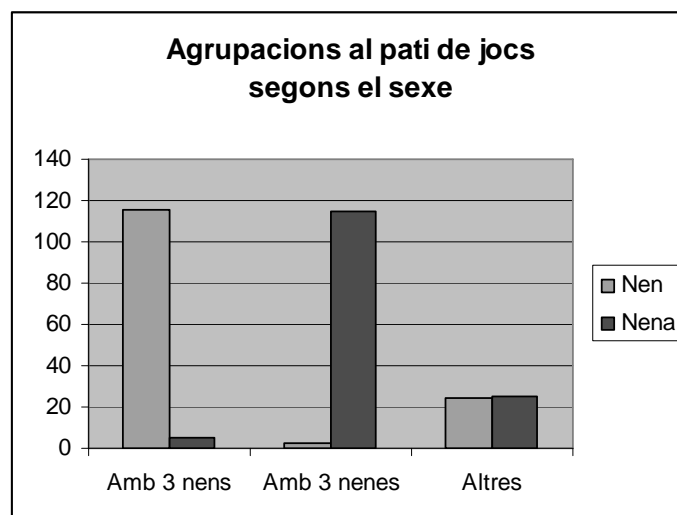
Cal destacar, però, que tot i donar-se aquesta majoria, hi ha una diferència entre sexes, doncs el 18.88% dels nens sí s'estimarien més fer l'Educació Física separats de les seves companyes. Són 8 punts més que el percentatge de noies que també preferirien estar separades dels companys nens per fer les classes (10.34%).

De fet, l'Educació Física és la matèria curricular on el contacte físic i les interrelacions són més presents, de manera que els estereotips de gènere poden manifestar-se de forma explícita. La teoria diu que mentre les noies accepten que els nois són millors en l'esport, s'estimen més no participar amb ells perquè aquests no les deixen, o elles mateixes no volen jugar perquè opinen que "són uns bruts", ells s'autoconvencen que són millors que elles i es neguen a jugar junts perquè suposadament les nenes són unes maldestres (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990).

Tot un encreuament d'idees estereotipades que prenen forma a la pràctica, i que necessiten d'una intervenció pedagògica acurada per debilitar-les i acabar fent-les desaparèixer.

Sobre les activitats portades a terme, segons el sexe, al pati i a les activitats extraescolars (Objectiu 3)

Segons l'opinió de l'alumnat, al pati escolar les **agrupacions** es fan segons el sexe. És a dir, la majoria dels nens s'agrupa amb nens (81.11%) i la majoria de nenes amb nenes (79.31%). Fins i tot si obviem la resta de la mostra, aquests percentatges resulten per si sols prou significatius:

Gràfic 86

Les agrupacions mixtes són mínimes, fet que corrobora la segregació inconscient, que no espontània sinó apresada i interioritzada (García & Asins, 1995), que els nens fan de les nenes, i a la inversa.

Aquest aspecte es relaciona en la literatura amb l'ocupació dels espais i la seva divisió segons el sexe (*Guía para una Educación Física no sexista*, 1990; García & Asins, 1995; Bonal, 1998; Tomé & Ruiz Maillo, 2002).

Teories que no poden ser ignorades quan, de fet, els nens i les nenes amb les seves respostes evidencien la manca de consciència envers la seva ocupació espacial, perquè:

- Si la majoria dels nens diuen jugar a futbol (era la primera preferència de joc al pati del 62.23%) i
- si el 33.79% de les nenes diu que aquest temps el dedica a parlar...

se'n fa difícil pensar que les aportacions dels diferents autors i autores no estiguin mínimament contrastades. El futbol necessita espais amplis i centrals. El parlar, no.

Aquesta és una dada significativa, però no és convenient oblidar el percentatge de nenes que, igual que els nens, també adopten una activitat motriu moderada/intensa al pati: representen un dels horitzons que en aquest treball es consideren com a motors de canvi incipient.

Donada aquesta complexitat, sembla necessari i interessant per l'àmbit de la recerca, dur a terme un estudi exhaustiu de les relacions i interaccions dels infants al pati de jocs. D'igual manera, seria oportú ampliar aquest estudi al temps lliure a la classe d'Educació Física.

Partir de l'existència d'una activitat diferenciada segons el sexe (en el nostre àmbit, una activitat motriu diferenciada), que inevitablement origina agrupaments segregats, i buscar-ne les possibles causes pot ser un bon punt de partida.

La mínima intervenció docent en aquestes dues situacions espai-temps i la manca d'organització, esdevenen factors condicionants per a la naturalització i espontaneïtat de les relacions entre els infants, i resulten clars avantatges per a la seva observació primer, i intervenció després (García i Asins, 1995; Bonal, 1998).

Per últim, les **activitats extraescolars**. En el cas de practicar un esport o activitat física fora de l'horari escolar, són més els nens que ho fan que no les nenes: el 72.72% i el 59.31% respectivament. Més de 13 punts de diferència.

Davant d'això, es presenta el dubte:

- Realment les noies no tenen interès en la pràctica esportiva?
- O possiblement no troben una oferta que s'adeqüi a les seves inquietuds i interessos?

Certament, es fa difícil pensar que les diferències i desigualtats entre la pràctica femenina i la masculina siguin fruit de l'atzar (Fernández García, 1996).

I la idea sobre que les nenes no tenen interès en l'activitat física i l'esport no passa de ser un tòpic (Vázquez, 1996), doncs les 145 noies de la mostra han ajudat a posar-ho de manifest.

Pel que fa a l'oferta sobre activitats extraescolars, realment els programes esportius escolars són força limitats, i difícilment poder donar resposta a la diversitat de preferències i interessos de nens i nenes.

Si bé és certament impossible cobrir aquesta demanda des de l'escola (en el benentès del temps extraescolar), també cal considerar si l'esport extraescolar dut a terme als centres educatius no respon massa a un model eminentment esportiu. De fet, el futbol i el bàsquet esdevenen els jocs estrella de les activitats esportives extraescolars a les escoles (Fraile, 2001).

L'alternativa són els clubs o centres esportius privats, que, en moltes ocasions, no acaben de donar tampoc la resposta adequada per la selecció que fan dels infants en la cerca de l'excel·lència, o pels diferents obstacles que poden donar-se en el seu accés, entre ells, aquells relacionats amb el gènere. Com pot una nena practicar futbol si el club del seu barri no accepta noies? I com pot un nen practicar gimnàstica rítmica si, donat el cas, no li permetran competir?

Però, en l'encert que els programes extraescolars dels centres educatius actualment s'estan ampliant (per exemple, amb la introducció d'activitats d'expressió corporal), podem mostrar-nos optimistes envers els indicis de canvi.

Sobre la representació que del joc i l'esport (si és masculí o femení) en tenen les nenes i els nens (Objectiu 4)

En el cas de la representació que del joc i l'esport se'n fan els infants, són dos els aspectes bàsics de la literatura que es corresponen amb els resultats d'aquest treball. Teoria i resultats que, conjuntament, originen les conclusions següents:

D'una banda, l'existència d'una clara **sexualització** d'un conjunt d'activitats, jocs i esports identificats pels infants com a propis del sexe masculí o del sexe femení (Subirats & Tomé, 1992; Consell de la Joventut de Barcelona, 2008). A més, la identificació amb un sexe sembla implicar pels infants la no participació en l'activitat de l'altre sexe, de manera que nens i nenes s'apropen al joc i l'esport a partir del que Soler (2007) anomena processos d'identificació –ajust amb allò considerat apropiat per elles o per ells- i processos d'exclusió –*allò que els correspon a elles no els correspon a ells, i a la inversa*¹²–.

Entre els esports, jocs i activitats considerats pels infants de la mostra com a propis del **sexe femení**, trobem que tots són pertanyents a l'àmbit de l'expressió corporal, menys el joc de saltar a corda que, de fet, s'identifica tradicionalment amb la cultura lúdica femenina.

ACTIVITATS, JOCS I ESPORTS CONSIDERATS PELS INFANTS COM A PROPIS DEL SEXE FEMENÍ	
De l'àmbit de l'expressió corporal	Jocs
Ballet Aeròbic Gimnàstica rítmica	Saltar a corda

Taula 10. Activitats, jocs i esports considerats pels infants com a propis del sexe femení

Així doncs, encara hi ha presència d'estereotips en l'alumnat, la influència dels quals pot condicionar les seves eleccions i pràctiques.

A més, aquesta diguem-ne "coacció", pot implicar que hi hagi part dels infants que puguin veure frustrades les seves preferències, o que ells i elles mateixos les amaguin pel simple fet de no sortir-se del rol encomanat (Soler, Prat, Juncà & Tirado, 2007).

De fet hi ha un percentatge de l'alumnat que considera aquestes activitats com a mixtes, tot i que sigui major el nombre de nenes que de nens en tots els casos. Ens trobaríem, doncs, en un moment amb indicis de canvi, però que fins ara és més present en les nenes que no pas en els nens, als quals se'ls pot fer lògicament més difícil desprendre's de la supremacia i universalitat del model androcèntric.

¹² Literal de l'autora, Soler (2007: 34).

Pel que fa a les activitats considerades pròpies del **sexe masculí**, els infants destaquen dues que, donades les seves característiques, no sembla que siguin tampoc conseqüència de l'atzar (Fernández García, 1996): són la boxa i el rugbi, dos esports de contacte directe i amb component agressiu que es corresponen amb valors atribuïts al sexe masculí (Vázquez, Fernández & López, 2000; Rodríguez & Lasaga, 2006).

ACTIVITATS, JOCS I ESPORTS CONSIDERATS PELS INFANTS COM A PROPIS DEL SEXE MASCULÍ
De contacte físic i amb components d'agressivitat
Boxa Rugbi

Taula 11. Activitats, jocs i esports considerats pels infants com a propis del sexe masculí

També en aquest cas es dona la presència dels mateixos indicis de canvi observats en els esports i jocs classificats com a femenins. Certament, hi ha un percentatge de l'alumnat que també veu aquests esports com a mixtes, i novament són les nenes les que mostren una major bel·ligerància comparades amb els seus companys.

D'altra banda, destaca l'emergent aparició de tot un conjunt d'esports, activitats i jocs que els infants consideren aptes per ambdós sexes. A més a més, es pot considerar molt positiu que el nombre d'aquestes activitats o esports, anomenats en la teoria "**activitats neutres**" (Balagué, 1989; Vázquez, 2001; Riemer & Visio, 2003), sigui notablement superior a aquelles activitats i esports feminitzats o masculinitzats.

D'entre elles, hi ha unes de molt concretes que es poden considerar clarament neutres (o blanques, com es titllen en aquest treball). Són el bàsquet, el tennis, el joc del pitxi, la natació, el voleibol (Balagué, 1989; Vázquez, 2001; Riemer & Visio, 2003), l'esquí, i anar en bicicleta.

La resta, l'hoquei, l'handbol, les activitats a l'aire, les d'aventura, l'escalada, el futbol, els esports de lluita, el patinatge artístic, el motociclisme i els balls tradicionals, presenten encara resistències al canvi per part de l'alumnat, nens i nenes.

Però, d'això últim cal destacar un fet que reforça la conclusió de l'existència encara dels estereotips de gènere en el nostre àmbit: en aquestes últimes activitats i esports, que tot i considerades neutres per la majoria de l'alumnat, encara presenten percentatges d'identificació amb un o altre sexe, es poden observar la influència dels models tradicionals de gènere perquè:

- Són, després de neutres, identificades també amb el sexe masculí: l'hoquei, l'handbol, les activitats a l'aire, les d'aventura, l'escalada, el futbol, els esports de lluita i el motociclisme, tots esports o activitats

on es posen de manifest l'eficàcia de les habilitats motrius i les qualitats físiques.

- I el patinatge artístic i els balls tradicionals, de l'àmbit de l'expressió corporal, ho són amb el sexe femení.

Es fa poc creïble pensar que aquestes dades puguin ser coincidència, perquè el fet que siguin més nens que no nenes els que si sexualitzen aquestes activitats neutres ho facin identificant-les amb el sexe masculí, i a la inversa (són més les nenes que no els nens les que consideren el patinatge i els balls tradicionals com a femenins), no fa més que reforçar les diferents aportacions a l'estat de la qüestió dels autors i les autores especialistes en el tema.

Una força que no es veu, però que per això mateix es torna més poderosa. Així podríem definir la influència dels estereotips de gènere a l'escola. Fer-nos conscients de la seva presència obre les portes al canvi i la millora, a l'enriquiment de la pràctica – la dels infants i la del professorat -, a fer possible la individualització de la persona (sigui nen o sigui nena) i a buscar l'equitat amb l'objectiu de donar a cada infant allò que necessita independentment d'allò que se li suposa.

6. BIBLIOGRAFIA REFERENCIADA I CONSULTADA

Abad, ML.; Arias, A.; Blanco, N.; Cumellas, M.; Jiménez, MP.; Padró, F.; Perales, P.; Ruiz, R.; Sierra, C.; Solsona, N.; Subías, R.; Subirats, M.; Tomé, A. & Tudela, P. (2002). *Género y educación. La escuela coeducativa*. Barcelona: Graó. Col·lecció Claves para la Innovación Educativa, nº 15.

Albert, MJ. (2006). *La investigación educativa. Claves teóricas*. Madrid: McGraw-Hill.

Amador, M. (2006). *Análisis de datos en Pedagogía y Psicopedagogía*. Consultar: <http://mem.uab.cat/mqamador/>

Arnal, J. (1997). *Metodologies de la investigació educativa*. Barcelona: EDIUOC – Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya.

Asins, C. (1999): "Educar, contra què?", a Revista *Apunts. Educació Física i esports*, nº 56. (Pp. 107-109).

Balagué, G. (1989): "Mujer y deporte: aspectos psicológicos", a Ajuntament de Barcelona (Ed.) (1989): *Dona i esport*. (Pp. 164-178).

Bisquerra, R. (Coord.) (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Blanco, N. (Coord.) (2001). *Educar en femenino y en masculino*. Madrid: Akal.

Blández, J.; Fernández García, E. & Sierra, MA. (2007). "Estereotipos de género, actividad física y escuela: la perspectiva del alumnado", a Revista *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*, nº 11. Revista electrònica, publicada pel grup de recerca FORCE de la Universidad de Granada.
Consultar: <http://www.ugr.es/local/recfpro/rev112ART5.pdf>
(Document actiu 06/12/08).

Bonal, X. (1998). *Canviar l'escola: la coeducació al pati de jocs*. Bellaterra: ICE-UAB. Col·lecció Quaderns per a la coeducació, nº 13.

Camps, V. (2000, 8ª ed.). *Los valores de la educación*. Madrid: Anaya.

Carranza, M. & García, M. (2004): "El gènere, raó de discriminació en l'esport escolar?", a Revista *Perspectiva Escolar*, nº286 (Pp.23-31).

Cohen, L.; Manion, L. & Morrison, K. (2007): "Questionnaires", a Cohen, L.; Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge. (Pp. 317-348).

Comellas Carbó, MJ. (1998): "Les valoracions tòpiques que la societat fa del gènere", a Revista *Educar*, nº22-23. (Pp.181-188).

Consell de la Joventut de Barcelona (2008): "Gènere i esport", a *L'estat de la qüestió*, nº81. Barcelona: publicació monogràfica editada pel Consell de la Joventut de Barcelona.

Davisse, A. (1986): "Integración mixta en la Educación Física y el deporte", a *Revista Stadium*, nº120 (Pp.21-24).

Delors, J. (Pres.) (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: edita Centre UNESCO de Catalunya.

Del Villar Álvarez, F. (Coord.) (1996). *La investigación en la enseñanza de la Educación Física*. Cáceres: Universidad de Extremadura.

Del Villar Álvarez, F. & Fuentes García, JP. (2001). *Nuevas perspectivas de investigación en las ciencias del deporte*. Cáceres: Universidad de Extremadura.

Fernández García, E. (Dir.) (2007). *Estudio de los estereotipos de género vinculados con la actividad física y el deporte en los centros docentes de educación primaria y secundaria: evolución y vigencia. Diseño de un programa integral de acción educativa*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

Fernández García, E. (2005): "Temas transversales: diferencias de género e igualdad de oportunidades en Educación Física", a Sánchez Bañuelos, F. (Coord.) (2005). *Didáctica de la Educación Física*. Madrid: Pearson. (Pp. 182-195).

Fernández García, E. (1996): "Representaciones diferenciadas sobre actividad física y género en el futuro profesorado de educación primaria", a Del Villar Álvarez, F. (1996). *La investigación en la enseñanza de la Educación Física*. Cáceres: Universidad de Extremadura. Servicio de Publicaciones. (Pp. 105-142).

Fraile, A. (2001): "La competición en el deporte escolar como factor segregador", a Martos, P.; Paniza, JL. i Latiesa, B. (Coords.) (2001). *Deporte y cambio social en el umbral del siglo XXI*. Madrid: Librerías deportivas Esteban Sanz. (Pp. 395-410).

García, M. & Asins, C. (1995). *La coeducació en l'educació física*. Bellaterra: ICE-UAB. Col·lecció Quaderns per a la coeducació, nº 7.

González-Boto, R.; Salguero, A.; Tuero, C. & Márquez, S. (2003): "La coeducación en Educación Física como reto para superar la discriminación por razón del sexo: condicionantes históricos e indicadores actuales", a Actas del V Congreso de Educación Física y deporte escolar *Dimensión europea de la Educación Física y el deporte escolar. Hacia un espacio europeo de educación superior*. Valladolid: AVAPEF. (Pp. 391-395).

Heinemann, K. (2003). *Introducción a la metodología de la investigación empírica en las ciencias del deporte*. Barcelona: Paidotribo.

Hellín, P.; Moreno Murcia, JA. & Rodríguez García, PL. (2006): "Influencia social del género y de la percepción de competencia en la valoración de las clases de Educación Física", a *Revista Española de Educación Física y Deporte*, nº 5. (Pp. 37-49).

Kirk, D. (1990). *Educación física y currículum*. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.

Lasaga, MJ. & Rodríguez, C. (2006). *La coeducación en la Educación Física y el deporte escolar: liberar modelos*. Sevilla: Wanceulen.

Latorre, A.; del Rincón, D. & Arnal, J. (2003). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Experiencia.

Lleixà, T. (2003): "La Educación Física para la convivencia diversa y plural", a Lleixà, T. (2003). *Educación Física hoy. Realidad y cambio curricular*. Barcelona: ICE UB – Horsori. (Pp. 117-125).

López Crespo, C. (1999). "Desarrollo personal y coeducación física", a *Revista Anaya de didáctica de la Educación Física*, nº1. (Pp. 73-78).

López Crespo, C. (2001). "La cuestión del género en los valores asociados al deporte", a *Revista Tándem. Didáctica de la Educación Física*, nº2. (Pp. 39-50).

Macías Moreno, V. (1999): "Estereotipos y deporte femenino. La influencia del estereotipo en la práctica deportiva de niñas y adolescentes". Tesis Doctoral, Universidad de Granada.

Martín Recio, FJ. (2009): "Coeducación y Educación Física", a *Revista Innovación y experiencias educativas*, nº15. Revista digital.

Consultar: http://www.csi-csif.es/andalucia/mod_ense-csifrevistad_15.html (Document actiu 05/08/09).

Martínez Álvarez, L. & García Monge, A. (2002): "Reflexionar sobre el gènere des d'escenes de pràctica escolar", a *Revista Apunts. Educació Física i esports*, nº 69. (Pp. 118-123).

Martínez Olmo, F. (2002). *El cuestionario: un instrumento para la investigación de las ciencias sociales*. Barcelona: Laertes.

Moreno Murcia, JA.; Martínez Galindo, C. & Alonso Villodre, N. (2006): "Actitudes hacia la práctica físico-deportiva según el sexo del practicante", a *Revista RICYDE, revista internacional de ciencias del deporte*, nº 3. (Pp. 20-43).

Nicaise, V.; Bois, J.; Fairclough, S.; Amorose, A. & Cogérino, G. (2007): "Girls' and boys' perceptions of physical education teachers' feedback: effects on performance and psychological responses", a *Journal of Sports Sciences*, nº 25. (Pp. 915-926).

Piéron, M. (1986). *Pedagogía de la Actividad Física y el Deporte*. Málaga: Junta de Andalucía/ Unisport.

Piéron, M. (1999). *Para una enseñanza eficaz de las actividades físico-deportivas*. Barcelona: Inde.

Pfister, G. (2004): "Esport, cos i gènere", a Revista *Barcelona Educació*, nº39. (Pp. 12-14).

Prat, M.& Soler, S. (2003). *Actitudes, valores y normas en la Educación Física y el deporte*. Barcelona: INDE.

Riemer, B. & Visio, M. (2003): "Gender Typing of Sports: An Investigation of Metheny's Classification", a Research Quarterly for Exercise and Sport, nº 74. (Pp. 193-204).

Rodríguez Fernández, C.; Calvo, Á. & Lasaga, MJ. (2001): "La coeducación, un compromiso educativo: recursos de intervención para las actividades lúdico-deportivas en el tiempo libre", a Revista *Educación Física y deportes*, nº39. Buenos Aires. Revista Digital.

Consultar: <http://www.efdeportes.com/efd39/coeduc.htm>
(Document actiu 05/08/09).

Rosàs i Cortada, M. (2001). *La coeducació: una aportació per descobrir-nos*. Barcelona: Fundació Catalana de l'Escoltisme Laic Josep Carol.

Roset, M.; Pagès, E.; Lojo, M. & Cortada, E. (2008). *Guia de coeducació per als centres educatius: pautes de reflexió i recursos per a l'elaboració d'un projecte de centre*. Barcelona: Edita l'Institut Català de les Dones. Generalitat de Catalunya.

Sarramona, J. (2006). *Debate sobre la educación (dos posiciones enfrentadas)*. Barcelona: Paidós.

Soler, S. & Prat, M. (2002): "La coeducación en juego: limitaciones y posibilidades en la Educación Física", comunicació presentada al Congrés Nacional de coeducación, organitzat pel Centre de Profesorado y Recursos de Oviedo – Consejería de Educación y Cultura, Oviedo. Document no publicat.

Soler, S. (2009): "Los procesos de reproducción, resistencia y cambio de las relaciones tradicionales de género en la Educación Física: el caso del fútbol", a Revista *Cultura y Educación*, nº 21. (Pp. 31-42).

Soler, S. (2008): "Les relacions de gènere en l'Educació Física a l'escola Primària. Anàlisi dels processos de reproducció, resistència i canvi a l'aula". Tesi Doctoral, UAB – INEFC Barcelona.

Soler, S. (2008): "L'Educació Física, imprescindible per a la coeducació i viceversa", a Revista *Perspectiva Escolar*, nº321. (Pp. 18-27).

Soler, S.; Prat, M.; Juncà, A. & Tirado, M.A. (2007). *Esport i societat: una mirada crítica*. Vic: Eumo – Universitat de Vic.

Soler, S. (2006). *Actitudes y relaciones de niñas y niños ante contenidos de la Educación Física de Primaria estereotipados por el género: el caso del fútbol*. Madrid: Consejo Superior de Deportes. Serie ICD, nº 46.

Soler, S. & Vilanova, A. (2006). *Buscant la igualtat contemplant la diferència*. Barcelona: Consell Català de l'Esport.

Soler, S. & Vilanova, A. (2006). *Accions i no paraules: bones pràctiques de gènere en l'esport*. Barcelona: Consell Català de l'Esport.

Subirats, M. & Brullet, C. (1988). *Rosa y azul: la transmisión de los géneros en la escuela mixta*. Madrid: Ministerio de Cultura. Instituto de la Mujer.

Subirats, M. & Tomé, A. (1992). *L'educació de nois i noies: recomanacions institucionals i marc legal*. Bellaterra: ICE-UAB. Col·lecció Quaderns per a la Coeducació, nº1.

Subirats, M. & Tomé, A. (2007). *Balones fuera. Reconstruir los espacios desde la coeducación*. Barcelona: Octaedro.

Tomé, A. & Rambla, X. (2001). *Contra el sexismo: coeducación y democracia en la escuela*. Madrid: Síntesis.

Vázquez, B. & Álvarez Bueno, G. (Coords.) (1991). *Guía para una educación física no sexista*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.

Vázquez, B. (1996). "Educación Física y coeducación", a García Hoz, V. (1996). *Personalización en la Educación Física*. Madrid: Rialp. (Pp. 321-336).

Vázquez, B.; Fernández, E. & Ferro, S. (2000). *Educación Física y género. Modelo para la observación y el análisis del comportamiento del alumnado y del profesorado*. Madrid: Gymnos.

Vázquez, B. (2001): "Educación Física y género" a Cardona, J. (Dir.) (2001). *Modelos de innovación educativa en la Educación Física*. Madrid: UNED. (Pp. 299-328).

Verscheure, I. & Amade-Scot, Ch. (2007). "The gendered construction of physical education content as the result of the differentiated didactic contract" a *Physical Education and Sport Pedagogy*, nº12. (Pp. 245-272).

Vidal, E. (Coord.) (2006). *Diferentes, iguales ¿juntos? Educación diferenciada*. Barcelona: Ariel.

Von Martial, I. & Gordillo, MV. (1992). *Coeducación. Ventajas, problemas e inconvenientes de los colegios mixtos*.

7. ANNEXES

Annex 1

*Qüestionari sobre estereotips, preferències i actituds
 presents a nenes i nens d'entre 6-12 anys
 Susanna Soler i Prat (2008)*

Per fer el meu treball a la Universitat necessito que responguis a les preguntes que trobaràs a continuació. Les teves respostes m'ajudaran a mi i al teu professor o professora a fer millor la nostra feina.
MOLTES GRÀCIES!!!!!!!

Escola: _____ Data: _____

Curs: 5è 6è Nen ☐ Nena ☐

➤ Assenyala amb una creu si cada una de les activitats o situacions que trobaràs a continuació...:

No t'agraden GENS - T'agraden POC - T'agraden BASTANT - T'agraden MOLT

- ELS QUADRES EN GRIS NO CAL QUE ELS OMPLIS!!!! -

M'agraden....	Gens	Poc	Bastant	Molt
Sobre el tipus d'activitats, m'agraden...				
1. Els jocs i activitats de teatre o mímica				
2. Els jocs i activitats de ball o dansa				
3. Les activitats gimnàstiques (vertical, tombarelles, etc.)				
4. Els jocs d'atrapar (de persecució)				
5. Els jocs, esports o activitats de lluita (judo, karate, etc.)				
Sobre l'ús de la música, m'agraden...				
6. Els exercicis, jocs, activitats o esports amb música				
7. Els exercicis, jocs, activitats o esports sense música				
Sobre el material que es fa servir:				
8. Els jocs amb pilota				
9. Els jocs amb altres materials (sense pilota)				
Sobre si hi ha col·laboració, o no, m'agraden...				
10. Els jocs, esports o activitats d'equip				
11. Els jocs, esports o activitats individuals				
Sobre la forma de fer els grups, m'agraden...				
12. Els exercicis, jocs, activitats o esports en parella				
13. Els exercicis, jocs, activitats o esports en grups petits (3-5 persones)				
14. Els exercicis, jocs, activitats o esports en grups grans (més de 5 persones)				

M'agraden....	Gens	Poc	Bastant	Molt
Sobre la relació amb la resta de companys i companyes, m'agraden...				
15. Els exercicis, jocs o activitats en què m'he d'agafar de les mans amb un nen				
16. Els exercicis, jocs o activitats en què m'he d'agafar de les mans amb un nena				
17. Els exercicis, jocs o activitats en què estem molt a prop uns dels altres				
A l'hora de fer fila, m'agrada...				
18. Anar davant de la fila				
19. Anar al mig de la fila				
20. Anar al final de la fila				
Sobre el lloc on anar, m'agrada....				
21. Fer la classe d'Educació Física a dins el gimnàs o a la sala				
22. Fer la classe d'Educació Física a fora el pati o a la pista a l'aire lliure				
23. Jugar al mig del pati o del gimnàs				
24. Jugar a un costat del pati o del gimnàs				
Sobre si hi ha gent mirant, m'agrada...				
25. Fer els exercicis davant dels companys i companyes				
26. Fer els exercicis quan no mira ningú				
27. Fer els exercicis quan em mira el professor/a				
Sobre l'esforç físic que has de fer, m'agraden...				
28. Els exercicis, jocs o activitats en què em canso				
29. Els exercicis, jocs o activitats en què no em canso				
Sobre la competició, m'agraden...				
30. Els exercicis, jocs o activitats sense competició				
31. Els exercicis, jocs o activitats amb competició				
Sobre qui forma part del meu grup, m'agraden...				
32. Els grups amb només nens				
33. Els grups amb només nenes				
34. Els grups amb nens i nenes junts				

- **A continuació et farem algunes preguntes sobre les classes d'Educació Física**

- ENCERCLA NOMÉS UNA OPCIÓ -

35. T'agraden les classes d'Educació Física?

- a) Gens
- b) Poc
- c) Bastant
- d) Molt

36. Què fas quan no t'agrada el que es proposa a classe d'Educació Física?

- a) No ho faig
- b) Faig veure que ho faig
- c) Faig altres coses
- d) Dic al mestre o a la mestra que ho canvii
- e) Dic que em fa mal alguna cosa
- f) Ho faig igualment
- g) Em comporto malament
- h) Altres _____

37. Com creus que et considera el mestre o la mestra en Educació Física?

- a) Dolent / dolenta
- b) No gaire bo / No gaire bona
- c) Bastant bo / Bastant bona
- d) Molt bo / Molt bona
- e) No ho sé

38. A qui prefereixes com a mestre d'Educació Física?

- a) Una dona
- b) Un home
- c) Indiferent

39. Què és el que t'agrada més de tot el que fas a les classes d'Educació Física?

Escriu com a màxim dues activitats:

40. Quines altres activitats t'agradaria que es fessin a les classes d'Educació Física (i no es fan o es fan poc):

Escriu com a màxim dues activitats:

41. Quines activitats consideres que es fan massa sovint a les classes d'Educació Física?

Escriu com a màxim dues activitats:

- De les diferents situacions que t'indiquem a continuació, digues si hi estàs d'acord o no.

ESTARIES D'ACORD QUE....	SÍ	NO	No ho sé
42. Els nens de la teva classe haguessin de fer una exhibició d'aeròbic?			
43. Les nenes de la teva classe haguessin de fer un campionat de futbol?			
44. Que nens i nenes féssiu Educació Física per separat			

- A les classes d'Educació Física cada una de les situacions que t'assenyalem a continuació...:

No et passen MAI - Et passa A VEGADES - Et passa SOVINT - Et passa SEMPRE

les classes d'Educació Física...	Mai	A vegades	Sovint	Sempre
45. El mestre o la mestra m'anima quan alguna cosa no em surt bé				
46. Quan ens reunim tot el grup i estem tots junts, faig preguntes i comentaris al mestre o a la mestra				
47. Els meus companys o companyes de classe es riuen de mi quan faig balls o danses				
48. Quan el mestre o la mestra ens deixa fer joc lliure els nens fan unes coses i les nenes unes altres				
49. Els meus companys o companyes de classe es riuen de mi quan jugo a un joc o esport d'equip				
50. Si no sé fer algun exercici o activitat, o no em surt bé, demano ajuda al mestre o a la mestra				
51. El mestre o la mestra em felicita si ho faig bé				
52. El mestre o la mestra em corregeix els errors i m'explica com ho he de fer				
53. El mestre o la mestra em demana que faci les demostracions de com s'han de fer els exercicis				
54. El mestre o la mestra em fa preguntes				
55. Els meus companys o companyes de classe em feliciten quan faig balls o danses				
56. El mestre o la mestra m'ha de dir que em porti bé (o em castiga)				
57. Els meus companys o companyes de classe em feliciten quan jugo a un joc o esport d'equip				
58. Em fa vergonya fer els exercicis o activitats davant la resta de companys i companyes				

59. Segons la teva opinió, indica si les següents activitats es poden considerar principalment de nenes, principalment de nens i quines es poden considerar tant de nens com de nenes:

- POSA UNA CREU ON CORRESPONGUI -

	De nenes	De nens i nenes	De nens	No ho sé
a) Bàsquet				
b) Gimnàstica rítmica				
c) Tennis				
d) Ballet				
e) Rugbi				
f) Aeròbic				
g) Hoquei				
h) El joc del pitxi				
i) Golf				
j) Handbol				
k) Boxa				
l) Natació				
m) Motociclisme				
n) Saltar a corda				
o) Balls tradicionals				
p) Judo, karate (esports de lluita)				
q) Paracaigudisme, ala delta, etc (activitats a l'aire)				
r) Voleibol				
s) Esquí				
t) Futbol				
u) Patinatge artístic				
v) Activitats d'aventura (Ràfting, etc.)				
w) Anar en bicicleta				
x) Escalada				
y) Windsurf				

- Ara et farem algunes preguntes sobre què fas a l'hora del pati o quan surts de l'escola:

60. Practiques algun esport o fas algun tipus d'activitat física (com a activitat extraescolar, en un club, en un gimnàs, etc.)?

- a. Sí. Diques quina/es: _____
b. No.

61. Posa els noms de tres persones amb qui normalment jugues al pati:

62. Què fas o a què jugues a l'hora del pati? (Posa, com a màxim, tres coses)

**MOLTES GRÀCIES
PER LA TEVA COL·LABORACIÓ!!!!!!**